

Şube'den

Mimarlar Odası Mesleki Denetimi Sürecektir

Bilgi ve iletişim çağı olarak da tanımlanan yeni yüzyılda, ülkelerin ve toplumların ekonomik, siyasal ve kültürel etkileşimlerdeki dönüşümler de artık kaçınılmaz görünüyor. Bütün bu süreçlerde, insanlığın en temel talep ve sorunlarından biri de barınma ve güvenli yaşam ortamlarının sürdürülebilirliği olmaya devam edecektir.

Yapıların ve giderek kentlerin güvenli, yaşanabilir olarak gerçekleşmesindeki en önemli etkenlerden biri de uzmanlıkların sorumluluklarının yapım ve kentleşme sürecine eksiksiz olarak yansıtılmasıyla mümkün olabilecektir.

Bu sürecin çok önemli bir parçası da Meslek Odalarının üyelerince verilmekte olan mesleki hizmetin denetlenmesidir. Mesleki denetim yaptırımdan çok bilgi ve nitelik iletişiminin üyelere en kısa sürede yansıtılmasını, ve bu yolla üretilen hizmetin kalite ve standartlarının yükseltilmesini hedeflemektedir. Mesleki denetimin önemli bir aksı da üyelerin müelliflik haklarının korunması ile haksız rekabetin önlenmesidir.

Son yıllarda yaşanan yıkıcı depremler nedeniyle yapılaşma, kentleşme alanında art arda yasal düzenlemeler yapılmakta, çoğu zaman yayınlanan yönetmelikler uygulama olanağı bulunamadan bir yenisini yayınlamaktadır.

Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname de bu alanda yeni bir açılım olarak uygulanmaya konmuştur. Her düzenleme gibi Yapı Denetimi Hakkında KHK' de zaman içinde aksaklıkları giderilerek işlevini tam olarak sağlayabilecek bir gelişmedir.

Ancak daha ilk yayınlanışında Odalarımızca da belirlenen ve tamamlanması istenen eksikliklerinin giderilmesi yönünde olumlu bir yaklaşım görülemediği gibi, Yapı Denetimi'nin, Odaların Mesleki Denetimine gerek bırakmadığı şeklinde spekülasyonlar da yaratılmaktadır.

Oda Mesleki Denetimi ile Yapı Denetimi birbirine alternatif değil, birbirini güçlendiren bir sitemin aşamalarıdır. Mesleki Denetim, mesleki hizmetin eksiksiz verilmesinin sağlanmasına yönelik Meslek Odalarının yasal görevidir ve üyelerin uymakla yükümlü oldukları bir sorumluluktur. Yapı Denetimi de, yapıların projelerine uygun olarak güvenli bir şekilde yapılması ve uygulanmasına yönelik yasal düzenlemedir. Yapım süreci için her iki aşamada olmazsa olmaz denebilecek kadar önemli gereksinimlerdir.

YÖNETİM KURULU

Ege Mimarlık'tan

34.sayımızda ayrıntılı olarak ele aldığımız "Meydanlar" temasına bu sayımızda İzmir Konak Meydanı'nın geçmişten günümüze gelişimini fotoğraflarla irdeleyen Dosya editörümüz Özen Eyüce'nin makalesiyle devam ediyoruz. Mimarlar Odası'nın uzun süredir gündeminde olan Konak Meydanı'na ilişkin Kent ve Çevre Komisyonu tarafından hazırlanan öneri projeleri Dosya kapsamında yayınlanıyor.

İzmir Kentinin çok önemli bir parçası olan Konak alanının, bir kentsel meydan işlevine sahip olması, alanın meydan ve insan ölçeğine kavuşturulması kentin gündemindeki yerini korumakta.

Konakta ve çevresinde bulunan tarihi ve kültürel işlevler ile ticari ve idari fonksiyonların şekillendirdiği formun ulaşım sorunları ile birlikte ele alınarak değerlendirilmesi zorunlu. Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nde Konak alanının çağdaş bir düzenleme ile kente kazandırılmasına yönelik olarak, meydanın tarihsel geçmişi, işlevi ve kullanımlar ile yargı kararlarını da dikkate alan ve tartışma ortamı yaratarak uygulamayı teşvik edecek bir çalışma başlatıldı.

Bu kapsamda Konak alanı ile ilgili olarak komisyonlarda, üyelerimizin hazırlamış oldukları fikir projeleri ve proje raporlarının ilginizi çekeceğini düşünüyoruz.

Expo 2000 Hannover Fuarı üzerinde çok konuşulan, mimarlık ortamında 5 ay boyunca ağırlıklı gündemi oluşturan konuların başında geldi kuşkusuz. Dergimizin bu sayısında sizlere Hannover Fuarı'nı bir miktar aktarmaya dönük bir bölüm hazırlamaya çalıştık.

EXPO 2000 Hannover Fuarı, üzerinde çok konuşulan, mimarlık ortamının ağırlıklı gündemi oluşturan konuların başında geldi kuşkusuz. Dergimizin bu sayısında sizlere Hannover Fuarı'nı bir miktar aktarmaya dönük bir bölüm hazırlamaya çalıştık. Planlaması ve hazırlıkları 1990 yılına kadar uzanan fuarın teması "İnsan-Teknoloji-Doğa". 1992 yılında Expo alanının tasarlanması için bir yarışma açıldı, yarışma kentsel ve peyzaj düzenlemeleri kapsıyordu, sürdürülebilirlik ve çevreye uyumlu olma ana kriterler olarak saptanmıştı.

Can Çinici'nin de yazısında vurguladığı gibi "fazla düzenlenmiş, fazla tasarlanmış, güdümlü ve yönlendirmeye dayalı bir alan"da ülke tanıtma kavramının nasıl ele alınabileceğine değin çok sayıda örnek bulmak olası.

Ticari amaçlı tanıtımın yanısıra belirlenen "tema"larıyla ön plana çıkan Expo'larda, farklı tasarlanan standartlarda ilgi çekmeyi başarma anlayışı egemen. Hannover Expo'ya yaklaşık 150 ülke, 130 hektar arazi üzerinde sergi yapıları, 11 tema sergisi, parkları ile görülmesi gereken bir etkinlikti.

31 Ekim tarihinde sona eren Expo 2000'den yansıyanları size aktarmaya çalıştık.

YAYIN KOMİTESİ

Mimarlar Odası Mesleki Denetimi Sürecektir

Mimarlar Odası'nın otuz yılı aşan bir süredir uygulamakta olduğu Mesleki Denetim işlemleri, 595 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında Yapı Denetim Kuruluşlarının kurulmasıyla belirli çevreler tarafından yine tartışma konusu yapılmaya başlamıştır.

Odanın Mesleki Denetim Uygulaması, mimarların müelliflik haklarının ve bu hakta birlikte oluşan hizmet bedelinin saptanmasının, üyeler arasındaki haksız rekabetin önlenmesinin yasal güvencelerini oluşturmayı hedeflemektedir.

Mimarlar Odası Mesleki Denetim görevini ilgili yasalardan almaktadır. 3458 Sayılı Mühendislik Mimarlık Hakkında Kanun uyarınca Mimarlık ünvanını kullanarak mesleklerini icra etmek isteyen mimarlar 6235 sayılı TMMOB Kanunu uyarınca Mimarlar Odası'na kaydolmak ve bu üyeliklerini sürdürmek zorundadırlar.

Yine 6235 sayılı TMMOB Kanununun 2b ve 2c maddeleri Mimarlar Odası'na "Kamu yararının korunması, mesleğin doğru uygulanmasının sağlanması, hizmetin mimarlar tarafından yapılıp yapılmadığının denetlenmesi ve haksız rekabetin önlenmesi" görevlerini vermektedir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nce hazırlanan ve 24 Haziran 1981 tarihinde 17410 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "TMMOB Asgari Ücret ve Çizim Standartları Tespit Komisyonu ve Kontrol Bürolarının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik"le Odaları, üyelerinin vermekte oldukları mesleki hizmetleri (projeleri) Asgari Çizim Standartları ve ücretleri esasına göre denetlemekle görevlendirmiştir.

Açıklanan yasalar ve bu yasaların ilgili maddeleri, Mimarlar Odası'na yapılmakta olan Mesleki Denetim işlemlerinin yasal bir görev olduğunu ve üyelerimizin de uyması gereken yasal bir zorunluluk olduğunu ortaya koymaktadır.

Yalnızca depreme karşı güvenli yapılaşmayı sağlamak üzere hazırlanan ve yürürlüğe giren 595 sayılı Yapı Denetimi hakkında KHK ile 3458 sayılı Mühendislik Mimarlık Hakkında Kanun ve 6235 sayılı TMMOB Kanunlarında değişiklik yapan 601 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ve uygulama yönetmelikleri, Odaları, Mesleğin uygulama alanında denetimin yanı sıra, uzmanlık belgeleri verilmesi, meslek içi eğitim yapılması, Odalara kayıt için sınav ve hazırlık için staj gibi çok temel düzenlemeleri de yürütmekle görevlendirmektedir.

Yapı ve tesis üretiminin çağdaş teknik kurallara ve ülke koşullarına uygun bir şekilde projelendirilmesi ile, sağlam, güvenli, kullanışlı ve ekonomik olarak uygulanmasının en öncelikli koşulu da mesleki hizmetin tam ve eksiksiz olarak verilmesini gerektirmektedir.

Sağlıklı bir kentleşmenin ve güvenli bir yapılaşmanın en önemli koşulu ise yetki ve sorumlulukların tam olarak tariflenmesi ile birlikte her aşamada nitelikli mesleki denetim işlevinin sürdürülmesidir.

Yapım sürecinde her aşamanın kendi gereksinimleri kapsamında denetlenerek bir sonraki aşamaya geçilmesi, kalitenin ve güvenli yapılaşmanın evrensel doğrularındandır.

Yukarıda tanımlanan yasal gerekçeler ve mesleki açınımlar kapsamında, yapılaşma alanında yürürlüğe giren en son Kanun Hükmünde Kararnameler Mimarlar Odası'nın yıllardır yapmakta olduğu Mesleki Denetimi ortadan kaldırmamakta, aksine daha sistemli ve etkin bir şekilde uygulanmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Üyelerimizin ve ilgili idarelerin Oda mesleki denetim uygulamasının yapıların güvenli, sağlam, kullanışlı, estetik düzeyi yüksek, ekonomik yapılmasında ve çağdaş fiziki çevrelerin oluşmasında en önemli etken olduğu gerçeğini gözden kaçırmadan uygulama yapmaları gerekmektedir.

Mimarlık mesleğinin ve meslek ahlakının, mimarın müelliflik haklarının, maddi haklarının korunmasında sağlıklı kentleşme ve güvenli yapılaşmanın sağlanmasında yasal bir görev olan ve üyelerimizin de uymakla yükümlü olduğu Mimarlar Odası mesleki denetimi kesintisiz sürmektedir, sürecektir.

"Bir Usta Bir Dünya: Mimar Vedat Tek" Sergisi Şubemizde Açıldı

Yapı Kredi Kültür Merkezi tarafından, Prof. Dr. Afife Batur'un koordinatörlüğünde hazırlanan "Bir Usta Bir Dünya: Mimar Vedat Tek" sergisi "Dünya Mimarlık ve Konut Günü" kapsamında, 2 Ekim 2000 - Pazartesi günü bir kokteyli eşliğinde Şubemizde açıldı.

"Mimar Kemalettin ile birlikte "Birinci Ulusal Mimarlık Akımı" olarak geçen akımın temsilcisi olarak geçen Mimar Vedat, İmparatorluğun en çalkantılı yıllarında, seçkin bir ailenin bireyi olarak başladığı mimarlık kariyerine, Cumhuriyet mimarı olarak devam eder. Meslek ilkeleri ve kişiliğinden hiç ödün vermeden mimarlık yaptığı 40 yıl boyunca, İstanbul ve Ankara'nın yanısıra Anadolu'nun çeşitli kentlerinde bugün de hayranlıkla izlediğimiz bir çok yapı bırakan Mimar Vedat, karşılaştığı bütün olumsuzluklara rağmen kendi dünyasını mesleği ile örtüştürebilmiş gerçek bir ustadır." 1.Ulusal Mimarlık Akımı'nın önemli temsilcisi Vedat Tek'in bir aydın ve mimar olarak yaşamını anlatan bu sergi, Osmanlı'dan Cumhuriyet Türki-

ye'sine geçişin Vedat Tek'in özel ve mesleki yaşamı özelinde siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel panoramasını da beraberinde sunuyor. Sergi, siyasi - ideolojik yapı ile mimari söylem ve uygulaması arasındaki etkileşimin özellikle Türkiye'nin bu sancılı değişim sürecinde nasıl geliştiğini de gözler önüne seriyor.

Okur Mektubu

Ege Mimarlık, 2000-2/34.sayıda yayınlanan Harbi Hotan söyleşisinin üzerine bir kaç şey söylemeden geçemedim.

Ben 1974- 78 yılları arasında Harbi Hoca'nın öğrencisi oldum ve onu çok sevdim. Dolayısı ile yazacaklarım objektif olmayabilir ama bilin istedim. Lütfen Harbi Hotan ile ilgili bir dosya sayı yapın. Çünkü hem Harbi Hotan, hem yazıları bunu fazlasıyla hak ediyor. Derslerdeki titizliğini ve dikkatini yapılarında da gördüğümüz bu önemli mimar için yapılarını ve deneyimlerini kayda geçmellsiniz.

İzmir Tüccar Klübü ve Oteli, Atatürk Kapalı Spor Salonu, otobüs durağı, Eşrefpaşa Evlendirme Dairesi, açık kapalı yüzme havuzları, Halkapınar Stadı dönemlerinin mimarlık anlayışlarını yansıtmaları, dünyaya belirli bir biçimde bakan bir mimarın bu bakışının doğrudan örnekleri olarak önemli yapılarıdır.

Ben yıllarca kapalı açık yüzme havuzlarında yüzdüm ve o zamanlar ne Harbi Hotan'dan ne de mimarlıktan habirim vardı ama her havuza gelişimde yapı benim için çok etkileyici idi. Soyunma odalarından çıkıp, dışardan geçip havuza gelene kadar her şey özentile düşünülümüş ve burayı kullanacak sporcular için tasarlanmıştı. İzmir gibi ışığın başka türlü güzel olduğu bir iklimde iç mekandaki gün ışığı içerde mi dışarıda mı olduğunuz sorusunu getirirdi aklınıza (aynı özellik Al-sancak Kapalı Spor Salonu'nda da vardır.). Dinlenme sırasında havuzun kenarına yaslanıp yüksek camları, çatıyı, ışığı ve mekanı hayranlıkla izlerdim.

Otobüs durağını hiç görmedim ama tek kare bir fotoğraf bile yetiyor.

Halkapınar Stadı ne yazık ki, özensiz, telaşla yapılmış bir yapı olduğu ve sonradan da kötü bakıldığı için Harbi Hotan'ın aklından geçenlerin çok azına sahip bir yapı.

Bilmediğimiz yapılarının, yapılaşmamış projelerinin ve düşüncelerinin bugüne aktarılması, çok önemli. Doğrusu ben bütün bunları bilmek isterdim. Sizin aracılığınızla Hikmet Gökmen'e teşekkürlerimi, Harbi Hotan'a hayranlıkla sevgi saygılarımı iletir misiniz lütfen ?

Nevzat Sayın

Resimlerle Geçmişten Günümüze Konak

Özen Eyüce

Doç. Dr., İYTE MİM. Fak. Öğretim Üyesi

Günümüzde 'Konak Meydanı' diye bilinen ve ortasında İzmir'in simgesi haline gelmiş olan Saat Kulesi'nin yer aldığı alan, 18. yüzyılın sonlarına değin, iç liman etrafında konumlanmış olan İzmir yerleşik alanının dışında kalmaktadır. Gerek Konak Meydanı ve gerek çevresinin gelişmesi 19. Yüzyılın ilk çeyreği sonlarından itibaren olmuştur. 19.yüzyılın değişen Dünya koşullarına eklenerek sürecinde, kentin artan nüfusu, büyümesi ve yayılması sırasında, idari merkezin de burada yer alması ile önem kazanan alan günümüze değin farklı kimlikler üstlenerek yaşamını sürdürmüştür. Bu yazı, daha çok görsel belleği zenginleştirmek amacı ile resimlerle Konak meydanının ve çevresinin değişimini ele alacaktır.

XVIII. Asırda İzmir Kent Planı İçinde Konak Meydanı'nın Konumu

Karataş civarında 10. yüzyıldan itibaren var olduğu bilinen, Bizans'ın Akdeniz Donanmasının, daha sonra Çaka Bey ve Umur Bey'lerin Donanmalarının yapıldığı bilinen tersane Haçlı Seferleri sırasında, 1344' te yıkılmıştır. Timur'un İzmir'i almasından sonra yeniden canlandırılan ve 1870'li yıllarda dahi işlerliğini koruyan tersane ve yanında yer alan tekne bakım yerleri dolayısıyla Kalafathane (Bahribaba parkı ile Devlet Tiyatrosu arası) adını taşıyan alan 19. yüzyıla değin İzmir'in Batı'daki sınırını oluşturur. Ötesinde hiç bir yerleşimin olmadığı, sarp kayalıklar ile geçilmez olan Değirmendağı eteklerinde ise Yahudi mezarlığı İzmir'in güneybatı sınırını oluşturur. (Resim 1)

Katipzade Konağı (1804)

Konak meydanına adını veren ve Katipoğlu Hacı Mehmet Ağa'nın voyvodalığı zamanında (1804) yapılmış olan konak, üç katlı ahşap cumbalı bir Geleneksel Türk Evidir.

Konağın hemen arkasında ise, bir zamanlar Kemeraltı'nın çevrelediği ancak 1800 lü yıllarda artık tamamen dolmuş olan iç liman üzerinde oluşturulan Türk Mezarlığı yer almaktadır. (Resim 2'de mezarlığın selvileri görülmektedir.)

Kışla-yı Hümayun (1827)

Osmanlı İmparatorluğunda 19.yüzyılın ilk yıllarından itibaren başlayan modernleşme hareketleri çerçevesinde askeriye de modernleştirilmektedir.1826'da kaldırılan Yeniçeri Ocağı'nın yerine oluşturulan yeni ordu için yapılan Kışla-yı Hümayun da Askeri Kışla'nın bu yeni anlayışa göre inşa edilmesinin sonucudur. Adını yapımında kullanılan taşın renginden alan ve 1827'de yapımına başlanmış olan Sarıkışla bugün

1 Emin Canpolat

2 Üç İzmir, YKY, İstanbul, 1992

3 Üç İzmir, YKY, 1992

4 Emin Canpolat

1 Milli Kütüphane'nin bulunduğu sokağın (bir zamanlar deniz kıyısı olan ve sabun imalathanelerinin yer alması nedeni ile, 1880'li yıllarda hala sabunhane sokak olarak bilinen sokaktır) önündeki denizin doldurulması ile elde edilen alan üzerinde yapılmıştır. Sarıkışla'nın yapımında antik devirden kalma amfiteyatro ve stadyumdaki kesme mermer taşlar kullanılmıştır. Üç katlı kargir bina olarak inşa edilmiş olan yapı Katipzade Konağı ile birlikte 1854-56 Storari planında Delial Meydanı olarak belirtilen Hükümet Meydanını tanımlamaktadır. (Resim 3)

Luigi Storari Kent Planında Konak Meydanının Konumu (1854)

Osmanlı İmparatorluğu'nda,1839'dan itibaren "Gülhane Hatt-ı Hümayunu olarak adlandırılan Tanzimat Fermanı ile başlatılan çağdaş bir toplum olma çabaları, İstanbul'da ve daha sonra tüm eyaletlerde kentsel ölçekte yeni düzenlemelerin yapılması sonucunu getirmiştir.

2 Luigi Storari, İstanbul Aksaray'da, Edimekapı civarında yaptığı parselleme çalışmalarından sonra İzmir'e gelerek 1854 yılında İzmir planını hazırlamıştır. İç limanın tamamen dolmuş olduğu görülen planda Sarıkışla'nın kısmen denize uzandığı, kıyı kenar çizgisinin ise Konak alanında kışladan içeriden başlayıp İngiliz Gümrüğüne doğru daha da içerilere kadar çekildiği görülmektedir.(Resim 4)

1856 ve 1863 yıllarında, İzmir'de İngiliz ve Fransız Şirketlerine tanınan imtiyazlar ile Demiryolu Projeleri gerçekleştirilir. Bu yeni ulaşım sistemleri sonucu, artan ticaret hacmi ve getirilen yeni gümrük düzenlemelerinin yanısıra gerekli olan liman için, 1866 yılında, vilayet yönetimi sahile bir rihlim inşasına karar verir. Yeni Rihlim, Al-sancak'tan başlayarak, Kışla'nın önüne kadar gelen dolgu işlemlerini getirir. Bu düzenlemenin yanısıra Ok Kalesinin yıkılması, Karataş tarafındaki mezbaha ve hanelerin imarı, karantinanın başka yere taşınması gibi köklü projeler ile eski Hükümet Konağının ve Karakolları yenilenmesi de öngörülmüştür.

8 Ekim 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile bazı eyaletlerde uygulanmaya başlayan yeni mülki sistemin 1867 tarihli Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi ile tüm eyaletlerde uygulanması ile 16.Yüzyılın ikinci yarısından itibaren "Sığla" olarak bilinen ve bir sancak olan İzmir, artık Aydın Eyaletinin Merkezidir. Bu Merkezden Yönetim merkezi Konak Meydanındaki Katipzade Konağı olarak seçilmiştir.

Yeni Hükümet Konağı (1867)

Katıpzade Konağı, eski bir ahşap yapı olması, çağdaşlaşma sürecinde yeni getirilen yapı nizamlarına uymaması sonucu devrin valisi Mehmet Sabri Paşa tarafından yıktirilir. 1867-1871 yılları arasında, Salepçi Hacı Ahmet Efendi denetiminde bir İtalyan mühendisi olan Rofo'ya, Neoklasik üslup'ta yeni bir Hükümet Konağı inşa ettirilmiştir. (Resim 5-6)

Hapishane ve zabıta dairesi ile birlikte inşası kararlaştırılan Konak'ın (yeni hükümet binası) İzmir, Saruhan ve Aydın Sancakları dahilindeki hazine mallarından satılmaları uygun görülen 10 çiftlik, 2 han, 1 değirmenin bedelli karşılık tutularak, yaklaşık otuz dört yük, kırk dokuz bin sekiz yüz doksan altı kuruşa mal olacağı hesaplanmıştı.

Kentin kuzeyinde nhtim yapılması, demiryolu ve nhtim ilişkisinin artması nedeni ile kıyının giderek önem kazanması kent için yeni planların geliştirilmesini gerekli kılar. Nitekim, 1880 de İzmir Valisi olan Midhat Paşa, Kasaba demiryolu istasyonundan (Basmahane) Kışla-yı Hümayun'a (Sarı Kışla) kadar bin üçyüz elli metre uzunluğunda bir caddede açılmasını bu yolun Göztepe'ye, hatta Urla'ya kadar uzatılmasını düşünür. Bir yandan artan nüfus, yabancılarla tanınan arazi sahipliği ve 1880'li yıllarda Değirmen-tepe eteklerine yerleştirilen Rumeli göçmenleri ile kent artık Batı'ya doğru yayılmaya başlar. Böylece Konak ya da Hükümet Meydanı'nı, artık, kentin kuzeyi ile batısını birbirine bağlayan bir düğüm noktasıdır.

Nitekim, yeni nhtimla birlikte yapılan, Punta'ya ve hatta 1895'de Karşıyaka'ya kadar uzanan atlı tramvay hattı ile Meşrutiyet sonrasına kalan ve Kokaryalı'ya kadar uzanan Göztepe tramvay hattı Konak meydanından geçmektedir.

Saat Kulesi Hükümet Meydanı ve Sarıkışla

1901'de İzmir Saat Kulesi II. Abdülhamit'in tahta çıkışının 25. Yılı sebebi ile Alman Konsolosluk binasını yapan mimara inşa ettirilir. Kulenin mimarının S. Reynold olduğu bilinmektedir. Kesme taştan yapılmış olan saat kulesinin inşaat sorumlusu, bu dönemde İzmir Valisi olan, II.Meşrutiyet'in ilk sadrazamı Mehmet Kamil Paşa'nın oğlu Bahriye Mirivasi Said Paşa'dır. 25 m yüksekliğinde olan Kule, bu dönemde yapılan batı kaynaklı tasarım ürünlerinde Batılıların bize uygun gördüğü İslami bir üslup yaratmak çabasıdaki Orientalist yaklaşım örneklerinden biridir.

Saat Kulesi, bu dönemde Sarı Kışla'nın duvarları içindedir. (Resim 7)

ve Konak Meydanı,

"Ortasında Yalı Camii ve Saat Kulesinin bulunduğu, güneybatı kanadı kışla-yı hümayunun (Sarıkışla) dış bahçe duvarı ile sınırlanmış meydanın (hükümet önü/ bahçesi) doğu kısmında, denizi tam karşıdan göreceğ şekilde inşa edilmiş olan vilayet konağı, "muazzam Anadolu'nun yegane mahrec-i şehri...", "Osmanlı ülkesinin ticaretçe Dersaadetten sonra ikinci şehri..." "Asya-yı Osmaniyye'nin en kalabalık ve en ticaretgah bir beldesi..." diye tanımlanan İzmir şehri'nde, bu Meydan Aydın vilayeti, dolayısıyla, merkez sancağın yönetildiği "ana" fiziki mekandı.

Bu mekanda, Saat Kulesinin yanısıra, Yalı Camii, hemen bitişiğinde 18. Yüzyıl ortala-

nda Derviş Mehmed Ağazade Mehmed paşa'nın kızı Ayşe hanım tarafından yaptırılan Yalı medresesi, 1886 yılı temmuz ayında, Vali Halil Rifat Paşa zamanında açılan (daha sonra uzun yıllar İzmir Adliyesi olarak hizmet gören) İzmir İdadisi yer almaktadır. (Resim 8)

1905 Sigorta Planında Konak Meydanı (Hükümet Meydanı)

Meşrutiyetin ilanını izleyen aylarda, İzmir'i çağdaş bir kent görünümüne kavuşturma isteği devam eden Vali Eşref Paşa döneminden beri gündemde olan çağdaş bir kentin sahip olması gerekli en önemli kentsel elemanın 'umumi bağçe' olduğu görüşü paralelinde, projeler geliştirildi. Bu 'umumi bağçe' projeleri kapsamında, 1868'de kurulmuş olan Belediye, 1909 martında Kışla'nın uygun bir yere taşınarak, mevcut Kışla mahalünün kendisine verilmemesini önerdi. Kışla alanında, bir millet bağçesi, bir kulüp, tiyatro ve kütüphane kurulacaktı. Belediye hıfzıssıhaya uygun, iki bölük askerin barınabileceği karakolu, yine bu alan içinde inşa etmeyi taahhüt ediyordu. ...Tüm bunlar için gerekli paranın ise piyango düzenlemesiyle elde edilebileceği düşünülüyordu ... Hatta bir proje yarışması dahi açıldı. (Resim 9)

1913 yılı şubatında ise, kışlanın dış bahçe duvarının kaldırılıp hükümet bahçesi ile birleştirilerek düzenli bir park yapılması çabalarının yeniden başladığı bilinmektedir.

Konak Meydanının Park Olarak Düzenlenmesi (1913) (Resim 10)

1880'lerde Sabunhane Sokak adını Göztepe Tramvay Caddesine bırakan, daha sonra Hükümet Sokak, Resmi Tufan Caddesi, Çobanoğlu Caddesi adlarını taşıyan Caddede üzerinde bulunan Türk mezarlığının kaldırılarak yerine Vali Rahmi Bey zamanında temeli atılan, ancak savaş sonrasında tamamlanan Milli Kütüphane ve Sinema. (Resim 11)

İttihat ve Terakki yönetiminde etkin bir yeri olan Vali Rahmi Bey zamanında, İzmir için önemli projeler hazırlanırken Konak civarında da, kentsel büyüme ile birlikte kent içinde kalmış olan mezarlıkların kaldırılması yerine park ve sergi alanlarının açılması gibi çalışmalar yapılıyordu. Örneğin, Milli Kütüphane'nin yerinde bulunan mezarlık bunlardan biri idi. Yine hastane önünden Bahribababa'ya uzanan mezarlıkların kaldırılması ve parka dönüştürülmesi, deniz kıyısı ile tramvay güzergahı arasında kalan kalafat adlı mahalin düzenlenmesi de Vali Rahmi Bey döneminde gerçekleştirilmeye başlanan Konak çevresine ilişkin diğer projelerdi.

Vali Rahmi Bey döneminin hayata geçirilen bir diğer projesi de, Midhat Paşa zamanından beri devam eden Basmahane Garı'ndan Hükümet'in önüne kadar uzanan bir bulvar açılmasıdır.

Birinci Dünya Savaşı ile başlayan ve Kurtuluş Savaşı ile biten günlerde Konak Meydanı kent için en önemli mekandı. 9 Eylül 1922'de işgalin bittiği de Hükümet Konağı'na ve Sarıkışla'ya Bayrak çekerek duyurulur. Savaş yıllarının hemen arkasında ise "Eski İzmir'den sadece şehrin kenarları ve ortada yanmış koca bir delik kalmıştı". Ancak Konak Meydanı ve Çevresi yangından en az etkilenen alandır.

1930'lar Öncesi Konak Meydanı

Yangın sonrasında İzmir'in imarı için yürütülen çabalar sonucu, Danger Kardeşlere

10 1925 İzmir planını yaptırılır. Özellikle kentin yanmış kısımlarının yeniden inşasında uygulama alanı bulan bu plan, Konak Meydanı'nda Sarkışla'nın kaldırılmasını öngörmektedir. Ne varki, Sarkışla'nın 1900'lü yılların başından itibaren kaldırılma çabaları daha uzun yıllar gerçekleşmeyecektir. (Resim 12)

Konak - Güzelyalı Hattında Elektrikli Tramvaylar Çalışmaya Başladı (18 Ekim 1929) (Resim 13)

11 **Toplu Taşımacılık ve Ahşap Vapur İskelesi**

1884'de başlayarak Körfez'de Hamidiyye Vapurları ile Karşıyaka'dan Konak'a yolcu taşınırdı. Konak Meydanı'nın 30'lü yıllarından kalan bu resimde silik de olsa ahşap vapur iskelesini görmek mümkün. (Resim 14)

Ahşap Vapur İskelesinden Bir Detay (Resim 15)

12 **1937'den İtibaren Birinci Kordon'da Otobüslerin Tramvayların Yerini Alması**

"Belediye eliyle şehir dahilinde otobüs işletilmesi her cihetten faydeli olacağından... otobüslerin kredi ile alınarak taksitle ödenebilmesi..... için encümene selahiyet verilmesi * 1.4.1936 İzmir Belediye Meclisi'nde kabul edildi *. (Resim 16)

Eshot'un Kurulması ve Yeni Otobüslerin Gelmesi İle Konak Meydanı Artık Bir Trafik Kavşağı Haline Dönüşmeye Başlamıştır. (Resim 17)

13 **1951 Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canpolat'ın İzmir Kent Planı Merkez Bölgesi**

1930'ların sonlarına doğru, Cumhuriyetin ilk yıllarında etkin bir biçimde uygulanan ve yanmış alanları yeniden düzenleyen Danger Planının İzmir kenti için yetersiz kaldığı düşüncesi hakimdir. Bunun üzerine Le Corbusier'nin İzmir için yeni bir plan hazırlaması istenir. Araya giren İkinci Dünya Savaşı sonrasında Le Corbusier'nin plan önerileri, kent bütününde uygulama alanı bulamaz iken, Konak alanı için çok daha sonraları yapılacak projelerde etkisini gösterecektir. (Resim 18)

Nitekim, 50'lerin toplumsal gelişmelerinin İzmir için yeni bir planı gerekli kılması ile 1951 yılında açılan uluslararası yarışmada birinci olan Kemal Ahmet Aru, Gündüz Özdeş ve Emin Canbolat'ın hazırladığı kent planı, merkezde, Le Corbusier'nin görüşlerine paralel olarak çok katlı, park içinde bloklar anlayışına uygun bir merkez öngörmüşlerdir. Bu merkezde bir kültür merkezi de yer almaktadır.

14 **1951 İzmir Kent Planı Birinci Olan Proje'nin Merkez Bölgesinden Bir Perspektif (Resim 19)**

15 **1913 Planında Konak Sarkışla ve Hapishane**

1951 Planında yarışmacılardan istenenler arasında:

Konak Bölgesinde bulunan Askeri Kışla ve Müstahkem Mevki Komutanlığı, Orduevi ve Müstemilatının bu bölgeden kaldırılması takarrür ettiğinden, bu bölge, Konak Meydanı'nın ihyası esasına göre düzenlenerek umumi binalarla eğlence yerlerine tahsis edilecektir. Meydanın civarı ile münasebeti gözönünde tutulacaktır.

16
Cengiz Onaran arşivi

17
Cengiz Onaran arşivi

18
Arıkoç 1951

19
Arıkoç 1951

20
Çınar Alay, Tarth içinde İzmir

21 Eski cezaevi yeri uygun görülmediğinden yeni bir cezaevi yerinin gösterilmesi icabedecektir⁹.

İnönü Caddesinden Değirmendağı istikametinde müteaddit virajlarla Eşrefpaşa caddesine bağlanmak üzere ve tatbikine geçilmiş olan yol güzergahı dikkate alınacaktır (Varyant). (Resim 20)

1951 Planı Doğrultusunda Değişime Uğrayacak Doku

50'li yıllarda, Konak çevresinde, önemli değişimlerden biri eski vapur iskelesinin yıkılarak yeni bir vapur iskelesi yapılmasıdır. Bir diğeri ise, 51 planına uygun olarak, daha Vali Mithad Paşa zamanında öngörülen Basmahane'den Hükümet'in önüne ve oradan Göztepe'ye bağlanacak caddenin açılmasıdır. Göztepe Caddesi ile Sarıkışla'ya paralel olarak açılan caddenin arasında oluşan ada üzerinde ise, Askeri Kiraathanenin yanına erken modernist mimarlık ürünlerinden biri olan Ankara Palas Oteli yapılır. (Resim 21)

1956 Yarışması (Resim 22-23-24)

1951 yarışması, 60'lı yıllara değin kent bütününde geniş uygulama alanı bulunurken, merkez alanda yeterli görülmeyen proje için 1956 yılında yeni bir yarışma açılır. 60.000 m²'lik bir alanın tasarımı istenen projede:

- Programda istenen kullanımlara (belediye, opera, otel, işyerleri vb.) ayrılan alanların dengeli dağılımı,
- Bu dağılımın denizden görünümünün de şehir silüeti ile uygun olması,
- Yol meydan park sahalarının dengeli dağılımı,
- Trafikğin yollar üzerinde iyi halledilmiş olması, hareket sahaları ile, sakin meydan sahalarının net bir şekilde birbirinden ayrılması istenir.

Yarışmaya 14 proje katılmıştır. Ancak, jüri "yapılan tetkikler sonunda ... bu kadar kıymetli bir sahanın istikbalde alacağı kat'li şekli ifade etmesi icap eden kabili tatbik bir proje görülmemiştir" demekle birlikte, opera yeri, Türk Ocağı binasına doğru otel yeri seçimi, denize dik ofis bloklar gibi konularda benzer çözümlere ulaşan projelerden Doğan Tekeli, Tekin Aydın ve Sami Sisa grubunun projesini birinciliğe, Güngör Kaftancı, Cihat Findıkoğlu grubunun projesini ikinciliğe değer bulunmuştur¹⁰.

Projeler, bir yandan kentin denizle ilişkisini kesmeyecek şekilde denize dik bloklar ile oluşturulan düzeni ile Le Corbusier'in "Park içinde bloklar düzenini anımsatırken, öte yandan II. Dünya Savaşı sonrası Avrupası'nda geniş uygulama alanı bulan blok düzenli yerleşme dokularını anımsatmaktadır. Nitekim, daha önce İzmir Belediyesi'nin isteği üzerine Profesör W. M. Dudok'un bu alan için hazırladığı yerleşme düzeni de, yarışma projelerinden pek de farklı değildir "(G. Kaftancı ile bir söyleşiden). Prof. DUDOK'un Önerisi. (Resim 25)

Projelerden hiç biri hayata geçirilemez iken, Konak pek çok yıkımların olduğu 60'lu yılları bulur.

60'lı yılların dergi ve gazeteleri programa alınan yıkımları "müstakbel İzmir kentine ilişkin yenilemeler" olarak ifade eder. (Resim 26)

G. Kaftancı arşivi

G. Kaftancı arşivi

Güngör Kaftancı arşivi

G. Kaftancı arşivi

Eyüce arşivi

Eyüce arşivi

Güngör kaftancı arşivi

Cengiz Onaran arşivi

Cengiz Onaran arşivi

Eyüce arşivi

32 Sankışla yıkılmıştır. Sırada diğerleri vardır. Hapishane bir yandan, Depolar, Eski Fransız gümrüğü diğer yanda...

Konak Meydanı ya da Hükümet Meydanı Hükümet Konağı da yanınca Meydanın Doğu yüzü de yok olur. (Resim 27-28)

... ve artık Konak, Gümrük'ten Bahribaba'ya, tertemizdirZ

Ortasındaki saat kulesi ve kendisini çevreleyen yapılarla tanımlanan Hükümet Meydanı artık yok olmuş, meydan açılmıştır. (Resim 29)

80'lerin Başında Konak

1970'lerde, Konak, yeni yapılaşmalara sahne olur. Gümrük - Konak arası banka merkezleri ve Belediye tarafından kullanılan alanlar olurken, yarışma sonucu Arolat'ların kazandığı Hükümet Konağı yanarı kısmı ile birlikte inşa edilir.

33

34

70'lerin önemli bir diğer gelişmesi ise, 51 planı ve daha sonraki plan tadilatları ile ortaya çıkan ve Sankışla'nın manevra alanları olarak adlandırılan kısmında, yıllar boyu Kemeraltı'nda süregelen alışveriş düzenini değiştiren ve yeni bir mekan anlayışı ile tanımlanan yarışma projesi Orhan Dinç'in Sosyal Sigortalar çarşısı inşa edilir.

Ancak bu arada, kurulmuş olan ve yıllar boyu İzmir Adliyesi olarak hizmet veren İzmir İdadisi yıkılır. (Resim 30)

35

Yaya-Oto Trafikçi

Kentin doğal yapısı gereği çizgisel biçimi nedeni ile oluşan, kuzeyi ve güneyi bağlayan tek aks ise yoğunlaşan merkez aktiviteleri sonucu artık yayanın aşamayacağı bir trafik taşımaktadır. Kemeraltı artık bir süredir denizle olan ilişkisini kaybetmiştir. Bu, bir diğer açıdan Karşıyaka'nın da kent

36

37

39

Dipnotlar:

- 1.Serçe Erkan, "Tanzimattan Cumhuriyet'e İzmir'de Belediye", DEÜ Yayınları, İzmir 1998,s.53
- 2.Berber, Engin, "Yeni Onbinlerin Gölgesinde Bir Sancak: İzmir 1977",s.9
- 3.Serçe Erkan, "Tanzimattan Cumhuriyet'e İzmir'de Belediye", DEÜ Yayınları, İzmir 1998,s.65
4. Berber, Engin, "Yeni Onbinlerin Gölgesinde Bir Sancak: İzmir 1977",s.9
- 5.Serçe Erkan, "Tanzimattan Cumhuriyet'e İzmir'de Belediye", DEÜ Yayınları, İzmir 1998,s.142
- 6.Berber Engin, "Yeni Onbinlerin Gölgesinde Bir Sancak: İzmir 1977",s.9

merkezi ile olan ilişkisinin kopmasıdır. Konak, trafiği aşmak üzere ilk yaya köprüsüne kavuşur. (Resim 31-32)

Kent içi taşınımın süreksizliği Merkez geniş depo alanları gerektirmekte, denizden dolgu yapılarak kazanılan alanlar otopark olarak kullanılmaktadır. (Resim 33)

1986 Konak Alanı Tasarım Yarışmasından

1980'li yıllar Konak alanının yeni düzenlemeleri için açılan yarışmalara sahne olur. Daha önce Hükümetin önünden geçen ana arter kapatılarak yayalaştırılırken, toplu taşınımında süreklilik sonucu otobüs duraklarının Konak'tan kaldırılması ile kazanılan geniş alanların nasıl kullanılacağı ise hem yeni projelerin, hem de günümüzde dahi sürüp giden tartışmaların konusu olur. (Resim 34-35)

İzmir'in kaderi olan kıyı dolgularını devam ederken, denizden kazanılan alanlar ise kent merkezini giderek denizden uzaklaştırmaktadır. Kıyı artık çok uzaktadır. Arada kalan alan ise bir meydan olmaktan çok uzak bir açık bir alandır.

Galleria Projesi (Resim 36)

1980' ler Sonunda Konak (Resim 37)

2000'lerin Başında Konak

Hala daha ne olacağı tartışma konusu. Tartışmanın bir boyutu da Konağın Sit alanı oluşu. 1900'lerde başlayan Konağın "Umumi Bağçe" çözümü 100 yıl sonra dahi bir türlü umuma ait olamayan boş alanlar olarak yaşamını sürdürüyor. (Resim 38)

...ve Geçmişten Günümüze Konak (Resim 39) *

38

MYE arşivi

Konak Meydanı İçin Yeni Düzenleme Önerileri

İzmir kentinin çok önemli bir parçası olan Konak alanının, bir kentsel meydan işlevine sahip olması, alanın meydan ve insan ölçeğine kavuşturulması kentin gündemindeki yerini korumaktadır.

Konakta ve çevresinde bulunan tarihi ve kültürel işlevler ile ticari ve idari fonksiyonların şekillendirdiği formun ulaşım sorunları ile birlikte ele alınarak değerlendirilmesi zorunludur.

Bu alanda çeşitli dönemlerde önemli fiziki müdahalelerde bulunulmuş, yapılaşma ve düzenleme kararları geliştirmeye çalışılmıştır. Son olarak Galleria girişimi yargı yoluyla durdurulmuştur. Davanın bilirkişi raporunda Konak alanının, kentin kullanımına dönük açık yeşil alan olarak düzenlenmesi önerilmiştir.

Mimarlar Odası İzmir Şubesinde Konak alanının çağdaş bir düzenleme ile kente kazandırılmasına yönelik olarak, meydanın tarihsel geçmişi, işleri ve kullanımlar ile yargı kararlarını da dikkate alan ve tartışma ortamı yaratarak uygulamayı teşvik edecek bir çalışma başlatmıştır.

Açıklanan kapsamda Konak alanı ile ilgili olarak komisyonlarda, üyelerimizin hazırlamış oldukları fikir projeleri ve proje raporları aşağıda yayınlanmaktadır.

Öztürk Başarı

"Konak Meydanı'nın bugünkü tanımsız durumunu alışılmış meydan tanımlarına göre ve Konak Meydanı'nın 50 yıl önceki ölçüleri de göz önüne alınarak düzenlemek ve çevrelemek ağırlıklı olarak dikkate alınmalıdır" biçimindeki görüşün kabul edilebilirliği ne kadar doğrudur?

Eski meydanı çevreleyen yapılar ve ölçülerden değişmeyen eleman sadece Hükümet Konağı: Meydanın önemli ve simgesel elemanı Saat Kulesi'ni çevreleyen Sarı Kışla ve karşısındaki depo yapıları, uzaklık ve yükseklikleri, Belediye Sarayı tarafında tamamen değişmiştir.

Artık yeni bir Konak Meydanı yeni ölçü ve oranlarda oluşturulabilir.

Bu projede Sarı Kışla'nın yerine kullanılan eleman yani Açık Tiyatro'nun meydan ta-

rafını sınırlayan plastik elemanlar parçalı bir duvar etkisi yaratacaktır. Ve hemen yanındaki su oyunları (kaskat) ve rampadan tiyatroya girişler sağlanabilir.

Rampa, denizle ilişkiyi sağlamak ve seyir platformu olarak da kullanılabilir, deniz seviyesinden 5 ~ 5.5 metre yükseklikteki bir platforma düşük eğimle erişebilmek için düşünülmüştür. Bu platform, Saat Kulesi ile çevresindeki meydandan denizle görsel ilişkiyi kesmemekte ve esintiye engel olmamaktadır.

Şu andaki yol kotu bu ilişkiyi kesmektedir. Bu yolu +1 mt. kotuna indirerek hem ekonomik çözüm sağlanmış olmakta, hem de ileride çıkaracağı sorunların ne boyutta olabileceği belli olmayan uzun tüp geçidi gibi çözümlerin, kıt parasal kaynaklara vereceği yükten de kurtulmuş olunabilir.

Sedef Tunçağ

Bu meydan İzmir kentinin, alışveriş; (Kemeraltı ve Konak Pier çarşıları) İdari; (Hükümet ve Anakent Belediyesi); Sanat ve Kültür Merkezlerinin, (Elhamra Opera ve Bale, Milli Kütüphane, Atatürk Kütüphanesi, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi) Saat Kulesi ve Camisiyle birlikte çeşitli ulaşım imkanları (metro, otobüs, körfez üzeri ulaşım) sayesinde nefes alıp verdiği ve denize kavuştuğu eski bir meydan-dır.

Sunulan bu planlamada da meydanın bu özelliği vurgulanmış, meydanın çarşıları, idari binaları ve sanat, kültür merkezleri birbirlerine kavuşturulmuştur.

Bunun sağlanabilmesi için meydan araç trafiğine tamamen kapatılarak yeraltına alınmış, meydanı denizle bütünleşmiş, en uzak noktadan dahi deniz algılanabilir duruma gelmiştir. Dolayısıyla meydanın her zamanki yoğun yaya trafiği ile adı anılan bu merkezlere yaklaşımını sağlamaktadır.

Meydan kesinlikle bir tören alanı değildir. Bu meydan bir açık hava müzesi, bir sergileme alanı olarak algılanmalıdır. Örneğin her yıl gerçekleştirilecek bir Heykel Bienali düşünülmelidir.

Tasarımda Aşağıdaki Konular Dikkate Alınmıştır

1- Alanın iki önemli tarihi yapısı, Saat Kulesi ve Camii, şu anda çevresindeki diğer yüksek yapıların arasında görünmez olmuş, meydandaki önemlerini yitirmişlerdir. Bu iki anıtı meydana eski görkemleri ile kazandırmak ve boyutlarını aşımak amacı ile sığ bir su ile çevrilecek uzaktan algılanmaları sağlanmıştır.

2- Alana iki yeni açık hava tiyatrosu ve anfi tiyatro eklenmiştir. Bu iki tiyatro İzmir'in kültürel hayatına uzun yaz aylarında önemli katkıda bulunacaklardır. "Uluslararası İzmir Sanat Festivali"nin yer sorununu da çözecektir.

3- Alanda merkezleri birbirine ulaştıran şeffaf yaya izlerinin pergole gibi bir örtü ile örtülmesi üzerlerinin bitki dokusu ile yeşillendirilip altına gölge sağlaması düşünülmüştür. (Amaç yakıcı güneş altında kalmadan alanı katedebilmektir).

4- Alan bitiminde Kültür Merkezlerinin önünde ve çevresinde koru yoğunluklu bir bölge oluşturulmaktadır. Bu çevrede

aranan otopark düzeni sadece bu kültür merkezlerinin idareci ve sanatçıların yararlanabileceği büyüklüktedir. Yeşil alanların büyük, boş, çıplak otopark alanları ile yaralanmasından kaçınılmıştır.

5- Araç trafiği yeraltına alınmış ve Meydan deniz seviyesinde düzlenerek en uzak noktadan algılanabilir duruma gelmiştir.

6- Yeraltı trafiğine ulaşabilmek için (metro ve otobüs) alanda rampa şeklinde yarıtlıklar oluşturulmuştur.

7- Yer altında oluşturulan çarşı aracılığı ile metro, otobüs ve otoparka yaya ulaşımı sağlanmıştır. Çarşı üst alanda oluşturulan büyük bir yarıtlık sayesinde aydınlanmakta ve havalanmaktadır. Bu çarşı sayesinde yeraltına inmek cazip kılınmaktadır.

8- Yer altında bir otopark oluşturulmuştur. Her ne kadar kent merkezine özel oto taşınmasını özendirmemek gerekse de önemli bir merkezin çevresinde yeterli otoparkın olmaması bizi buna zorlamaktadır.

Trafik

1- Varyant otobüs trafiğinin metro'nun göreve başlamasından sonra önemli ölçüde azalacağını düşünerek bu trafiği Mithat Paşa'dan akıtarak ana trafiğe Karataş göbeğinden katmaktayız. (Yeraltında yol kesişmesinden kaçınılmıştır.)

2- Meydanı denizden tamamen koparan araç trafiği yerin altına alınmıştır. Araçlar yer altına Mustafa Kemal Paşa Caddesinde Merkür Oteli öncesinde girmekte ve Konak Pier önünde, Cumhuriyet Bulvarı ve Fevzipaşa Bulvarına katılmaktadırlar.

3- Yeraltı yolunun havalandırması ve aydınlanması için alan üzerinde bacalar oluşturulabilir.

4- Yeraltı yolu 1 km kadardır; inşası pahalı bir çözümdür. Ancak, bunun için yapılan hesaplar bu projenin kabaca 25.000.000\$'a mal olacağını göstermektedir.

Yeraltında oluşturulacak otopark ve çarşı gelirlerinin de bu gidere önemli bir katkıda bulunacağını düşünmek gerekir. Bu bir fikir projesidir ve tartışmaya açıktır.

Ziyaeddin Bilgin

Eski İzmir şehri herkes körfezin güneyindeki İzmir ve kuzeyindeki Karşıyaka olarak tanırdı. Bornova ve Buca ayrı birer büyükçe yerleşim alanı idiler. Güzelbahçe, Narlıdere, Balçova hatta Mersinli ile Bayraklı ise neredeyse kendi başlarına yaşayan kıydan kopuk tanımsal birer köy mertebesinde idiler. Aralarında işlenen geniş tarım alanları vardı. İzmir'in merkezi KONAK MEYDANI ve ona açılan KEMERALTI'nda, Karşıyaka'nın merkezi ise İSKELE MEYDANI ve ÇARŞI SOKAĞI'nda idi. Bu iki merkez ait oldukları büyük yerleşimin körfeze (denize) açılan alanları idiler.

20.yüzyılın başlarında ana caddesinde giden deniz kıyısında his edilmeyen, İZMİR ve KARŞIYAKA ve tüm körfez kıyılarına 70'li yıllardan başlayarak yapılan dolgularla ve bunlar üzerine yapılar yollar ve yeşil alanlarla kıyıya kavuşmuş ve sahil kenti kişiliği oluşmuştur.

KONAK ALANI KENTSEL TASARIMI için 50'li yıllarda bir kere ve daha sonra 80'li yıllarda ikinci bir yarışma açılmıştır. (Örneğin bu ikinci yarışmada az ticari yapı ve çok yeşil alan yaptığım için 2. ödüle layık bulunmuştum. Ama yaşanan gerçekler kararların doğruluğunu isbat etmiştir.) Konak alanı genelde 1.yarışma sonuçlarıyla bağlantılı olarak içine ve çevresine yapılan tarımsal ve kamusal yapılarla daha da önem kazanmıştır. (Hem kullandığım hem trafik açısından)

Bugün Konak Meydanında yeni kentsel tasarım çalışmasının şu amaçları olabilir:

1- Müzeler, şehir kütüphanesi, toplantı ve tiyatro mekanlarından oluşan kültür sitesinin Konak açık alanları ile araçlı trafik (durağan ve hareketli) ve yaya trafiği açısından akıllı ve güzel bir bağlantısını sağlamak.

2- Meydanda rekreatif ve yeşil alanın (yeni tesislerle birlikte) denize kavuşması.

3- Konak Alanının Eski liman, eski gümrük (restore edilip Konak Pier denen) yapıları ve Pasaport iskelesine kadar giden bantla özellikle yaya hareketleri açısından en iyi bağlantısını oluşturmak.

4- İzmir Kentinin ~3.6 milyon nüfusu'nun tüm yaşadığı alanlardan gelen önemli bir araçlı trafiğin 1) - 2) - 3) amaçlarına zarar vermeden bu alandan geçmesini sağlamak.

Önerilen bu sayfada ufak da olsa ifade edilen projelerden de görülebileceği şekilde bu şu düzenle gerçekleştirilebilir.

a) Tüm araçlı trafiğin projede belirtildiği düzende yer altına alınması Belediye ve Konak Pier için daha fazla otopark olanağı; yayanın engelsiz ve köprüsüz şekilde; 1.Kordon'a, Fevzi Çakmak Bulvarına ve (zaten varolan) Kemeraltına yürüebilmesi. (Büyükşehir Belediyesinin önerdiği yer altı geçitli tasarım, Konak tarihi alanı ve yeşile denizle bağlantısı da diğer anılan kesintisiz bağlantılar oluşmaktadır.) A tasarımı araçları yer altına alıp yayayı gerektiği ve layık olduğu şekilde yer üstünde ve üzerinde tutmaktadır

b) Mevcut durumu bir miktar düzenleyip (daha ucuz kısa sürede gerçekleştirilecek çözüm)

b1) Sahil yolunu Belediye ve Büro binalarına iyice yaklaştırıp kıyı bandını genişletmek,

b2) Bu günkü yerüstü trompet kavşak sonrası Hatay-Bayramyerine çıkan trafiği projedeki şekilde yönlendirip parkları bütünlük (yenikaramürsel yanındaki yolu batıya almak), meyile (bu yöre ve iklime alışık) bir açık anfiyatro yerleştirmek. (altı otopark)

b3) Veya köprülü yer üstü trompet kavşak yerine az kapasiteli ve daha fazla kapasiteli lambalı kavşak çözümleri uygulamak.

c) Her iki çözüm dede S.S.K Blokları (kuzeyine) karşısına 1 ve kısmen 2 katlı hafif ticari alan oluşturup, S.S.K. çarşı altı dükkanları desteklemek ve metro çıkışları etrafında kentsel aktivite'sini düzelterip arttırmak. (Buraya sergi salonları ve üstte kafeteryalar da yapılacaktır.) Bu yapıları kuzeyden meyilli yapay yamaç ve tepelerle doldurup; hem yapıları yeşil alanla kamufle edip ama yeşil ile bütünlük sağlamak, hem de monoton düz park yerine daha esprili ve dinamik bir kent merkezi yeşilini sağlamak. Deniz ve Karşıyaka manzarası buralardan gayet iyi seyredilebilecektir.

d) Son ve bir çoklarının tam değerlendirip gereksiz bulacakları bir öneride (SU ÜSTÜ ŞEHİR); eski limanın 1/5 kadar kısmında bir yüzer, çadırlı, özel teşebbüse yaptırılacak rekreasyon ve restorasyon (lokanta ve kafeteryalar) alanı yaratmak.

İZMİR KONAK MEYDANI ÇEVRE DÜZENLEMESİ

İZMİR KONAK MEYDANI ÇEVRE DÜZENLEMESİ

Salih Zeki Pekin

İzmir için çok önemli olan merkezi bir alanın düzenlenerek kent halkına kazandırılması için öneride bulunmamız M.O. tarafından istendiğinde, düşüncelerimize çözüm arayışları yanısıra, bir yandan "nostalji-eskiyi anımsamak", diğer yandan "teпки-son 40 yılda yapılan yanlışlara" hakim oldu. Öneri projemiz bu düşüncelerle oluşturuldu.

İlk tepkimiz yeşilden kopartılmış bir kentin merkezindeki bu alanın yeşil hakim bir alan olarak kente kazandırılması yönünde oldu. Dolgularla yıpratılmış olan insan-körfez ilişkisini yeniden kurmak için alanın derinliklerinden denizi ve gün batımını, denizden de alanın derinliklerini algılayabileceğimiz + 1.00 m (eskisi gibi) kotunda bir düzenleme önerdik. Simgeleşmiş yapıtların (Saat Kulesi, İlk Kurşun Anıtı, Mescit) eski kimliklerine böyle kavuşturulabileceğini düşündük.

Alanı Doğu'da sınırlayan SSK Bloklarının zaten pek kullanılmayan zemin katını büyük ölçüde kaldırarak alanın görsel sınırını Milli Kütüphane Caddesine kadar olduğunca genişletmeyi ve bu caddeyi alana katmayı önerdik. Anafartalar Caddesi (Kemalpaşa Girişi'ni daraltan SSK Bloklarının bir kısmını kaldırarak burayı genişlettik ve eski vilayet binasının 2 cephesinin de birlikte ortaya çıkmasını önerdik. Bir bölümü yaya yolu olarak düzenlenmiş Cumhuriyet Bulvarı'nı Gümrük Meydanından Atatürk Kültür Merkezi'ne (Mithatpaşa Caddesi'ne) kadar yaya dolaşım güzergahı olarak tamamladık. Bu aks aynı zamanda kentin "Kültürel Etkinlikler Bölgesi" şeklinde gelişmekte olan (Milli Kütüphane (şimdi opera), Atatürk Kültür Merkezi, Resim Heykel Müzesi, Sabancı Kültür Merkezi, İl Halk Kütüphanesi, Devlet Konservatuvarı, Devlet Tiyatrosu) alana ulaşımı sağlayacaktır.

Yer tartışması süren, kent merkezinde bulunması kaçınılmaz olduğunu düşündüğümüz Yeni Kültür Merkezi (veya Opera ve Konser Salonları Kompleksinin) inşaatı durdurulmuş viadük ile Atatürk Kültür Merkezi arasında (eski Maksim Gazinosu) oluşan yaklaşık 10.000 m² parsel üzerinde, Konak Meydanının Kuzey-Güney perspektifini tamamlayacak şekilde yapılmasını önerdik. Bu yapının, kentsel simge oluşturacağını ve Atatürk Kültür Merkezi ile bütünleşebileceğini düşündük.

Koruma Kurulu tarafından inşaatı durdurulmuş viadüğün tamamlanmış kısmı bize bunun kent silüetlerine katkısı olabilecek, zarif, hafif ve şeffaf bir yapı olduğunu düşündü. Milletler Caddesi (Varyant) ile Mustafa Kemal Bulvarı arasındaki trafik akışını sağlayacak olan bu viadüğün bağlantılarında değişiklik ile tamamlanmasını önerdik.

Öneri projemizi hazırladığımız dönemde Kordon Dolgu alanının yeşil alan olarak düzenlenmesi çalışmalarına henüz yeni başlanmıştı. Mustafa Kemal Bulvarı'nın Atatürk Kültür Merkezi önünden (yarım kalmış viadükten önce) yer altına alınmasını ve İzmir Limanı önünde ayakları tamam-

lanmış viadüğe kadar yer altından 2+2 şerit olarak geçirilmesini önerdik. 2'şer şeritli yanyana 2 tünel olarak düşük hızlı trafik by-pass yoldan Gümrük Meydanında (Fevzipaşa Bulvarına) ve Cumhuriyet Meydanında çıkış sağladık. Gazi Bulvarı'nın Cumhuriyet Bulvarını üst geçişle aşarak tünel yola Mendirek içinden bağlanmasını öngördük. Tünel maliyetinin, bu güzergahta, otoyol maliyetini aşmayacağını tespit ederek önerimizde cesaretlendik. Cumhuriyet Meydanı ile Liman arasında 3 katlı otopark ile yaklaşık 10.000 araca parkyeri sağlarken kentinin Körfezle ilişkisini kopartmamayı amaçladık. Ayrıca, Vilayet ve Belediye Binalarının yakınında da yeraltı otoparkları (kısa süreli denetimli) önerdik.

Pasaport İskelesi ile Konak Pier ve Konak Meydanı sahil şeridinin, Gümrük Meydanı ile Atatürk Kültür Merkezi, Körfez ile Milli Kütüphane Caddesi-Vilayet arasında kalan alanın tamamını olabildiğince taşıt trafiğinden arındırdık. (Bu alana sadece yaya yolu şeklinde düzenlenmiş Cumhuriyet Bulvarı güzergahında protokol araçları ile acil yardım araçlarının girilmesine izin verilecektir). Mendirek içinin Marina olarak düzenlenmesini KONAK PIER projesi kapsamında planlamış olduğumuzdan Pasaport Konak Pier arasındaki sahil bandının tamamen yaya dolaşımına ayrılması ile sahilin eski nostaljik kullanımına dönüşebileceğini düşledik.

Kentin ve kentinin önemli bir ihtiyacı olan "toplanma alanının" demokratik bir kentin merkezinde olması gerektiği inananak Vali Konağı - Belediye Binası çevresinde "Merasmus Alanı" önerdik. Alan 150.000 kişilik bir miting alanına dönüşebilecek şekilde düzenledik.

Belediye Binası, Merkez Bankası, Emekli Sandığı ve Sümerbank binalarını sadece yaya dolaşım ve yeşil alan içinde olmak üzere koruduk ama bu binaların korunması/kaldırılması konusunda büyük tereddüt geçirdik.

Tamamlanmasına çalıştığımız KONAK PIER projesinin Konak Meydanı ile yaya ilişkisi de kurulmuş oldu. Bu aktivite merkezinin otopark ihtiyacı da yer altında sağlandı.

Konak alanına önerdiğimiz tek yapı Kültürel Aktiviteler Merkezinden başlayan ve alanın merkezinde (plastik merdiven ve asansörle) son bulan rampa şekilden yaya seyir köprüsüdür. Düzenleme önerilerimizi bu yapı ile imzalamak istedik.

Özetle, Konak Meydanı düzenlenmesi sınırlarını ve boyutlarını bilinçli olarak geniş tuttuk. Öyle gerektiğine inanıyoruz. Zemin altında (deniz seviyesi altında) düzenleme önerilerimiz nedeniyle maliyetinin yüksek olacağı düşünülse bile, bugün maliyetleri en aza indirmek için yapılan tasarrufları ilerde telafisi çok yüksek maliyetlerde olacak hatalara yol açtığını gördüğümüzden ve yaşadığımızdan önerdiğimiz projenin ekonomik olduğuna inanıyoruz. Ve doğal olarak bu projede yar alan önerilerimizin gerçekleşmesini istiyoruz.

Şükrü Kocagöz

Konak'a Yeniden Sarı Kışla

TARİHÇE / GEREKÇE

Yaşar Aksoy

Sarı Kışla yüz yılımızın ilk yarısında İzmir'in en önemli yapısal simgelerinden biridir. Çünkü bu 50 yılın ilk 25 yılını savaşlarla geçirmiş olan toplum, Ege'nin incisi olarak parlayan Smyrna kentinin prestij alanı olan Konak'ta bu askeri yapıyı yaşadıklarından kaynaklanan bir doğal, ulusal anıt yapı olarak kabul etmiştir.

Balkan savaşı seferberliği bu binanın önünden başlamıştır, meşrutiyet şenlikleri yine bu binanın önünde gerçekleşmiştir. I. Dünya savaşını haber veren toplar Yeni Kale açıklarında patladığında bu binanın içinde telaş başlamıştır. Hem İzmir'in işgalinde İzmir'in çarpıcı dönemeçlerini bizzat gözleri ile izlemiş olan Sarı Kışla Konak meydanını varlığı ile tamamlamaktadır. Şöyle ki Hükümet Konağı (resmi yapı), Konak Camii (dini yapı), saat kulesi (sivil yapı) biçiminde oluşan meydan Sarı Kışla ile askeri boyutu da tamamlamıştır. Günümüzde Belediye Sarayı (yerel yapı) ile daha da fazla anlam zenginliğine ulaşan Konak meydanında, tam Kemeraltı'na girerken (ticari aks) kültür sanat içerikli bir Sarı Kışla ile meydan kimliğini tarihe yaslayarak çağdaş özlemli yeni yüzyıla kollanını uzatmış olacaktır.

Amaç, Hedef

Sevgi yolundaki kitapçılardan bir kartpostal aldım. İzmir'in geçmişi fotoğrafta. Büyük olasılık içinde ben de varım. Çünkü babamın 1950 model otomobili Sarı Kışla'nın önünden geçiyor.

Sarı Kışla...

Durup durup anılarımdan fıskıran. Annememin elinden tutmuşum altı yaşında tam önünde iki vagonla yeşil tramvaya binıyorum. Kim, niye yıktı onu? Vilayet yanında saat kulesi iki kat öksüz kaldı diye düşünmüştüm. Allah'tan, çok başarılı olmasa da, yeniden inşaa edildi. (Restitüsiyon)

Sarı Kışla'da Saat Kulesi'ne gerekli. O olmadan meydan meydan olamayacak. Kuleyi tasarlayan bu iki kütleli de mutlaka düşünmüş. Yerini, yüksekliğini ona göre tasarlamış.

İzmir'in kayıp zamanının peşinde koşarken Sarı Kışla gerekli. Geleceğimizi kurarken kentin kayıp zamanı peşinden koşmak gerekli.

Sarı Kışla'yı yeniden isteme duygusu zaman zaman depresen bir ben değilmişim. Yaşar Aksoy'la bu duyguyu paylaştığımız, su gibi doğal, nasıl ulaştık anımsamıyorum. Ve Sarı Kışla yeniden doğarken elbet "Kültür" için doğmalıydı. 2000'li yıllarda "İzmir'in bir Akdeniz Yıldızı olarak parlaması için" büyük eksiklerinden birisi de kültür mekanıydı.

Sarı Kışla yeniden doğarken aynı zamanda Kemeraltı - İskele yaya bağlantısı kopukluğunu da giderebilecek bir kurtarıcıydı. Yayayı, kentliyi bir "fuaye/iç sokak"tan geçirmek kent filozofu Le Febvre'in "kentlilik hakkı" dediği şeye en güzel yaklaşım olacaktır. "Kentlilik hakkı" kentteki herkesin "kent merkezinden yararlanma hakkıdır". Kenti kirdan ayıran merkezseldir. Merkezin ticari yaşamı sosyal, kültürel yaşam ile tamamlanmazsa "fiziksel özürü", "prematüre" bir merkezdir. İz-

mir'in merkezi Konak "özürü durumundan" Sarı Kışla'nın doğuşu ile birlikte kurulmalıdır.

Viyana'yı Viyana, Paris'i Paris yapan merkezdeki bu bütünlük artık İzmir'de de bulunmalıdır.

Proje "Nasıl Bir Sarı Kışla", "Nasıl Bir Yeşil Alan"

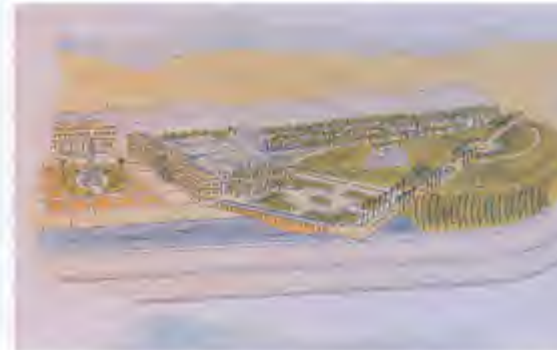
Sarı Kışla

Sarı Kışla cephesi aslına uygun malzemeler ile yeniden inşa edilecektir. Bu cephe gerisinde kültür amaçlı 3 yapıyı barındıracaktır. Tiyatro, opera/bale, senfoni binaları. Bu yapıları cephe boyunca yer alan fuaye/iç sokak ile doğrudan bağlantılıdır. Cephenin meydan kısmında ise, sokağın diğer yanında, bu üç binanın idari gereksinimlerine ayrılmış birimler yer almaktadır. Sarı Kışla'nın metro geçişi ile çakışan kanadı temelinde sorun yaratmayacak şekilde dört ayak üzerine oturan bir köprü olarak tasarlanmıştır. Bu bölümde ise çeşitli katlarda sanat galerileri düşünülmüştür.

Meydan

Sarı Kışla ile insan ve tarih ölçeğine geri dönen meydanda Belediye Sarayı tarafından boşluk oranları kırsalınkini çağrıştıran bir "iki boyutlu" (derinliği olmayan) pergola strüktür oluşturulacak ve dolu kısımları yansıtıcı malzeme ile kaplanacaktır. Böylece yaya ölçeğinde lekeler halinde Sarı Kışla yansımaları elde edilerek "imgelem" yaratılacaktır.

Meydanın en büyük problemi denizin geçmişteki yerinde olmaması ve biraz daha yüksek kottan geçen bir otoyolun denizin yerini almış olmasıdır. Bu nedenle denizin olduğu yerde büyük bir su yüzeyi yaratılmış ve yolu gizleyecek şekilde çok uzun bir şelale ile tamamlanmıştır. Böyle-

ce eskiden var olan su/gökyüzü birleşmesinin tema olarak tekrarlanması amaçlanmıştır. Bu kompozisyon alanda tam yerini bulamamış olduğunu düşündüğümüz Hasan Tahsin heykelinin nakli ile tamamlanmıştır. Böylece alanın kurtuluş savaşı ile olan anlamı güçlendirilmiştir. Heykelin çevresine ise daha önce alanda yer alan ve neden kaldırıldığını hala anlayamadığımız, "İşgal şehitleri" kitabesi yeniden yorumlanarak konulacaktır. İnancımız alan tarihi geçmişine saygılı yeniden yaratılan ve yorumlanan bu insan ölçeğindeki tanımlanmışlığı ile 9 Eylül'de vilayet çekilen Türk bayrağına yakışır bir anlam ve görünüme kavuşacaktır.

Yeşil Duvar ve Mekanlar Zincirlemesi

Yeni düzenlemede bugünkü simgesiz, mekanlaşmamış boşluk yerine akışkan 3.boyu olan, zincirleme mekanlar teması geliştirilmiştir. Bu zincirleme mekanları Sarı Kışla kamuya açık geçiş bir kanadı köprü gibi yaya yolu/meydan kapısı görevini yapan varlığı ile oluşmaktadır.

SSK önünde (metro işi üzerinde) oluşturulan yaya aksı mekanı ile park mekanını dev bitki pergolası ayırmaktadır. Bu metal pergolanın ilk katı taş duvar olup eskiden tam burada var olan Sarı Kışla'nın uzun kanadına gönderme yapmaktadır. Pergola bir yandan batı güneşinden çok etkileyecek bu aksa gölge yaratmakta, diğer taraftan bakıldığında ise parkın değil yeşil ile sınırlanmasını sağlamaktadır. Pergolanın içi de insanı bünyesine almakta çeşitli düzenlerde yayanın bitki ile az rastlanır ve denizin de rahatlıkla algılandığı bir ilişkiyi gerçekleştirmektedir. Bu strüktürün içinde iki adet dinlenme/ikram üniteleri düşünülmüştür. Pergola yapraklara doğrudan su püskürten otomatik pülvenizatörlerle donatılacaktır.

Park

Mekanlar zincirlemesinin en büyük halkasıdır. Park bugünkü boş alanın deniz ile görsel bağlantısını yol kestiği için yoldan da yukarıdaki bir kotta düzenlenmiştir. Kemeraltı tarafında kültür yapılarını da sarmalayan bitki duvarı, deniz tarafında iki sıra selvi benzeri yüksek ağaçlar, Varyant tarafında "çim anfi" ile park tanımlanmıştır. Deniz tarafı ise yol kotundan daha yüksekte denize açıktır. Park "coğrafya ve geometrinin karşılığı" teması içinde düzenlenmiştir. Dikdörtgen havuzla ağaçlığın allenin çim tepe ile kesişmesi, havuz sularının dere olarak sürekliliği bu anlayışın sonucudur. Parkın ortasında pergolalı bir gül bahçesi daha dingin bir ortam arayanlar için düşünülmüştür. Parkın Sarı Kışla ile bütünleşen kısmında ise yapıya daha uygun bir "Klasik bahçeye" yer verilmiştir. Çevredeki ve orta alandaki büyük ağaçların oranı ile düz etkili çim oranı dengeli tutulmuştur.

Otopark

Park, deniz ilişkisini kesen yoldan kurtulmak için yükseltince büyük ağaçların dikileceği alanlar dışında kesimlerde kendiliğinden çok büyük ve deniz kotunun üzerinde otoparklar yaratma imkanı doğmuştur. Bugüne kadar İzmir'de hep alanın birkaç kat altına inen çok maliyetli otoparklar önerilmiştir. Oysa bu proje düşük maliyetli yüksek kapasiteli (800 araçlık) bir çözümü de barındırmaktadır.

Z.Bülent Turan

KONAK MEYDANI, yaşayan tarihi bir kent merkezi meydanı olması; ulaşım, hizmet ve ticaret yoğunluğunun yüksek olması, merkezi yönetim ile yerel yönetim hizmet binalarını barındırması nedenleriyle, kentin diğer bölgelerinin etkileşimlerinden ayrı olarak salt bir meydan tasarımına yönelik çalışma yapılamaz. Mimarlar Odası gündemine böyle bir çalışma yapılması konusu geldiğinde benzer düşünceleri yansıtmış olmama rağmen, gene de böyle bir çalışma yapılması istenmiştir.

Konak meydanı için meydan ile deniz arasından geçen araç trafiği yolunun yolun altında mı, yoksa bugün olduğu gibi hemzemin olarak mı çözüleceği konusunda kesin bir karar üretilmemiştir. Bu nedenle istenen çalışmayı iki seçeneğe olarak yani; birinci seçenekte yolun hemzemin olarak geçmesi, ikinci seçenekte de yolun yeraltına alınması varsayımıyla gerçekleştirdim.

Her iki çalışmada da, kentin bu bölgesine veri ve karar aktarıcı olan 1/5000 planda ulaşım kararları alınması gerekmektedir. Bu kararlardan biri, metronun ana istasyonunun bu meydana oluşu, bir diğeri deniz ulaşımı için mevcut iskelenin kullanılacağı şekliyleydi. Şu anda meydan civarındaki oldukça yoğun olan otobüsle toplu taşıma da aslında kentin ulaşım konusunda çözülmesi gereken bir sorundur. Kordonboyunda gelişen yol / yeşil alan ağırlıklı düzenleme çalışmaları aşamasındaki çözümlerin de doğrudan Konak Meydanı tasarımına etki edeceği şüphesizdir. Her iki önerimde de geçerli olacak ve meydana etki edecek olan trafik çözümü konusunu genel olarak ele almak gerekiyordu. Alsancak, Çankaya, Basmane, Konak bölgelerini içeren bir ulaşım çözümü önerisi geliştirmek gerektiğinde, artık kent için büyük problem olan otobüslere seçenek olacak başka toplu taşıma önerileri geliştirilmeliydi. Buna yönelik olarak, Alsancak Garı - Basmane Meydanı - Konak Meydanı - Üçkuyular aksı arasında ring seferleri olarak çalışacak "Hafif Raylı Sistem" (TRAMVAY) ulaşımının gerçekleştirilmesi ile, kentin yukarıda saydığımız merkez bölgelerine otobüs ulaşımını sokmamak düşüncesi ağır bastı. Bu sistemle, Alsancak Garından Kordonboyu aksında, Konak Meydanı'na ve oradan Mithatpaşa Caddesi aksıyla Üçkuyular meydanına ulaşacak bir HRS hattının yanında, gene Alsancak garından Şair Eşref Bulvarı - Basmane Meydanı - Fevzipaşa Bulvarı aksından Konak meydanına ulaşacak ve diğer aks ile birleşecek ikinci bir HRS hattıyla, bu hatlar arasında kalan bölgeye otobüs trafiğinin girmemesi sağlanacaktır. Ana çıkış noktası olan Alsancak garının hemen arkasında nazım planda daha önce önerilmiş olan otobüs hareket merkezi (TMO silosu ile Alsancak Stadyumu arasındaki alanda) kentin merkezine gelecek olan otobüsler için son ulaşım noktası olacak, buradan HRS ye aktarmayla, kent merkezine ulaşılacaktır. Öneri HRS, Basmane, Çankaya ve Konak'ta mevcut metro istasyonları ile ulaşım entegrasyonunu sağlayacaktır. Öte yandan, Kordon aksındaki HRS hattı da, Alsancak, Pasaport ve Konak deniz ulaşımı

iskeleleri ile gene toplu ulaşım entegrasyonunu sağlayacaktır. Böylece HRS, deniz ulaşımı, otobüs ulaşımı, metro ulaşımı entegrasyonları gerçekleştirilerek, çağdaş kent merkezlerinde olduğu gibi örnek bir toplu taşıma modeli oluşturulacaktır. Konak meydanında şu anda yarım kalan viyadüklerin olduğu alanda yapılacak bir zemin düzenlemesi ile varyant aksından gelen otobüsler için bir ind - bindi durağı önerisiyle, bu akstan gelen otobüslerin aynı aksla geri dönebilmesi sağlanacaktır. Her iki seçeneğin her ikisinde de Konak Meydanı'nda yarım kalan viyadüklerin yapılmayacağı, varyant aksına dönüşün hemzemin olarak çözülebileceği önerilmektedir. HRS ile getirilen sistem ile bu yöne akacak trafik yoğunluğunun oldukça azalacağı düşünülmüştür. Öte yandan, Merkez Bankası önünde yer alan ve kentli vatandaşlara açık olmayan hemzemin otoparkın da gerek taksiler, gerek dolmuşlar ve gerekse de otobüsler için bir ara durak niteliğine dönüştürülebileceği bir öneridir. Bu nitelikte bir durak, Konak Meydanı ile deniz arasındaki yolun hemzemin olması düşünüldüğünde, tam karşıda iskeleye yakın bir yerde cep olarak gerçekleştirilebilir.

1. ÖNERİ

(Konak yolunun yer altından geçebileceği varsayımıyla)

İki tarafından İzmir Büyükşehir Belediye Binası ve Hükümet Konağıyla çevrili olan; Konak Camii, Saat Kulesi ve İlk Kurşun Anıtı'nın yer aldığı Konak Meydanı'nın bir bölümü gerek fiziksel, gerekse de tarihsel nitelikleri ile tamamen sivil bir meydan olmaktan ziyade, resmi bir meydan olma nitelikleri ile Konak Meydanının diğer bölümlerinden ayrılması gerektiği önerilmektedir. Hafızalarda yer etmiş olan Konak Meydanı işte bu alandır. Meydanın diğer bölümü süreç içinde değişik dönemlerde otobüsler ya da dolmuşlar için bir hareket merkezi, araç deposu, tarla olarak kullanılmıştır. Zaman içinde değişik amaçlarla kullanılmış olan ve metro projesiyle de oldukça küçülmüş olan Konak Meydanı'nın bu bölümü, tamamen sivil nitelikte rekreasyon aktivitelerine yanıt verebilecek şekilde düzenlenmiştir. Alanın merkezinde çağdaş bir su elemanı, onun çevresinde HRS durağı, onun da dışında tamamen yaya ağırlıklı gezinti ve dinlenme alanları vardır. Merkezin Batı-Güneybatısında da bu meydanı çevreleyen büyük bir kaskatlı su elemanı dinlendirici olacaktır. Alanda Batı- Güneybatı aksında görüş açısı oluşturacak küçük ve az yükseklikte bir toplu oturma (amfiteatr) düzenlemesiyle, hem merkezdeki su elemanı, hem kaskatlı havuz, hem de akşam saatlerinde günbatımını oturarak seyredebilme olanağı yaratılmaktadır. Dairesel bir forma sahip olan rekreasyonel alan dış çevresinde bir sıra yüksek palmiye ağaçları ile çevrelenerek, mekan tanımlanmasına da yardımcı olacaktır. Yer seçimi olarak rekreasyonel alanın bu bölgede olması, iskeleye, metro istasyonuna, otobüs durağına ve HRS ye ulaşımın en kolay olabileceği bir merkez olma niteliği dolayısıyla. Bu alan ayrıca geniş bir yeşil kuşakla resmi meydana ayrılmaktadır. Resmi meydan, yolun yeraltına alınması ile

de doğrudan denize kavuşacak, kesintisiz bir yaya ulaşımı sağlanacaktır. Resmî meydan ayrıca, ortaya çıkan büyüklüğüyle de çeşitli miting ve toplantıların, törenlerin yapılabileceği bir alan olacaktır.

2. ÖNERİ

(Konak yolunun hemzemin olduğu varsayımıyla)

Birinci öneridekine benzer olarak, alanın gene resmî meydan ve sivil meydan diye ikiye ayrılması önerisi burada da vardır. HRS durağı Saat Kulesinin karşısındaki otobüs durağının hemen arkasına alınmıştır. Resmî meydan ile sivil meydan arasında da yarım kat yüksekliğinde bir kot farkı önerilmekte, bundan kazanılan yükseklikle, iskeleden gelen yaya aksını içine alan, Konak yolunun altından geçerek üstü açık bir yer altı çarşısı ile resmî meydana dolayısıyla Kemeraltı girişine ulaşan bir çözüm önerilmiştir. Sivil meydan ile mevcut SSK blokları arasında, denize dik olarak yerleştirilmiş, resmî meydandan metro istasyon girişlerine doğru gidildikçe uzunluğu azalan ikiye katlı üç adet kitle önerilmektedir. Bu kitlelerin zeminleri boş ve tamamen yaya ulaşımına açık olarak düşünülmekte, üst katlarında da kentli yurttaşlar, sivil toplum kuruluşları, sivil inisiyatif için toplantı, sergi, vb. aktivelere olanak tanıyacak mekanlar yer alacaktır. Böylece, resmî meydanın bir kenarında yerel yönetim, bir kenarında hükümet binası, bir tarafında deniz, diğer tarafında da halka açık mekanlar yer alması olacaktır. Bu üç kitle, sivil meydana denize dik olarak girerek, mevcut SSK bloklarının kitle etkisini yumuşatmak, daha insancıl ölçekte ve tanımlı sivil kent mekanları yaratmak öngörüsüyle düşünülmüştür. Bu insancıl ölçekteki küçük mekanlara da güneşliki masalardan oluşan açık kafeteryalar, çay ocakları konarak halkın bu yöndeki gereksinimleri karşılanabilir. Resmî meydanla metro istasyonu girişi arasında çift sıra halinde konacak palmiyelerle, yoğun yaya ulaşım aksı da tanımlanmış, SSK bloklarının kitle etkisi yumuşatılmış olacaktır. Yer altında hem yaya geçişi hem de alışveriş amaçlı planlanmış olan üstü açık yeraltı çarşısından sivil meydana, otobüs duraklarına, AKM yönüne araç trafiği ile karşılaşmadan ulaşılabilir. Yer altı çarşısının orta boşluklarına su elemanları yerleştirilerek, üst platformdan da aşağıya doğru üçüncü boyutta hareketli ve serin bir görsel derinlik sağlanacaktır. Meydana üçüncü bir boyut özelliği kazandıracak olan bu çarşı, günün sıcak zamanlarında da yayalar için ideal gezinti, alışveriş ve dinlenme potansiyeli yaratacaktır. Bu çarşının kotundan yararlanılarak, iskeleden doğrudan doğruya açık alana çıkmadan metro istasyonuna da geçiş sağlanabilir. Yapılabilecek bir düzenlemeyle, metro istasyonu çarşı birbirine bağlanarak entegre edilebilir. Üstü açık Yer altı çarşısının çok büyük olmaması nedeniyle, Kemeraltı tarihi çarşısının perakende ticaretine alternatif olduğu söylenemez. Bu çarşıdan gelecek "akar" ile, meydan düzenlemesine önemli maddi katkı sağlanabilir. Yer üstündeki kotta da büfe, gazeteci, gevrekçi, çiçekçi, işportacı, polis barakaları, vb. keyfi ve çirkin yapısal bozukluklara neden olunmayacak, pera-

kende ticaret ve bu gibi aktiviteler için yeraltı meydan çarşısı kullanılabilir. Çarşıda yer alacak yaşayan aktivitelerle ayrıca alt geçitlerin sivil yayalar için güvenirliliği sağlanabilir.

SONUÇ

Mimarlar Odası'nın organizasyonu ve öncülüğünde Kordonboyu alternatif projeleriyle gündeme gelen, meslek odalarının kent için alternatif projeler üretilmesinde aracı olması, "Konak meydanı Alternatif Projeleri"yle ikinci bir aşamaya girmiştir. Bu tür alternatif projelerin hazırlanması aslında meslek odalarımızın asli görevleri arasında değildir ve meslektaşlarımız ve kamuoyu arasında çeşitli yorumlara neden olabilecektir. Başta Büyükşehir Belediyesi olmak üzere, yerel yönetimler bu tür çalışmaların KENTSEL TASARIM konusunda uzman olmuş yasal yetkiye ve kariyere sahip meslektaşlarımız vasıtasıyla; kent için, kentli için yararlı olabilecek alternatif fikir projeleri üretilmesinde, sergilenmesinde, yayınlanmasında işveren konumunda olmalıdırlar. Böylece ortaya çıkacak çalışmalar daha bilimsel, yasal ve doğru akslara kolaylıkla oturabilecek, müelliflik hakları gibi tartışılabilir bir konu tartışılır olmaktan çıkacaktır. Böyle bir çalışma aksının, 1 no.lu KTVKK'nun Kordonboyu için önerdiği gibi yarışmalar yoluyla elde edilmesi en doğru ve tutarlı yol olacaktır, düşüncesindeyim.

Berlin'in Kimlik Arayışında Yeni Bir Meydan

POTSDAMER PLATZ

Dürin Süer

Yard. Doç. Dr., DEÜ Mim. Fak. Mimarlık Bölümü

Gökhan Kutlu, Kıvılcım Duruk, Yüksel Pöğün

İYTE Mim. Fak. Mimarlık Bölümü Araştırma Görevlileri

Almanya'nın yeni başkenti olma özelliği ile birlikte, Avrupa'nın da başkenti olma iddiasını taşıyan Berlin, iki ayrı ülke konumundan, kenti ikiye ayıran duvarın 1989 yılında yıkılmasıyla kurtuldu ve hem ülke hem de uluslararası düzeyde bir bütünleşme sürecine girdi. Bu süreç içinde Berlin, kent ve bina ölçeğinde önemli deneyimlere sahne oldu. Kent normal gelişmesini sürdürürken, duvarın yıkılmasıyla oluşan boşlukların yeniden inşası ile ilgili şehircilik faaliyetleri de gündeme geldi. Bu amaçla oluşturulan projelerden biri de, 1920 ve 30'larda da Berlin'in merkezi konumunda olan ve bünyesinde ticaret, iş, sosyal faaliyetler ve konut gibi farklı fonksiyonları barındıran Potsdamer Meydanı ve çevresinin yeniden düzenlenmesidir.

1991 yılında Berlin Senatosu, Alman Hükümeti tarafından Daimler Benz, Sony ve Asia Brown Boveri gibi büyük şirketlere satılan, duvarın inşası ile yapay bir şekilde bölünmüş olan, Potsdamer Meydanı ve çevresinin tasarımı için bir şehircilik yarışması açtı. Bu yarışmada, Hilmer-Sattler'in, 1940 yılındaki kentsel dokuyu koruyan önerisi, iki Berlin'i uyumlu bir şekilde birleştirdiği için birincilik ödülü aldı. Bu arada, Daimler Benz, 1992 yılında bina ölçeğine inmeyi hedefleyen uluslararası davetli bir proje yarışması açtı. Bu yarışmada birincilik ödülünü, Hilmer-Sattler'in önerdiği yapılaşma ile uyumlu olduğu düşünülen Renzo Piano-Christoph Kohlbecker ikilisinin projesi kazandı. Daha sonraki yarışmalarla da Sony ile Asia Boveri arsalarının gelişimi belirlendi. Sony, Helmut Jahn, diğeri Giorgia Grassi tarafından kazanıldı.

Güneyde Landwehr Kanalı'ndan, kuzeyde Neue Potsdamer Strasse'ye ve batıda Scharoun'un kütüphanesinden, doğuda Leibziger Meydanı'na dek uzanan Daimler Benz'in 68000 m2 büyüklüğündeki alanı için, Piano-Kohlbecker bir master plan çizip, çeşitli yapıların gerçekleştirilmesi ile birlikte tüm projenin sanatsal yönetimini üstlendiler. İki 1910 yılında gerçekleştirilen IBA (Uluslararası Yapı Sergisi) geleneğinde olduğu gibi, bu alanda yer alan yapılar da, dünya çapında tanınmış, farklı uluslardan mimarlar tarafından paylaşıldı. Bu yaklaşımla,

Potsdamer Meydanı'na, Renzo Piano, Arata Isozaki, Hans Koolhaas, Lauber&Wöhr, Jose Rafael Moneo ve Richard Rogers tarafından, Piano-Kohlbecker'in belirlediği ana ilkelerle göre tasarlandı. Bu ilkeler, alan içerisindeki fonksiyon dağılımından, binaların çekme mesafeleri ile sığ yüksekliklerine ve bina cephelerinde kullanılacak malzemelere ilişkin çeşitlilik göstermekteydi. Bina cephelerinde kullanılacak malzemeler, reflekte olmayan cam ve terracota ile sınırlandırılmakla birlikte, renk ve detaylarda mimarlar özgür bırakıldı. Bunun yanı sıra, Piano-Kohlbecker tasarımında etkili olan bir diğer nokta, alanın sınırında konumlanan Hans Scharoun'un kütüphane yapısı olmuştur. Scharoun, bu kütüphaneyi Berlin duvarının yıkılmayacağına duyduğu inançla, duvara sırtını verecek biçimde

Renzo Piano projesi plan çizimleri

1930'larda Potsdamer Meydanı

1991 yarışması birincisi Hilmer-Sattler projesi maketi

Renzo Piano projesi maketi

tasarlamıştı. Duvar yıkıldıktan sonra, meydana sırtını dönmüş bu iri kütleli yapıyı yeni düzenlemelerle bütünleştirme güçlüğünden ötürü, Piano, tiyatro ve casino gibi büyük hacimli binaları bu yapıya sırtını verecek şekilde yerleştirmiştir. Bu tasarım kriterleri çerçevesinde, büyük bir mimar topluluğu tarafından gerçekleştirilen proje tamamlandığında, Potsdamer Meydanı kent içinde yeni bir çekim merkezi olarak yaşayan bir alan olmuştur.

Potsdamer Meydanı, klasik meydan anlayışından farklı özellikler yansıtır. Meydan, kent içinde fiziksel anlamda, tanımlı bir boşluktur. Bu boşluğa anlam yükleyen öğeler, onu çevreleyen yapılar ile meydanın içinde barındırdığı, sosyal, kültürel bütünleşmeyi ve paylaşmayı sağlayan eylem tipleridir. Potsdamer Meydanı ise boşluktan çok belli akslar ve bu aksların belirlediği parseller üzerinde yükselen yapılar tarafından tanımlanan bir bütün görünümündedir. Bu alana insanlar, o mimarın yüklediği fonksiyonları yaşayarak katılmaktadırlar. Meydanın tanımladığı boşluğun içinde barındırdığı, buluşma, eğlenme, dinlenme eylemleri, burada farklı mimari oluşumlar tarafından karşılanmaktadır. Mimari de kullanılan formların ve renklerin çeşitliliği ile birlikte, cinemax, planetarium, casino, alışveriş merkezi, fast food yemek alanları gibi mekanlar, bu amaca karşılık gelmektedir. Alan içindeki tek boşluk ses; binalar arasındaki aksların birleştiği, havuz ve plastik öğelerle zenginleştirilmiş olan casino ve tiyatro ile Debis Binası'nın (Renzo Piano tarafından tasarlanmış Mercedes Genel Müdürlük Binası) sınırladığı mekandır. Burada yaratılmış olan mekansal ve görsel genişleme, alanın ortasında konumlandırılmış büyük havuz ile ikinci boyutta kesilmekte ve alanın tasarımında belirleyici olan aksiyal yaklaşım devam ettirilmektedir.

Berlin' in diğer kentsel mekanlarında yapılan gözlemler, bu alanların tüketim toplumunun ve popüler kültürün oldukça dışında bazı paylaşımlara ve üretime sahne olduğu yönündedir. Bu oluşuma sadece Berlin'de değil, Almanya'nın diğer kentlerindeki kentsel mekanlarda da rastlamak mümkündür. Potsdamer Meydanı ise kent yaşamına, tüketim kültürünün alışkanlıklarının yaşandığı bir merkez olarak katılmaktadır. Yapılmış çevre, mimarisi ve fonksiyonu ile bu tüketime katkıda bulunmaktadır. Çekici bir mimari dilin yanında, Mercedes 'ten Sony'ye, Mc Donalds' tan Hyatt Regency'ye değin uzanan, uluslararası düzeyde sermaye ve güç sahibi olan popüler firmaların meydana yer alması, Alman Devletinin, Berlin'i Avrupa'nın başkenti olarak lanse etme iddiasını destekleyen göstergeleridir •

Kaynaklar

1. Architectural Review, Ocak 1998

Cinemax, Volksbank, Mercedes-Benz, Sony ve aralarındaki yaya alanı

Potsdamer Platz'da işmerkezi-konut, Mimar Rogers

Binalar arasında oluşturulmuş üstü kapalı yaya aksı

Kordon Dolgu Alanının Bir Kentsel Mekana Dönüşümü

Hasan Topal

Mimar

İzmir'in 5 bin yıllık kentleşme tarihinde, içinde bulunulan ekonomik politik kültürel ve toplumsal karar süreçleri fiziki mekanın örüntüsünü şekillendirmiştir. Kentin kıyı bandında sürekli değişimler ortaya çıkmış, bu gelişmeler farklı anlayışlarla günümüze kadar sürmüştür.

İzmir kordonu 1990'ların başında, İzmir - Çeşme Otoyolunun kent içi geçişi adı altında bir yol yapılması amacıyla kentlinin tartışma gündemine gelmiştir. O günlerdeki tartışmanın adı "Kazıklıyol" olarak belleklerde yer alır.

Bunun nedeni, bir İzmir ziyareti sırasında zamanın Cumhurbaşkanı'nın İstanbul boğazında yapılabilecek benzer, kazıklar üzerine oturacak bir yolun kordonu genişleterek ulaşımı rahatlatacağı görüşüdür. İlgililer bu yaklaşım üzerine hemen öneri projelerini hazırlarlar.

Öneri projelerde üç alternatif geçiş yer almaktadır. Birincisi Kordon'un Konaktan Halkapınara kadar kazıklar üzerinde yapılacak bir yolla geçilmesi, ikincisi Kordon'un doldurularak geçilmesi, üçüncüsü de kıydan 100 mt. açığa 30 mt. yükseklikten geçen geniş açıklıklar bulunan viadük geçiştir. Bu önerilerin tartışıldığı raporda, Karataşta Kız Lisesi altından başlayıp Yeşildere yoluna bağlanan bir tünelden de söz edilmesine rağmen olanaksız olduğu da aynı raporda belirtilmektedir.

Kentlilerin tartışmaya başladığı İzmir-Çeşme otoyolunun "ikiztepeler-Konak-Kordon-Alsancak-Halkapınar" kent içi geçişi tanımından da anlaşıldığı gibi Otoyolun kentin içinden geçirilmesi projesidir. Proje üç geliş, üç gidiş olmak üzere toplam altı izli ve bir hız yolu niteliğindeki kesiti ile Otoyol'un devamı olarak düşünülmemektedir ancak açıkça ifade edilememektedir.

Dönemin yerel yönetimi ise kendileri dışında kente önerilmekte olan bu yol geçişi ile ilgili önce tepki gösterir, ancak daha sonra projenin gerçekleşmesine dönük çalışmalar içine girer.

Projeyi destekleyenlerin ortaya koydukları gerekçelerde otoyol niteliği gizlenerek, kazıklıyol ile, Konak Meydanına kadar yapılmış olan Mustafa Kemal sahil bulvarının devamının sağlanacağı, kentiçi trafiğin rahatlatılacağı ve kentin önemli bir altyapı yatırımına kavuşacağı belirtilmektedir.

Gerek projeyi önerenler, gerek dönemin yerel yönetimi ve gerekse projeyi destekle-

yenler İzmir gibi 5 bin yıllık tarihi olan ve özellikle kentin mekan örüntüsünün önemli tarihsel izlerini taşıyan kentin merkezinden ve bu merkezin kıyısından çok izli ve hızlı bir yolun geçirilmesinde sakınca görmezler. Hatta yayınlanan bildiri ve afişlerde bu projenin bir çağdaşlaşma projesi olduğunu bile iddia etmekteydiler o günlerde.

İlginç olan aynı tarihlerde birçok Avrupa ülkesinde kent merkezlerinin trafikten arındırılması, kentlerin yayaların aktif kullanımına yönelik planlanması çalışmaları sürmektedir. Özellikle tarihsel merkezlerin yeniden işlevlendirilmesinde öncelikle yayaalara, kentlilere dönük kararlar geliştirilmektedir.

Büyükşehir Belediyesi o günlerde, 1/5000 ölçekli nazım plana ve Konak İlçe Belediyesi de 1/1000 ölçekli uygulama planlarına, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün önerisi olan çok izli yolu işleyerek yolun planlama alanındaki boşluğunu doldurmaya çalışmaktadırlar.

Mimarlar, Plancılar ve duyarlı çevreler ile Akademik Meslek Kuruluşları ise, Kordonda kazıklı ya da doldurularak çok izli bir yol yapılmasına dönük öneri ve çalışmalarını şiddetle eleştirmektedirler.

Eleştirilerin esasında, İzmir Nazım İmar Planının böyle bir yol önermediğini, çağdaş ulaşım politikalarının tercihi olan toplu taşınımaya yönelik metro, deniz ulaşımı, kara ulaşımı entegrasyonu ile, kent içi ulaşımın rahat konforlu ve güvenli olabileceğini, bu nedenle kordon yolu için ayrılmış olan önemli miktardaki kaynağın bu işlere harcanması gerektiğini belirtmektedirler.

Ayrıca, Çevre yolu tamamlanmadan, körfezde iskele sayıları artırılmadan, daha hızlı ve konforlu deniz taşıtları işletmeye alınmadan, Metronun gelişmesi sağlanmadan, kent merkezindeki otopark ihtiyacı karşılanmadan ve mevcut kentiçi yollar otopark olmaktan kurtarılıp trafiğe tahsis edilmeden, kavşaklar yeniden ele alınıp düzenlenmeden Kordonda yapılacak 2x3 izli otoyol niteliğindeki yolun kent içi ulaşımına ve trafik problemlerine hiçbir çözümünün olamayacağı önemle vurgulanmaktadır karşı çıkışlarda.

1993 yılında Mimarlar Odası, Kordonyolu'nun yapımına olanak tanıyan 1/5000 ölçekli nazım imar planının iptali için dava açar. Dava gerekçeleri de, yukarıda sıralanan nedenlerle bu yolun yapılmasının kamu yararına olmadığı görüşüdür. Çeşitli

aşamalar sonunda 1996 yılında İzmir İdare Mahkemesi, Kordon yoluna olanak tanıyan İzmir Büyükşehir Belediye Meclis kararı ve 1/5000 ölçekli imar planını iptal eder.

Yolun geçiş güzergahında bulunan Eski Gümrük depoları ve Pasaport İskelesi ile Sahil Sağlık Muhafaza binaları korunacak yapı olarak tescilli yapılardır. Yol ise gümrük depolarının iki aksını yıkmakta, pasaport iskelesini de bir kara yapısı haline dönüştürmektedir. Mimarlar Odası'nın başvurusu üzerine İzmir 1 Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 1994 yılında Konak Meydanını, Cumhuriyet Meydanını ve iki meydan arasında kalan Kordonu Tarihsel Sit olarak tescil eder. Bu tescil kararı yeni bir tartışma başlatmıştır.

Kimilerine göre bu nostaljiden öte bir şey değildir. Korunacak ne kalmıştı ki bu alanda. Belediyede bu görüşte olmalıkı, Kurulun bu kararının iptali ve Gümrük Binalarının tescil kararını kaldırılması için dava açar. Konu bilirkişiye yansımıştır. Gümrük binalarının 1854 tarihinde inşa edildiği, döneminin inşaat teknolojisini yansıttığı ve kentin ekonomik sosyal yaşantısının bir tanığı olduğu, kent belleğinde önemli bir yeri olduğu özet gerekçeleri ile Gümrük binalarının tescil kararının sürmesi doğrultusunda rapor hazırlanmıştır bilirkişilerce ve 1996 yılında mahkeme kararda bu şekilde sonuçlanmıştır.

Diğer yandan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararlarında çok önemli tarihi olayların yaşandığı alan ve mekanların Tarihi Sit olarak tescil edilmesinin gerekliliği belirtilmektedir.

İzmir Kordonu ve Konak Meydanı da Anadolu'nun işgalden kurtuluşunun ve işgalcilerin denize dökülmesinin, kurtuluş ordularının kente bu yolu kullanarak girmiş olmasının ve Hükümet Konağı'na Türk Bayrağı çekilmesinin, tanımlanan "Tarihsel Sit" kavramına uygun olduğu ifade edilerek 1997 yılında Kordon'un tamamı Tarihsel Sit olarak tescil edilir.

Artık Kordon yolunun yapılması hukuken mümkün görünmemektedir. Çünkü İmar Planı mahkeme tarafından iptal edilmiş ve güzergahının bir bölümü Tarihi Sit olarak tescil edilmiştir. Yapılması gereken bütün ayrıntıları araştırılarak bir Koruma Planı hazırlanmasıdır.

Ancak kentli bu beklenti içindeyken yine 1997 yılında, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Kıyı Kanununun 7. maddesini dayanak

göstererek Kordon dolgu ve yol planını onaylar. Yani Mahkeme kararı ve Kurul kararları Bakanlık tarafından by-pass edilir.

Kordonun doldurulma işleri hızla başlar. Bu arada yine Mimarlar Odası ve Baro dolgunun iptali için dava açarlar. Dolgu işleri, İzmir'deki en hızlı inşai faaliyet olarak sürmektedir. 5-6 ayda dolgu Cumhuriyet Meydanına ulaşır, ancak orada Tarihi Sit sınırı ile karşılaşmıştır. Bu sınırı geçemez. Çünkü Tarihi Sit'e girildiği anda sonunda hapis cezası da bulunan yaptırımlar bulunmaktadır.

Burada, plancılardan, mimarların, yöneticilerin hukukçuların ve bilimden yana olan herkesimin, üzerinde dikkatle durması gereken bir gelişme vardır. Oda, Cumhuriyet Meydanından sonrası bulunmayan 2x3 izli bir yolun, planının ve dolgunun Bakanlık tarafından onanması işlemidir. Dünyada kentleşme, planlama tarihinde böyle garip bir örneğe daha rastlamak mümkün değildir. Kentin merkezinde ulaştığı yer belli olmayan bağlantı noktaları belirsiz çok izli bir yol ve dolgu onaylanmış, bu onay kapsamında da Alsancak Liman bölgesinde viyadükler yapıp çoğu tamamlanmış, İzmir Kordonu da doldurulmuştur.

1998 yılı sonunda Danıştay Altıncı Dairesi Mimarlar Odası ve Baronun açmış olduğu davada Koruma planı yapılmadan Kordonyolunun yapılamayacağına karar vermiş, bu kararı Belediye, Karayolları, Bayındırlık İskan Bakanlığı Danıştay'da temyiz etmişler, karar Danıştay'da ilk şekliyle kesinleşmiştir. Yine aynı taraflar Danıştay'da Karar düzeltme talebinde bulunmuşlar talep Danıştay Dava Daireleri Genel Kurulu'nda reddedilerek Altıncı Daire kararı onanmıştır.

Bu sonuç biline biline yargı kararlarına rağmen Kordon doldurulmuş, viyadük ayaklarının çoğu bitirilmiş, kent bir otoyola ezdirilmek durumuna getirilmiştir. Harcanan çok önemli miktarda bir kaynak tamamen boşa gitmiştir. Bu sorumsuzluğun bedelini bütün ülke halkı birlikte ödemektedir.

1998 yılında Kordon yolunun yapılamayacağı şeklinde yargı kararı sonuçlandığında, Mimarlar Odası öncülüğünde Akademik Meslek Odaları biraraya gelerek fiili durum yaratılarak doldurulan Kordon'un kentlinin kullanımına sunulmasına dönük ve kentsel bir alan yaratmak amacıyla öneri projeler hazırlamışlar bu öneriler kentliye aktarılmıştır.

1999 yılında yapılan yerel seçimlerde göreve gelen İzmir Büyükşehir Belediyesi yönetimi, kentsel gelişmede hukukun belirleyiciliğine ve yargı kararlarına saygılı, katılımla, uzmanlıkların ve bilimin önerdiği politikaların uygulanmasına dönük çalışma ve yönetim akslarını belirtmiş, kentlinin beklentilerine yanıt verecek program ve projeler arayışına başlamıştır. 1999 yılı Aralık ayında Konak-Kordon Alsancak Kıyı Kesimi Koruma Amaçlı İmar Planı yapılarak Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun onayına sunulmuş, Şubat ayında Koruma Kurulu planı onaylamıştır.

Onaylanan plan ve buna dayanılarak hazırlanan uygulama projelerinde İzmir Kordon

doğusu rekreatif amaçlı düzenlenmekte Kordon'da yoğun trafik önerilmemekte ve yeşil alan olarak planlanmaktadır.

Hazırlanan projede dolgudan önceki yapıların bulunduğu kaldırım 14 mt.ye genişletilerek tam bir yaya alanı işlevine kavuşturulmaktadır. Bu kaldırımda, kafeterya ve restoranların kullanımına dönük 7.70 m. lik bir alan öngörülmekte, vitrinlerin önünde 2,60 taşıt yolu kenarında 2.05 lik kesintisiz birer yürüme aksı, Cumhuriyet Meydanı'ndan Alsancak Limanına kadar uzanmaktadır. Zemin kaplaması 30x30 cm. doğal Andezit taş ve harçsız olarak yapılmaktadır. Taşıt yolu minimum kesit olan 6.60 m. de tutularak yalnızca bir gidiş bir geliş olarak planlanmış ve bu yola trafiğin özendirilmemesi, kıyıda yapıların ve fonksiyonların kullanımına yönelik bir erişim aksı olarak gerçekleşmesi önerilmektedir. Yol kaplaması doğal granit taş olarak seçilmiştir. Dolgu öncesi kıyı hattı, taşıt yolu kenarı bordürü olarak simgesel nitelikte belirlenmiştir. Taşıt yolu kenarında ayrıca yaklaşık 300 araçlık otopark cebi oluşturulmaktadır.

Alsancak iskelesi eski bulunduğu konumda dolgu önüne taşınmakta ve çelik konstrüksiyon olarak inşa edilmektedir. Yapıda yolcu salonunun yanısıra, bilet gişeleri ve Kordon kıyı düzenlemesi ile oluşacak gereksinimler için WC'ler yer almaktadır. İskele önü meydanında Kordon'un eski kaldırım deseni bir parça halinde simgesel olarak belirtilmektedir.

Taşıt yolundan sonra bir yaya kaldırımı, yeşil alanlar, koşu yolu, bisiklet yolu ve deniz kenarında da 8 mt. genişlikte yine bir yaya yolu Cumhuriyet Meydanından Alsancak Limanına kadar kesintisiz olarak düzenlenmektedir.

Gündoğdu'da ve Vasıf Çınar Bulvarı karşısına gelen dolgu alan üzerinde iki meydan yaratılarak kültürel aktivitelere olanak sağlayacak şekilde düzenlenmektedir.

Yaya kaldırımını, yürüyüş yolları ve dolgu alanda gece kullanımını destekleyecek aydınlatma elemanları ile Kordon düzenlemesinin sürekli yaşayan bir mekan olmasına katkıda bulunmaktadır. Düzenleme bütününde engelliler için yaşanılabilir detay çözümleri gerçekleştirilmiştir.

Kıyıda ve dolgu alan üzerinde plastik sanat öğeleri ile kent mobilyaları ve bitkiler dışında başka bir mimari eleman bulunmamaktadır. Proje bütününde, 146 bin m² düzenleme alanında toplam 130bin m² yaya alanı yaratılmaktadır.

Kordon kıyı düzenlemesinin çağdaş dünya kentlerinde ilgi ile görülen kent mekanlarını yansıtan kararları ve uygulamaları sonunda, uygarlık tarihine esin kaynağı olmuş Anadolu coğrafyasının bir parçası olan İzmir'in bir Akdeniz, bir kıyı kenti olma kimliğinin yeniden öne çıkarılması başlanmış olacaktır.

Otoyol'un devamı niteliğinde çok izli bir yol yapılma amacıyla başlayan süreç, sonunda dolgu alanının çağdaş bir kentsel mekana dönüşümü ile noktalanmaktadır •

EXPO 2000

Fotoğraf: Tevfik Tozkoparan

EXPO 2000 Hannover

Derleyen: Bayar Çimen

EXPO 2000 Hannover

Masterplan Yarışması

14 Haziran 1990 tarihinde EXPO 2000'in Hannover'de yapılması kararı alınır. 1992 yılında EXPO alanının düzenlenmesi için yarışma açılır, yarışmanın konuları kentsel ve peyzaj düzenlemeleridir, süreklilik ve çevreye uyumlu planlama önemlidir. Hannover'in geçmişinde de bir fuar alanı vardır. Dünya fuarı planlamasında mevcut sergi alanı da dikkate alınacaktır.

Çözüm önerilerinde komşu mahalle Kronsburg ile entegrasyon sağlanması istenmektedir.

Yarışma 1993 yılının hemen başında sonuçlanır. 1.ödülü 75.000 DM ile mimar Arnoboldi, şehir plancısı Cavadini ve peyzaj mimarı Hager kazanırlar. (LOCARNO/ZÜRİCH)

Yarışmadan yaklaşık 1 yıl sonra Alman/EXPO Fuar idaresi mimar Albert Speer'den kazanılmış yarışma projelerini geliştirmek için elden geçirmesini ister: 6 ay içinde dokümantasyon çalışması yapılır. Böylece EXPO firması finansman girişimlerinde bulunacaktır.

Speer yarışma birincisi mimarlarla (Arnoboldi, Cavadini ve Hager) bir çalışma grubu kurar. Hep beraber çalışma programı metotlar içerik ve maliyetler tarif edilir.

Speer master plan işini tek başına alır ve bu Mart 1994'e kadar devam eder. Master plandaki değişiklikler EXPO'nun son gününe kadar sürer.

Yarışma sonucu elde edilen orijinal düşüncede EXPO kare şeklinde bir tesistir. Ortada fuar tesisi yanlarda ise pavyonlar olacaktır. Proje bu nedenle de birinci olur.

Speer işe başladığında doğudaki özel arsalarda mülkiyet problemleri çıkar bu nedenle yarışmanın doğu pavyonları güneye kaydırılır. Bu detaylar da çok büyük değişikliklere neden olur her altı ayda bir plan değişikliği yapılır. Ancak EXPO planı artık mimari bir rant olmaktan çıkmıştır.

Çok büyük bir proje olan EXPO alanı Hannover'in kent merkezinden daha büyük bir

alandır ve problemleri de bir o kadar yoğundur. Bu yüzden EXPO sahasının planlanması çok karışık bir süreci kapsar ve pek çok katılımcının çok farklı taleplerine cevap verir.

Mimar A. Speer'in görevi ise bütün katılımcıların taleplerini aynı çatı altında toplamaktır. Tabii burada dikkat edilecek önemli konu, temel konsept olan "Sürdürülebilirliğe" bağlı kalmaktır. *

* Metin Almanca orijinalinden Bayar Çimen tarafından çevrilmiştir.

Fuar İzlenimleri

Can Çinici
Y.Mimar

Hannover 2000 Fuarını gezmek genelde ülke fuarlarının yaşantılarını incelemek açısından aydınlatıcı oldu. Ortalama bir kitlenin ilgisini çeken, günümüzün moda deyişle - 'öteki'lerin - rağbet ettiği bir alan... Yaşlılar, çocuklar, turistler, itilmiş insanlar, öğrenciler ve bizim de içinde bulunduğumuz bir grup meraklının mekanı... Adeta bir görev bilinciyle o pavyondan bu pavyona sürekli koşuşturan insanların bitmez tükenmez enerjisinin pavyon sahasını sıkıcı ve boğucu kıldığı bir atmosfer... Bu düzenli ve devamlı meşgul kalabalık içinde kişisizleşen, sunulan her fırsatı değerlendirmeye/tüketmeye kilitlenen insanlar... Mümkün olduğunca çok pavyona girmek, girilemeye bile kuyrukta dakikalarca beklemek, bekledikten sonra da hemen gezip çıkmak, vakit kaybetmeden bir sonrakinin kuyruğuna girmek, bu arada yiyecek- içecek noktalarına can havliyle ulaşmak ve sonrasında fuar hatırası satan noktalardan rahatlamış bir şekilde alışveriş etmek... Bunlar ilk anda dikkati çekenler.

Bu koşuşturmacanın gerçek nedenini anlamak pek mümkün olamıyor; acaba ülke pavyonları maddi bir kazanç mı amaçlıyorlar? Ülkelerin pavyon inşa etmek için harcadığı olağanüstü ve gayretkeş çabalar göz önüne alındığında böyle bir me-

lağın hiç sözü olmaz gibi gözüküyor. Acaba ziyaretçiler bu ülkelerle ilk kez mi karşılaşılıyorlar? Bir kaç Afrika ve Arap ülkesini dışarda tutarsak bu medya devrinde hiç kimsenin ülke enformasyonları açısından darda olduğu düşünülemez. Buna rağmen örneğin bir Fransız acaba neden Alman pavyonuna gider, İtalya pavyonu önünde saatlerce kuyruk bekleyip bundan sonra da Hollanda pavyonuna girmedim diye yakınır? Tek bir bünye olmaya doğru giden ve sınırlarını yavaş yavaş kaldıran Avrupa ülkeleri acaba birbirlerinden bu kadar mı bihaberler? Böyle bir durum 'bilgi'den çok, olsa olsa sunuşlarda - pavyon tasarımları ve sergi düzenlerinde - bir yeniliğin hedeflenmiş olabileceği ihtimalini düşündürüyor.

Fakat Hannover 2000 Fuarı bu açıdan bakıldığında hiç tatminkar gözüküyor; ülkelerin genel tutumu kendilerine verilen alanda bir kutu inşa etmek ve naif milliyetçi bir anlayışla, incik-boncuk, replikalar, simülasyonlar yerleştirmek olmuş.. Siza'nın Portekiz pavyonu ve Macar pavyonu bunlar arasında net tutumları ile ayrışıyor gibi gözükseler de içlerine enformatik sergiler, kitap satış standları, ülke ve insan manzaralarının sürekli gösterildiği dev ekranlar yerleştirmek, bu anlayışı temelden değiştirmemiş.. Bir süredir mi-

marlık yayınlarında çok ilgi çeken MVRDV'nin devasa Hollanda pavyonu ise ülke teşhirciliğinden kurtulamamış. Kendisi zaten dev bir simülasyon olarak tasarlanmış.

Kutulann hemen hepsinin ortak özelliği sade bir dış kabuk olarak ele alınmış olmaları ve gerek ana taşıyıcı sistemlerinde gerek cephe artikülasyonlarında ahşaba çokça yer veriyor olmaları... Fuarın teması düşünüldüğünde (İnsan - Doğa - Teknoloji) ahşap belki akla gelen ilk malzeme olmuş fakat - ahşaptan parke taşları imal etmek gibi - pavyonlardaki olur olmaz nice kullanımlar malzemeyi enflasyona uğratarak etkisizleştirmiş. Örneğin, ilgi çekici şekli dolayısıyla fuarın çarpıcı yapılarından olan Macar pavyonunda cephelerin niçin ahşap kaplandığını ve malzeme/kurgu ilişkisini anlamak zor... Ahşap firmalarının bu işten hayli karlı çıkmış oldukları belli fakat koskoca fuar alanı içinde ahşabın içerikli kullanımına - bir örnek hariç - rastlanmıyor...

Açık alanlarda iyi tasarlanmış işaret sistemleri yardımıyla hareket eden bu - düzenli fakat şuursuz topluluk - ister istemez Frankfurt okulu ve özellikle de Adorno'nun yazılarını hatırlatıyor. Onlar daha 1940 lı yıllarda 'tüketim toplumu' ritüellerinin insanları uyuşturucu etkisine dikkat çekmişlerdi. Anlaşılan her biri kendine verilen alanda egoizmlerinin sınırlarını zorlayan ülkeler, böyle bir ritüelin oluşmasını sağlamışlar...

İnsan bu keşmekeşten İsviçre pavyonu ile 'karşılaşınca' adeta uyanıyor; Peter Zumthor'un tasarladığı ahşap istiflerinden oluşan labirent hem kendisi simülasyon olmayan hem simülasyonlara yer vermeyen (içinde ekran da olmayan) belki de tek pavyon... Ahşap'ın şantiyeye gelmeden önceki en samimi hallerinden biri olan 'istif'lerin mekan kurucu nitelikte kullanılmaları, onları hem 'tanıdık' hem oldukça anlam yüklü kılıyor. Ziyaretçiler, karşılına çıkan lineer istifler arasında süzülerek kendilerini bambaşka bir mekanda buluyor. Yağmur ve güneşin de yer yer bina içine sızmasına izin verilen bu açık karşılaşma mekanı, fuarın sürprizlerle dolu, rastlantısal karşılaşmalara olanak tanıyan tek kaydadeğer yeri...

Macaristan Pavyonu, Mimar György Vadasz

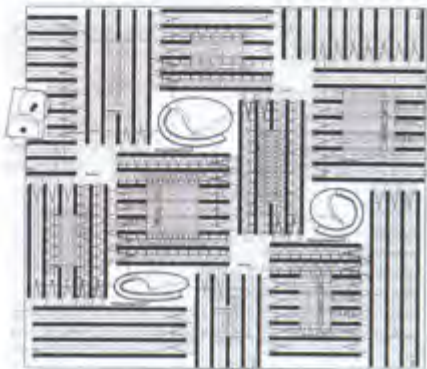
Macaristan Pavyonu, Mimar György Vadasz

Zumthor pavyon yapısını tam bir 'Gesamtkunstwerk' alanı olarak tasarlamış: Yani bir sanatlar mekanı ... Adı da 'klang-körper' (tıngövdesi). Burada mimari, müzik, edebiyat, yeme-içme ve kıyafet tasarımı bileşiminden oluşan skenografik bir performansı izlemek olası. Bu performansın başı ve sonu da belirlenmiş; Fuarın başlangıcı ile başlıyor ve bitiş ile sonuçlanıyor. İstifler arasında oluşan küçük avluları İsviçre yiyeceklerinin satıldığı kafeterya, servis mekanları, dinlenme salonu ve bir satış noktası oluşturuyor. Satış noktasında başlıca iki şey satılıyor; bu mekan için özellikle tasarlanmış ve görevlerini giydiği kıyafetler ve gene Zumthor'un tasarladığı bu olay-mekanla ilgili herşeyin açıklandığı bir-kılavuz kitap... Planlanan senaryoya göre istiflerin arasında dolaşan avangart müzisyenler özellikle tasarlanmış hareketli müzik aletlerinde emprovizasyonlar icra ediyorlar. Ahşap istifleri üzerine projeksiyonla çeşitli dillerden seçme edebi metinler ve mısralar yansıtıyor. Bu açık istif yığınları arasında kendiliğinden oluşan mekan, sahnelediği kah planlanmış kah rastlantıya açık yaşantısıyla sürekli olarak kendi kendini kuruyor ve yıkıyor. Tabii ki burada naif bir 'içeren' ve 'içindekiler' ikilemi de yok.

Bu arada istiflerin arasındaki açık karşılaşma mekanları ilginç karşılaşmalara da sahne oluyor; Müziğinin incelikleriyle uğraşan bir avangart müzisyeni köşeyi dönerken, boynunda fotoğraf makinesiyle kabalığının doruklarında bir turistle çarpışıyor görmek olası... Veya istiflerin üzerine projeksiyonla yansıtılan edebi dizeler birdenbire kalabalık tarafından okunamaz hale getirilebiliyor...

Tabii bu durum Zumthor'un 'ülke fuarı' gibi bir meseleyi ne kadar iyi sindirmiş olduğunu da gösteriyor; Fazla düzenlen-

İsviçre Pavyonu, Mimar Peter Zumthor

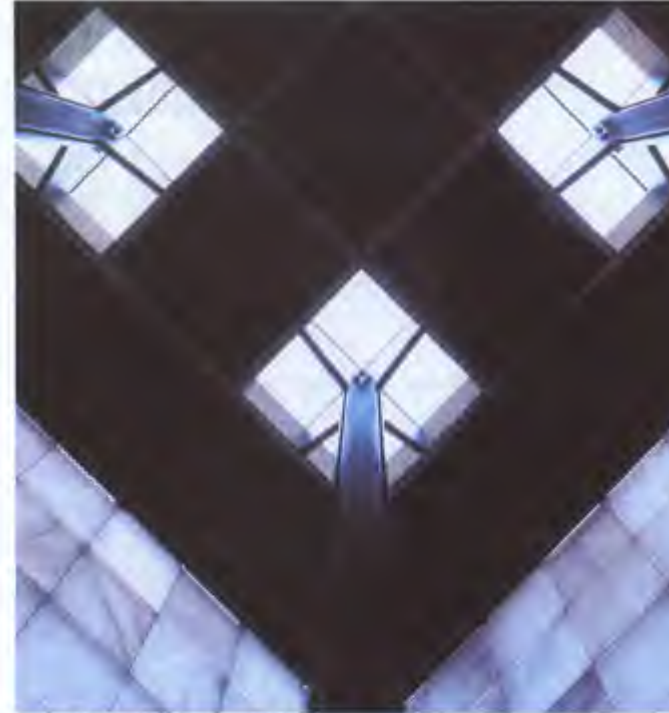
miş, fazla tasarlanmış, güdüme ve yönlendirmeye dayalı bir alanda böyle bir rastlantı mekanının oluşturduğu tezat 'boşluk', kendisi başlıbaşına bir mimari buluş halini alıyor. Bu özellik onu hem İsviçre'yi sembolize edecek ilkel bir sembolizmden uzak tutuyor hem onu ötekilerden daha ilgi çekici kılıyor. Zaten Zumthor'un kendisi de mimari problemleri bir tasarım meselesinden çok bir 'buluşa' indirgemeyi tercih ettiğini söylüyor.

P. Zumthor'un bu sayıda çevirisine yer verilen kendi açıklama metni Hannover 2000 Fuarının bu başyapıtını sanırım çok iyi açıklıyor. Zumthor örneği bana, fuarı yeni gezmeye başladığımda aslında hiç de sıcak bakmadığım bir konunun ve yaşantının ne denli zengin açılımları olabileceğini gösterdi.

Bütün negatif noktalara rağmen tüketim toplumu ve kültür endüstrisi devinimi içinde fuar geleneği sürüyor ve de sürecek gibi gözüküyor. Soru mimarlar açısından artık şu olsa gerek, millet nosyonunun yıkılmaya yüz tuttuğu bir dünyada ülkeler artık nasıl temsil edilecek?

Fuarın bir diğer ilginç noktası ise Kilise idi. Von Gergan & Marg tarafından tasarlanmış bu yapıya 'İsa'nın pavyonu' adını vermişler. Yan neflerin cepheleri gündelik endüstri ürünlerinin (ampül, kaset, pamuklu çubuk, tırnak makası, çakmak, diş fırçası, talaş, vs) iki cam arasına sıkıştırılmalarıyla elde edilen yüzeylerden oluşturulmuş. İşin ilginç yanı, kilisenin ana mekanının giriş avlusu ile birlikte çok amaçlı bir zemin olarak hizmet vermesi. Zaten birkaç oturma sırası dışında burasının bir ibadet mekanı olduğuna işaret eden hiç bir şey dikkat çekmiyor. Önünden ilk kez geçtiğimde içinde yüksek sosyeteye bir davetin veriliyor olduğunu görmek de hayli ilginç idi. Zeminin alt kısmında ise tabanı kumla kaplı İsa figürlerinin ve klasik bir altın yer aldığı küçük bir 'chapel' bulunuyor. Dua etmek isteyenler bu mistik, hafif loş ve gözden irak mekanda kendi kendilerine kalabiliyorlar. Sanırım artık gelecekte dini mekanlar ister istemez çok amaçlı bir salon / meydan halini alacak ve sırf ibadete ayrılan yerler de minimize olacak...

Hannover 2000 Fuar alanı içindeki en tatminkar bölüm hiç kuşkusuz tema sergileriydi. Özellikle Jean Nouvel'in 'Mobility' ve Toyo Ito'nun tasarladığı 'Sağlık' sergileri görülmeye değer olanlar. Bu sergiler insanı 'imaj çağının eğitim mekanları bunlar olsa gerek' diye düşündürüyor. Minimum bilgiyi maksimum görsel virtüoziteyle sunmak...Bilgiyi direkt ve en detaylı haliyle vermektense çok merak ettiren sadece ipuçlarını aktararak sunmak. Temel eğitim süresince çocuklar ve gençler açısından düşünüldüğünde bunun epey faydalı olduğu kesin. Esas ilginç olan yetişkinlerin de bu 'gösteri ile bilgi almaya' alıştıklarını görmek; Öyle görünüyor ki maksimum dikkat kapasitesi iki dakikayı aşmayan bir insan topluluğu oluşuyor •

Kilise, Mimar Meinhard von Gerkan

Kilise, Mimar Meinhard von Gerkan

İsviçre Pavyonu, Mimar Peter Zumthor

İsviçre Ses Kutusu

Hannover - Expo 2000 İsviçre Pavyonu

Peter Zumthor

İsviçre, Hannover'deki Expo 2000'e dikkat çekici bir aktiviteyle katıldı. Mimari, ses, kelimeler, yeme, içme ve giyim birleştirilmiş bir çeşit performans kurgusu yaratmak için tek bir görsel adaptasyonda bir araya konmuştur. Bu performans gerçek zamanda yer almakta olup, fuarla birlikte kendisi de başlayıp bitmekte; devamlı değişmekte ve o anın şartlarına tepki vermektedir: Ziyaretçilerin akışı, yılın mevsimleri, rüzgar ve hava. İsviçre Ses Kutusu * bu gösterinin sahnesidir; başka bir deyişle, birbiriyle iletişim kuran pek çok geçitler, bahçeler ve iç mekanların oluşturduğu, hertaraftan girilebilen ve labirenti anımsatan açık bir yapıdır. Bu özel mimari eserin mekansal kurgusu, yatayda şaşırtmalı ve boylamasına çakıştırmalı bir dokuma gibi yerleştirilmiş yapısal birimlerle yaratılmış, çok yakın paralel duvarlardan oluşmuş; rüzgarın, belli noktalarda yağmurun ve güneşin girebildiği bir düzenedir. Bu duvarlar aynı tip ahşap kirişlerden yapılmıştır: İsviçre ahşabı, taze kesilmiş, yanlamasına olanlarda karaçam, boylamasına olanlarda kızılçam; yaklaşık 3000 metreküplük biyolojik kütle, kurumak için yığılmış ahşap kirişler.

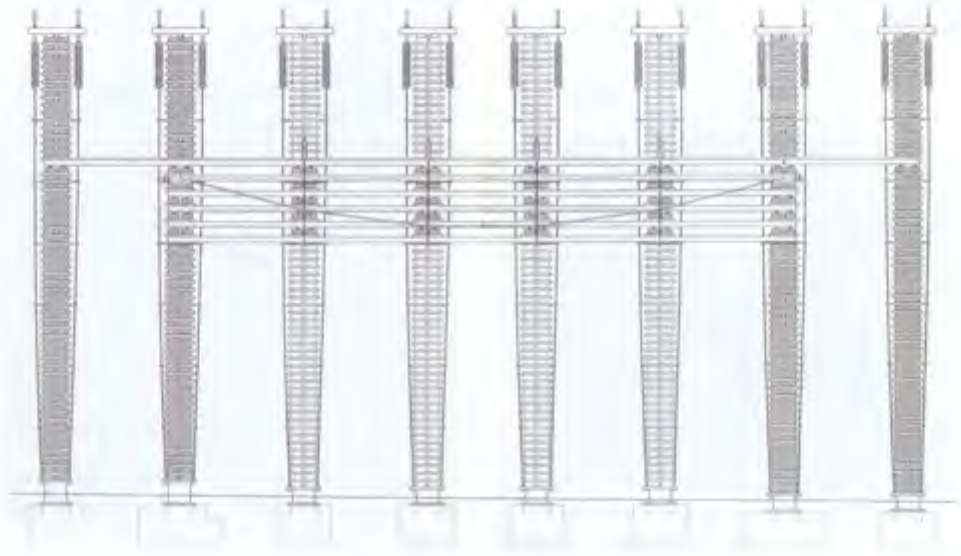
Duvarların uzun yığınları veya duvar paketleri, çekme çubukları ve geniş çelik yaylarla sıkıştırılmıştır. Çatı yük-

seğliğinde çaprazlamasına geçirilmiş kirişlerin diğer tabakaları, duvarları birbirine bağlar ve yapıyı güçlendirir. Sadece basıncın ve buna bağlı olarak kirişlerin basınç noktalarında oluşan sürtünmenin ayakta tuttuğu bir yapıdır. Ne civatalar, ne çiviler, ne de yapıştırıcı kullanılmıştır; bütün kirişler bir kereste deposundaki gibi sağlamdır. Expo'dan sonra yapı sökülebilir ve ahşap tekrar kullanılabilir.

Ahşap kokusunun yoğun olarak hissedildiği yapıda gerçekleşen aktivitelerin odak noktası sesdir. Yapı sesli bir kutu gibi duyumsanmaktadır. Bütün gün ve hafta boyunca yapının ses çıkartmasını sağlayanlar; şarkı söyleyen, akordeon çalan ve çoğunluğunu bayan vokalist ve üflemeli çalgıcıların oluşturduğu müzisyenler topluluğudur. Her gün her saat müzisyenler rafine edilmiş müzik parçaları yaratacaklardır; bu parçaların ritmi, melodisi, dinamiği hassas kompozisyon kurallarına uygun şekilde değişmekte, mekanda hareket eden sessel bir fon oluşturmaktadır. Bu fonun üzerinde duyulmak üzere davet edilmiş solistlerin kişisel sesleri ortamı değerlendirmekte ve eşlik edenlere cevap vermektedir. Bir ses kutusu olarak nitelenen İsviçre pavyonu, içinde yürünebilen büyük bir enstrümandır.

Kirişler ve mekanlardan, ışıklar ve gölgelerden oluşmuş Pavyonun içi yapay bir aydınlatmaya sahiptir. Koridorlar boyunca uzun hatlara dizilmiş spot ışıkların zorlukla farkedilebilen ışık hüzmeleri ahşap kirişlerin üzerinde ışıktan bir yazıymış gibi gözükür, ahşabın dokusunu ışıdayarak ortaya çıkaran harfleri oluşturur. Harfler, uzun bloklar ve hatlar boyunca, pavyonun iç yapısının değişebilen perspektiflerinde kurgulanmış metnin kelime ve cümlelerini oluşturur. Bazen karakterler küçük olup sıcak bir atmosfer sağlamakta, bazen de mekanların derinliklerinde poster gibi gözükmektedir. Yazı şeritleri aydınlatılmış yolları dekore eder, kelime grupları ziyaretçileri oyalanmaya ve okumaya davet eder. Kelimeler orda burda istemdişi olarak algılanır. Parlayan yazı çokdilli edebi bir koleji gibidir. İsviçre ile dolaylı veya dolaysız ilgili olan mevcut metinler kullanılmıştır. Bu yolla çok özel bir dil ortamı yaratılmıştır. Ses Kutusu birlikliklerin yeri gibidir.

Kendilerini ses ve kelimelerle kışkırtılmaya bırakan ve ses kutusunda dolaşmaya başlayanlar, yüksek damak tadında, kaliteli ürünlerin kökenlerinin açıklandığı, üç değişik atıştırma noktasına gelirler. Pek çok ürün İsviçre'ye özgü olup bölgesel ve yörel özellikler gösterirler.

Konukları ağırlamaktan zevk alan, kısaca konuşmaya niyetleri ve zamanları olan İsviçreli erkek-kadın, genç-yaşlı, pavyondaki bu üç atıştırma büfesini keşfedenleri beklemektedir.

Ses Kutusu içindeki, bütün alanlarda gerçekleşen özel çalışmalar, rehber düşünce ve mimari ilkelere (Peter Zumthor) bağımlı olarak yaratılmış olup (Daniel Odd, Ses; Plinio Bachmann, kelimeler; Max Rigendinger, içecek ve yiyecek; Ida Gut, Kıyafet), uyumlu bir bütünlük içinde Karoline Gruber direktörlüğünde sunulmuşlardır. Mimari, müzikal, edebi eserler ile muzisyenler ya İsviçre'den getirilmiştir veya ülkeyle bir ilgisi vardır. Daha fazla bilgi edinmek isteyenler için Ses Ku-

tusu hakkında bir kitap hazırlanmıştır, bu 900 den fazla maddeyi içeren bir cep kitapçığıdır. Bu kitapçıkta Ses Kutusu ile ilgili bilmek istediğiniz her şey (isimler, biyografiler, malzemeler, yapımlar, çıkış yerleri, düşünceler, kavramlar, edebi kaynaklar ve daha fazlası) bulunmaktadır.

Bununla beraber, Hannover'deki İsviçre varlığının ana nedeni, bilgi verme, öğrenme, manifesto gibi mesajlar yaymanın ötesinde, fuarın aktivitesinde bunalmış ziyaretçilere, Ses Kutusuyla bir dinlenme ve rahatlama olanağı sunmaktır. Amaçsız şekilde dolaşmaya, kendinizi bırakmaya, tatmaya ve keşfetmeye İsviçre konukseverliğinin gelenekselliğinde bir davettir •

"Tasarımcı Peter Zumthor'un orijinal ifadesi Almanca "Klangkörper" dir. Türkçeye "Tını Gövdesi" olarak çevrilebilir. İngilizceye ne yazık ki "Soundbox" olarak çevrilmiştir. Türkçe çevirisi İngilizce metinden yapıldığı için "Ses Kutusu" deyimini kullanılmıştır. Aslında "Klangkörper", "Soundbox" değildir. Bu metin içinde "Ses Kutusu" olarak geçen deyim, "Klangkörper"ın karşılığı olarak kullanıldığını önemle hatırlatırız.

Casabella 681, Eylül 2000, s.62
Çeviren:H. Murat Günaydın

Tevfik Tozkoçaran

Türkiye Pavyonu

Murat Tabanlıoğlu

Müşteri: T.C. Turizm Bakanlığı

Sponsor: T.C. İş Bankası - IMKB

Mimari Proje:

Tabanlıoğlu Mimarlık ve Danışmanlık Ltd. Şti.

Murat Tabanlıoğlu

Melkan Gürsel Tabanlıoğlu

Proje Grubu:

Şeyda Arguner (Proje Koordinatörü)

Murat Cengiz (Proje Teknik Sorumlusu)

Çağman Tepetaş

Hacer Akgün

Alp Hatıpağaoğlu

Ayşegül Kamut

Statik Proje:

Ing. Büro Peter Budde

Mekanik Elektrik Proje:

Ing. GmbH Rühl

İç Mekan Tasarımı:

Tabanlıoğlu Mimarlık ve Danışmanlık Ltd. Şti.

İç Mekan Tasarım Danışmanı:

Prof. Dr. Önder Küçükerman

Sergi Kavramsal Tasarımı:

dDf (Dream Design Factory)

Peyzaj Danışmanı:

Murat Pilevneli

Aydınlatma Danışmanı:

Zeki Kadirbeyoğlu

Ana Müteahhit:

HMB Hallesche Mitteldeutsche Bau AG

İç Mekan Uygulaması:

Arasta; dDf

Arsa Alanı: 2400 m²

İnşaat Alanı: 1943 m²

Tevfik Tozkoçaran

**“Doğa ile İnsanın,
Doğu ile Batının
El Sıkıştığı Ülke”**

**“Kumdan Cama Ateşin, Işığın ve Aşkın
Öyküsü”**

Hannover Expo 2000 Türkiye Pavyonu'nun temel tasarım kavramı, ülkenin geçmiş kültür zenginlikleri üzerine her geçen gün geliştirdiği teknoloji ve çağdaş yaşam anlayışını, pavyonu kısıtlı bir süre için ziyaret edenlere, çeşitli ve etkili mesajlar aktarabilmektedir. Günümüz hakim küresel mimarlık eğitimi hafif ve saydam yapım teknikleri, doğal malzeme ve yüksek teknolojinin birlikte kullanımı ve işlevsel dönüşüm yeteneği ile tanımlanmaktadır. Türkiye Pavyonunun ana tasarım ilkelerini de bu kavramlar oluşturmaktadır. Saydam, teknolojik bir örtü olan yapı, zengin Anadolu kültürünün sürekliliğini, bir anlamda gelecekselden teknolojiye dönüşümünü simgelemektedir.

Bina, kalıcı olması ve Expo 2000'den sonra çok amaçlı bir salon olarak kullanılabilmesi için, Alman yönetmeliklerine uyumlu tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Dış Kabuk

Doğal ahşap kafes, emprenye çam ağacı, doğal dış etkenlerden korunma amacıyla, ağacın doğal iç dokusunun nefes almasını engellemeyen özel bir boyayla kaplanmış-

tir. 30x30 santimetrelik bir ızgara sisteminde oluşan kafes yapıyı üç yönden kuşatmaktadır. Bu kafes sisteminin büyük parçası 13 metre yüksekliğinde ve 60 metre uzunluğundadır. Estetik işlevinin yanısıra, doğal ışık kontrolünü de sağlamaktadır.

Ahşap Platformlar

Bina içinde kendi kendini taşıyan üç ayrı kotta (+4.10, +3.00 ve +1.50) ahşap merdivenlerle birbirine bağlanmış platformlar.

11.00x11.00 m² formdadır. Malzemesi emprenye edilmiş çam ağacıdır.

İç Kabuk

Cam-Çelik-Alüminyum

3.00x1.50 cm boyutlarından oluşan cephe kaplaması.

Çelik ana taşıyıcılı alüminyum giydirme cephe sistemi.

Cam cephedeki hareketli mekanizmalar doğal havalandırma işlevinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Bütün iç kabuğun cam olması binanın saydam, ferah ve aydınlık olmasını sağlamaktadır.

Piramitler

Polikarbonat kaplı alüminyum piramitler kontrollü doğal ışık ve hareketli mekanizmalar sayesinde doğal havalandırma, duman kapakları görevini yapmaktadır.

Doğal Havalandırma ve Isıtma Sistemi

Cephe ve çatıdaki kontrollü mekanizmalar sayesinde sıcak ve ılık mevsimlerde doğal havalandırma yapılarak, binada klima sistemine gerek kalmamaktadır. Isıtma, yerden çözülmüş durumdadır.

Mimari Aydınlatma

Akşam saatlerinde binanın içindeki hayatı tamamiyle izleyicilere göstermek amacıyla, içerideki gizem dışarıya vurgulanmıştır. Binanın komple transparan olması bütün iç ışığın dışarıdan hissedilmesini sağlamıştır. Bundan dolayı iç mekan ve cephe aydınlatmasına gerek duyulmamıştır.

Yapının aydınlatmasında üç tip ışık kaynağı kullanılmıştır. Ana mekanlar olan cam küpler üzerindeki spotlar (70w, dar açılı, soğuk ışık), 'par 56' aydınlatması (300w sıcak ışık) ve dolaysız halojen aydınlatmalar. Bu sistemler hem genel mekanların aydınlatılması hem de sergilenen nesnelerin vurgulanmasına katkı sağlamıştır. Binanın sergi mekanlarında, sıcak atmosfer elde edilmek amacıyla, halojen aydınlatma kullanılmıştır. Kimi mekanlarda ise heykel lensleri kullanılarak nesnelere üzerinde oval ışık elde edilmiştir.

Peyzaj

Akdeniz bitki örtüsüne uygun ortam yaratılmıştır. Bu amaçla zeytin, muz, turuncgiller ve çeşitli sazlar kullanılmıştır.

Sofra

16 m. uzunluğunda, tekne formu. Ziyaretçiler, geleneksel Türk usulleri uyarınca birlikteliği ve yakınlığı vurgulayan 50 kişilik tek bir sofrayı paylaşacaklar. Duvarda ise, İznik çinilerinin modern soyutlamaları yer almaktadır.

Sergi Salonu

Doğal ahşap parke zeminli mekanda çeşitli heykel ve obje sergisi yapma olanağı veriyor.

Akdeniz Heykeli

Binanın son çıkış bölümünde İhan Koman'ın Akdeniz Heykeli ve çevresini saran İznik Çinili havuz yer alıyor.

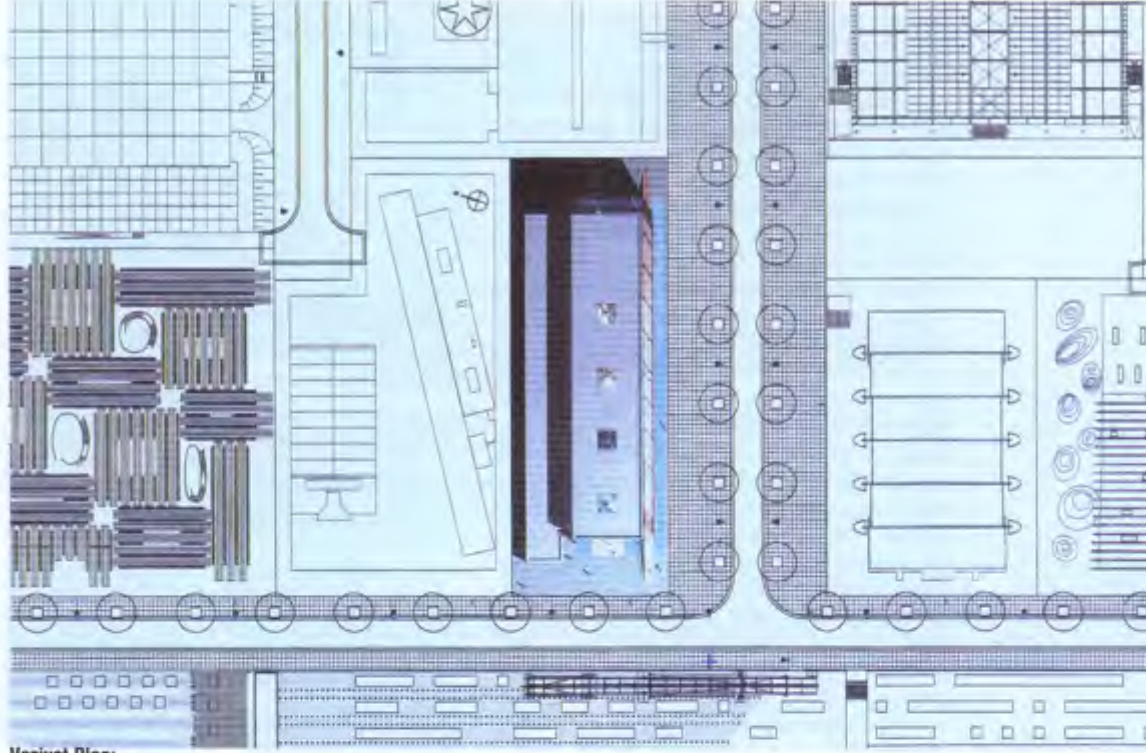
Bina Ana Malzemeleri

Ahşap (çam), kırk beyaz renkler cam, eloksal alüminyum, endüstriyel antrazit renkli zemin, satine paslanmaz çelik.

Çerçeve

Expo 2000 Türkiye Pavyonu, ülke imajını doğa-teknoloji, doğu-batı, geçmiş-gelecek boyutlarını kat ederken onları uyumlu bir birliktelik içinde birleştiren "insan" ekseninde yansıtmayı hedefleyen konsept sergisi düzleminde ele alınmıştır. "İnsan" eksenini, aşk, coşku, tutku, kader, sonsuzluk, kutsallık vb. kavramlarla kurulan kozmogonik ve mitolojik bir evren, içinde bütün sergi düzleminde algılanabilir hale gelecektir. Bütün pavyon, bir anlamda, Anadolu insanının zihinsel ve duygusal evrenin kavramsal haritası olarak kurgulanmıştır.

Serginin kavramsal çerçevesi, 2000 yıl önce varolan Nemrut Kutsal Alanı'nın mitolo-

Vaziyet Planı

Bayar Çimen

Bayar Çimen

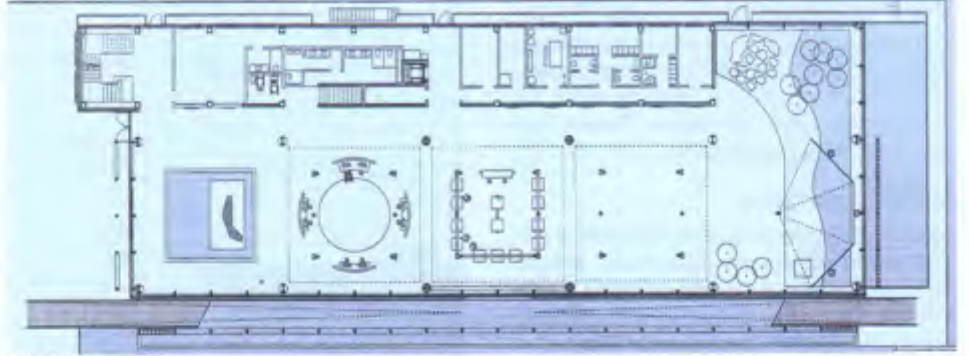

Bayar Çimen

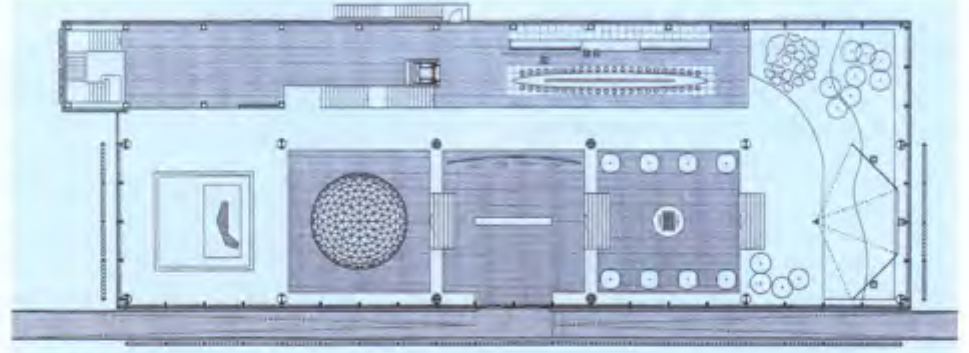

jik, kozmogonik, tarihsel ve kültürel evrenin sivilize ve sembolik ifadesiyle çizilmiştir. Işığın özel bir önem taşıdığı bu evren, taşın saydamlaştığı camda, gücün pürüzsüz ifadesi çelikte, yansıtıcı geometrik düzeneklerle, silikon sistemler ve camın bilginin yansıtıcısı olduğu LCD ekranlarla, fiberoptikten lazere gizemli ışıklarla anlatımını bulacak; bu kutsal alanın yaratıcısı, üretimiyle kendini tanrılar katına koyarak (Theos) "Kutsal" adını alan Antiokhos 1, "insan" ekseninin bir ucundan, izleyiciyle el sıkışacaktır. Sergide konumlanacak evren, üretimiyle tanrılar katına yükselen insana duyulan Anadolu inancını, tanrılarla yapılan anlaşma dolayısıyla, güçlü, yalın, kıraç, ürktücü doğa ile kurulan barışçıl konseptini yansıtmaktadır. Pavyonun içindeki sergi platformlarında yer alan figür ve objeler, bir yanıla doğrudan Anadolu uygarlıklarına ve Nemrut evrenine referansta bulunurken, kullanılan malzemenin (cam, pleksiglas, polyester ve çelik) ve üslubun (ışık oyunları, mekansal özellikleri vb) nitelikleri dolayısıyla da çağdaşlığa ve geleceğe doğru uzanan bir enerji sürekliliği boyutunu içerecektir. Her bir figür, plazma ekranlardan akan enformasyon ve görüntülerle izleyiciye açıklanacaktır.

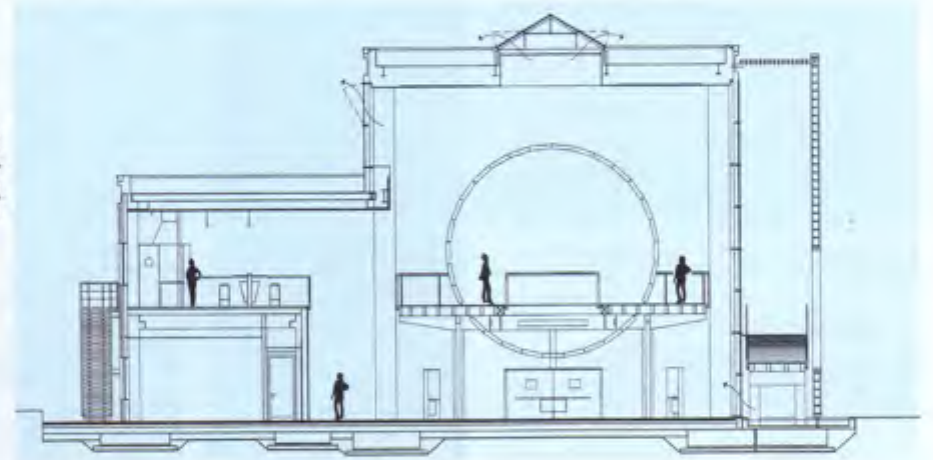
Bina cephesi boyunca uzanan su, Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili olmasını simgeler •

0.00 kotu planı

+4.10 kotu planı

Enine kesit

Bayar Çimen

Tevfik Tozkoparan

Tevfik Tozkoparan

Tevfik Tozkoparan

Almanya

Mimar : Josef WUND

Yatırım hacmi: 120 milyon DM.

Başlama: 28 Ekim 1998

Taşınma: 1 Aralık 1999

Pavyonun ölçüleri: 130 m. uzunluk, 90 m. genişlik, 15 m. yükseklik.

Binanın oturma alanı: 12,000 m²

Bürüt kat alanı: 24,000 m²

Bayar Çimen

Binanın temel sloganı "Almanya geleceğin köprüsü" dür. Şeffaflık adeta Alman pavyonunun programıdır. Hafif bir mimarisi olan Alman pavyonunda, gümüş gibi parlayan doğal yapı malzemesi cam ve çelik birbirine karışır. Pavyon tüm dünyadan gelen ziyaretçilere şeffaflık mesajı verecektir.

Bu binayla uygulanan yeni yapı teknolojileri, yapının tasarımına hafiflik ve açıklık getirir. Cam ilk defa 14 kolonda statik yükleri üstlenen bir malzeme olarak kullanılır. Burada dikkati çeken şey, en küçük çaplı çelik boruların çerçevesiz camları arkadan güçlendirerek taşıyabilmesidir. Projenin mimarı çelik destekleri isteyerek koymaz. Mimar aslında ilk defa kendi kendini taşıyan cam konstrüksiyonu gerçekleştirmek istemiştir.

Bu cesur tavır maalesef Alman yapı normundaki sigorta garantisini nedeniyle geri çevrilir. Aslında mimar WUND mercek biçimindeki ahşap çatıları taşıyacak olan 14 kolonu da camdan düşünürler. Her cam kolon 300 tonluk bir yükü problemsiz taşıyabilmektedir. Tabi buna Alman resmi makamları güvenmezler ama cam kolonları yapıp test etmek için gerekli zaman da kalmamıştır. Kolonlar kompozit bir konstrüksiyondan oluşur: 18 m. yüksekliğindeki taşıyıcı kolonun çekirdeği oldukça ince bir çelik borudur. Çelik borunun etrafındaki 25 mm. Kalınlığındaki cam profiller taşıyıcıyı rüzgar yüküne karşı güçlendirirler. Bu yapı göstermiştir ki şimdiye kadar kendisine güvenemediğimiz günümüzün sert malzemesi cam gelecekte yeni görevler üstlenecektir.

Expo'nun teması "İnsan-Doğa-Teknoloji" olduğu için ilk önce çevre problemleriyle uğraşılır. Bu nedenle tabi ki Alman pavyonunun yapımında, "sürdürülebilir kalkınma" şartı olan ekolojik esaslara "nasıl cevap verilebilir?" üzerine düşünülmüştür.

Klima tekniğine getirilen yeni sistemle su buharlaştırılır, basınçlı havayla soğutulur ve kullanıma sunulur. Aynı su büyük pavyonun havalandırılmasında da kullanılır: Yapının çevresi su ile çevrilir. Çatıya gelen yağmur suları yeraldında biriktirilir, temizlenir ve pompalanarak WC'lerde kullanılır.

Alman pavyonu daha sonraları "bilim ve geleceğin kültür parkı" olarak kullanılacaktır.

Hasan Topal

Hollanda

Mimar: MVRDV/Rotterdam

(Nathalie de Vries, Winy Mass ve Jacobs van Rijs)

Arsa alanı: 9015 m²

Yapı alanı: 10024 m²

Kat adedi: 5 kat

Yüksekliği: 36/40 m.

"Hollanda mekan yaratır" sloganı yapının formuna yansır.

Kullanım alanlarını üst üste yığarak arsanın büyük bir kısmını yeşil alan olarak değerlendirir. Yapımında beton, çelik ve ahşap kullanılan pavyonun cephesi yoktur.

Rotterdam'lı mimarlık grubu 40 metre yüksekliğindeki kuleyi peyzaj katlarını üst üste koyarak oluştururlar.

Çatı katında adası olan bir deniz vardır. Burada enerji üreten rüzgar parkı bulunur. Çatının altındaki kata yağmur katı denir. Bu katta bir tiyatro bulunur ve duvarlarından sular akar.

Bir alt katta ise 12 metre yüksekliğinde gerçek ağaçlardan yapılmış karışık ormanda gezintiye çıkabilirsiniz. (Kat iki defa sökülme zorunda kalır.). Bir alt katta sanal kumsal bir alan vardır.

Bu pavyon için çeşitli dergi ve gazetelerde kullanılan terimler:

"Gökyüzünün keşfedilişi"

"Geleceğe bir bakış"

"Babil'e asansör"

"İkiye bölünmüş yumurta kartonu"

"Üst üste yığılmış Hollanda"

"Sandviç mimarisi" "Ekolojik Sandviç"

Hasan Topal

Global House

Mimar: SIAT Arhitektür + Technik, Münih
Arsa alanı: 1500 m²
Yapı alanı: 750 m²
Kat adedi: 2
Bina yüksekliği: 21.3 m

Expo'nun tüm organizasyonu bu evden yapılır.

Expo meydanındaki "Global Ev"de daha iyi gelecek için kesin çözüm önerilerini görebiliriz.

Burada 21. yy'da insanlığın görevlerine ait pratik çözümlere yer verilir.

Tüm dünyanın 50 ülkesinden 100'e yakın proje buradaki mekanlarda sergilenir. Pek çok katılımcı, firma ve organizasyon çevre konusundaki projelerini sergi mekanlarında, size sunarlar.

Bayar Çimen

Cycle Bowl

Mimar: Uwe R. Brühner Atölyesi; Stuttgart
Arsa alanı: 2460 m²
Yapı alanı: 1035 m²
Kat adedi: 5
Yapı yüksekliği: 24.75 m.

Pavyonun konstrüksiyonu daire biçiminde yan yana sıralanmış 16 çift çelik taşıyıcıdan oluşmuştur. Hava yastığı biçimdeki cephe alüminyumdandır. Çift camlı ve şeffaf bir folyo ile kaplıdır.

"Cycle Bowl" pavyonda sürdürülebilir gelişme ile ilgili tüm dünyadaki düşünceler sergilenir: Doğal yaşam kaynaklarını nasıl elde tutabiliriz? Bu binada bu soruya cevap verilir.

Tüm yapıda kullanılan malzeme çelik, cam ve alüminyumdur. Expo'dan sonra tekrara kullanılacaktır. "Cycle Bowl" içinde (gecegündüz) su "devir daim"i ile ve güneş kırıncılarla hoş bir atmosfer yaratılır.

Bayar Çimen

Alman Posta İdaresi

Mimar: Tschorz & Tschorz, Köln
Arsa alanı: 1304 m²
Yapı alanı: 598 m²

Dünyanın en büyük posta kutusundan kente bakmak sadece Hannover'de mümkündür.

46.5 m. yüksekliğindeki posta kutusunun çatısındaki Cafe'den Expo alanını

Tevfik Lozkoçaran

seyredebilirsiniz.

Bu binada dünyanın en uzun mektubunu görebilirsiniz. Mektup "21. yy'da geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplardan oluşur. Cevaplar sporcu Hubert Schwarz tarafından bisikletle Dünya turu yaparken toplanmıştır.

İsa Pavyonu (Kilise)

Mimar: Meinhard von Gerkan Atölyesi; Stuttgart
Arsa alanı: 2460 m²
Yapı alanı: 1035 m²
Kat adedi: 1

Tevfik Lozkoçaran

Kutsal mekan'ı çevreleyen cam ve çelikten yapılmış ince yapının cepheleri doğal ve teknik, renkli malzemelerle kaplıdır. İnce yapı bizi kutsal mekana götürür. Böylece doğa, teknik ve insana gidilir. Çünkü orada İsa vardır. Kutsal mekanda insan; dünyayı özgür, yaratıcı ve sorumluluk içinde düzenlemeye davet edilir.

Kutsal mekanın 18 m. yüksekliğindeki çatısını 9 adet ince çelik kolon taşır. Dua mekanının cephesi ince bir mermer ile kaplıdır. Kalonlar, avluya çıkan yol, dua mekanı, iç avlu, klasik manastır ve tapınak mimarisini andırırlar.

Kilise sökülüp Thüringen şehrinde tekrar monte edilecektir.

Balina - Umut Pavyonu

Mimar: Buchalla ve ortakları, Hannover
Arsa alanı: 3180 m²
Yapı alanı: 907 m²
Kat adedi: 3
Yapı yüksekliği: 13 m

Tevfik Lozkoçaran

Balina dünya fuarının en güneyindedir ve su ile çevrilidir. Pavyon gençlik buluşma yeri olarak tasarlanmıştır. 70 m uzunluğunda ve 35 m genişliğindedir. Yapı çelik taşıyıcılardan ve ahşap konstrüksiyondan oluşur.

Balinanın yanında gezmeye başladığında sizi müzikçiler ve eğlence sanatçıları karşılar. Ekranlarda gelecekle ilgili filmler gösterilir. İncil'de balina dönüşüm ve yeniden başlamanın bir sembolüdür.

Balina özgürlük, ümit ve canlılık için burada olmak zorundadır. Üç katlı cam pavyonda çeşitli kültürel etkinlikler yapılır. 153 Expo günü boyunca buradaki slogan "ümidin sözleşmesi" olacaktır.

Meksika

Mimar: Ricardo Legorreta, Meksika
Arsa alanı: 4200 m²
Yapı alanı: 2455 m²
Kat adedi: 2
Yapı yüksekliği: 23 m

"Bir Bininci Yıl Yapısı"

Meksika pavyonu şeffaf küpler biçimindeki üç binadan ve üç iç avludan oluşur.

Binalar birbirlerine rampalarla bağlanır.

Üç binanın içinde bulunan üç iç avlu, (okyanus, el değmemiş orman, çöl) ülkenin coğrafyasını ortaya koyarlar.

Yapıların taşıyıcı konstrüksiyonu çelik iskelettir.

Binaların büyük bir kısmı tekrar kullanılabilir malzemeden yapılmıştır.

Pavyonların pembesi ise Meksikalıların en sevdiği renktir.

Expo sonunda yapıların bir kısmı Braunschweig kentindeki güzel sanatlar akademisi tarafından kütüphane olarak kullanılacaktır.

İzlanda

Mimar: (Arni Pall Johannsson)
Arsa alanı: 1450 m²
Yapı alanı: 650 m²
Kat adedi: 3
Yapı yüksekliği: 19.7 m.
 "Kaynak Suyun Ülkesi"

İnce bir zarla kaplı (gerili) çelik konstrüksiyon pavyonun strüktürünü oluşturur. Kullanılan teknik ve malzeme sınırlı kullanım için basit seçilir. Daha sonraki kullanım için uygundur.

İzlanda'nın işareti kaynak suyudur. İzlanda'da doğa ve çevre, yağmur, rüzgar ve güneş diğer ülkelere nazaran daha başka rol oynar. Bu nedenle, Expo'da ana konu İzlanda için "Çevre ve Geleşme"dir.

Mimar Arni Pall Johannsson küp biçimindeki binayı hareketli su ile donatır. Su sürekli dolaşım yoluyla dış yüzeyden akar. İçeride ise bir deniz vardır. Denizin yüzeyinde film gösterilir. Bir rampa ile üç kat birbirine bağlanır.

Japonya

Mimar: Shirogu Ban; Tokyo
Arsa alanı: 5450 m²
Yapı alanı: 3044 m²
Kat adedi: 2
Yapı yüksekliği: 10.5-15.5 m.

Japonya sergi salonu kendini bir ahşap merdiven konstrüksiyonu ile taşır. Eğri bir yüzey taşıyıcı gergi ile serginin kılıfı garantiye alınır. Alan taşıyıcısı, 12 cm. çapındaki kağıt ruloların karşılıklı çapraz biçiminde bir birilerine bağlanmasıyla oluşur. Konstrüksiyonun taşıyıcı açıklığı 45 m. 'dir.

Kağıt Almanya'da ilk defa yapı malzemesi olarak kullanılır. Pavyonun yapı malzemesinin büyük bir kısmı yeniden kullanılabilir.

Yapıyı suya karşı çatıyı örten ince bir zar korur. Bu plastik ve kağıt karışımı bir malzemedir.

Tokyolu tanınmış mimar Shigeru Ban'ın heyecanlı yapısı 90x45 m. büyüklüktedir ve tekrar kullanılabilir kağıttan yapılır.

12 cm.çapındaki kalın mukavva rulolar konstrüksiyonun bir parçasını oluşturur Pavyonun çatısı ışık geçiren kağıt ve plastik karışımı bir tekstildir.

İki katlı binaya güneyden bir merdivenle girilir.

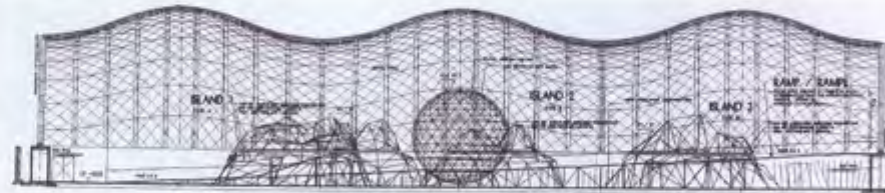
Sergide daha çok çevre konuları işlenir.

Teknik yardımı Alman mimar Frei Otto yapar.

Japonyalılar tüm dünyaya doğaya karşı olan tutumlarını göstermek isterler: İnsan ve doğa uyum içinde olacaktır.

Japon pavyonunun felsefesi 2005 yılında Aichi'de yapılacak dünya fuarına temel oluşturur: "Doğanın bilgeliğinin yeniden bulunuşu" yeni temayı oluşturur.

Expo 2000 sona erince bu pavyon eski haline dönüşecek: Tekrar kullanılabilir kağıda, ki bu kağıttan okul defteri ve gazete yapılacaktır.

Macaristan

Mimar: György Vadasz /
BUDAPEŞTE
Arsa alanı: 3015 m²
Yapı alanı: 1788 m²
Kat adedi: 1
Yüksekliği: 20 m.

Hasan Topal

"Zamanın gemisine sevgi kapısından ayak basmak"

İçeriği sergileme mekanı olan organik biçimlendirilmiş yapı, L biçimindeki servis yapısıyla çevrilir.

Organik yapının iki kabuğu arasındaki (1. katta) mekanda ziyaretçilere çeşitli etkinlikler sunulur. Pavilyonun konstrüksiyonu çeliktir. İç ve dış cephesi kızıl çam ağacıyla kaplıdır. Budapeşte'nin tanınmış mimarı György Vadasz sembolik olarak batıya bakan ve açmakta olan bir tomurcuk planlar. Expo 2000'de tam bin yıllık kuruluşunu kutlayan Macaristan, Hannover'de iddialı olmak zorundadır ve kendini geleceğe büyük ümitlerle bakan bir ülke olarak tanıtır.

Macaristan'ın çok değişik bir kültür programı vardır: Budapeşte'den hareket eden tarihi çarklı gemi ilk önce Donav sonra Rhein ve Main nehirlerine gelir. Main'da kanaldan geçen gemi sonra Hannover'e ulaşır. Çarklı vapur sembolik olarak Avrupa halklarını birleştirir. Gemi yeni fakat eskisinin aynıdır.

Hasan Topal

Hindistan

Mimar: SWBI mimarları; Yeni Delhi
Arsa alanı: 3700 m²
Yapı alanı: 2181 m²
Kat adedi: 1
Yapı yüksekliği: 12 m.

"Gizemlilik"

Hindistan pavilyonu 12 metre yüksekliğinde bir sergi salonudur. Pavilyon efsanevi bir sembol olan "Mandala" biçiminde düşünülür. Burada tann adına dua edersiniz (Namaskar)

Ziyaretçiler 4 kademeli bu dev salonda çok yabancı bir ülkeye götürülür. Zira, Hindistan'ın 5000 yıllık bir hikayesi vardır. Dünyadaki tüm dinlerin doğduğu yer burasıdır.

Kim Hintli düşüncesini ve yaşamını öğrenmek istiyorsa yanına zaman almalıdır. 12 m. Yüksekliğindeki beşik tonozda 4 sergi salonu vardır. Sergilerden birinin konusu, Hindistan'ın gelecekteki kent planı modelidir.

Bayar Çimen

Kolombiya

Mimar: Daniel Bonilla; Bogota
Arsa alanı: 2000 m²
Yapı alanı: 1340 m²
Kat adedi: 1
Yapı yüksekliği: 8 m.

"Büyük Ümitlerle Dolu Ülke"

Kolombiya'nın dünya fuarına katkısı bir sergi binası ve idare binasından oluşur.

Esas binanın konstrüksiyonu ağaca benzeyen 20 adet kolondan oluşur. Ki bunlar hafif çatıyı yukarı doğru kaldırır.

Taşıyıcı kolonların alt kısmı çelik üst kısmı ise ahşaptır

Çok sayıdaki kolonuyla pavilyon bir ormana benzer.

"Çevre ve gelişme, eğitim ve kültür, yerleşim ve çalışmak" Kolombiya pavilyonunun konusunu oluştururlar.

36 milyon nüfuslu Kolombiya halkının % 70 kentlerde oturur.

Pavilyon başka bir yerde tekrar kullanılacaktır.

Bayar Çimen

Estonya

Mimar: Andrus Koresaar, Roivo Kotov, Tallinn
Arsa alanı: 1500 m²
Yapı alanı: 750 m²
Kat adedi: 2
Bina yüksekliği: 21.3 m.

İki katlı Estonya Pavyonu çelik ve camdan yapılmıştır. Böylece süratle monte edilebilecek ve sökülebilecektir.

Sergi salonunun cam döşemesi ve onun altındaki objeler ve şeffaf çatı sergi mekanını büyük gösterirler.

Çatıyı suni bir kayın ormanı oluşturur. Kayın ormanı sanki rüzgar esiyormuş gibi hareketlidir. Aynı ritimle içeriye uzanan iplere bağlı plaklar da sallanır.

Bina tekrar kullanılacaktır.

Hasan Topal

İrlanda

Mimar: Dül ve Murray O Laoire
Arsa alanı: 2391 m²
Yapı alanı: 956 m²
Kat adedi: 3
Yapı yüksekliği: 10 m.

"Yeşil adayı duygularla yaşamak"

H + Z Bünağentür

İrlanda pavyonundaki temel düşünce ülkede kullanılan taşlardan hareket ederek yapmaktır.

Pavyon iki taş duvarın düzenlenmesiyle ortaya çıkar. Duvarların bir tanesi taşlarla doldurulmuş metal bir seleden, öbürü ise üzeri işlenmiş beyaz taştan oluşur. Pavyonun kendisi, peyzaj düzenlemesi, sergilerin teması ve çok çeşitli kültür programı İrlanda'nın geleneğini ve geleceğini birleştirmeyi hedefler. İrlanda'nın yeşil tepeleri, İrlanda müziği ve yaşam tarzının hepsini İrlanda Cumhuriyeti pavyonunda yaşayabilirsiniz.

Pavyon tamamıyla sökülebilir ve monte edilip tekrar kullanılabilir.

Portekiz

Mimar: Alvaro Siza ve Souto Moura, PORTO
Arsa alanı: 2324 m²
Yapı alanı: 960 m²
Kat sayısı: 2
Bina yüksekliği: 9 m.

"Mantar seven ülke"

Tevfik Tazkoparan

Portekiz iki katlı binasında seçtiği malzemelerle ülkesindeki yapı geleneğinin zenginliğini vurgulamak ister. Mekansal taşıyıcı yapı çubuk ve düğüm noktalarından oluşur. Çelik konstrüksiyon her iki taraftan ince bir örtü ile kaplanır. Pavyonun bütün cephesi kalın ve güçlü mantar bloklarıyla (15 cm kalınlığında) kaplıdır. Portekiz mantar üretiminde Avrupa'da en başta gelir.

Hasan Topal

Pavyonun sağında ve solunda sembol olarak iki mantar ağacı yer alır. Lizbon'da Expo 98'e ev sahipliği yapan Portekiz, bu katkısı ile insanın her şeyin arkasında olduğunu vurgulamak ister. Portekiz'in ülke olarak sunuşu gelecek ve modernizmdir. Modüler üretilen pavyon binası Expo'dan sonra tekrar Portekiz'de kullanıma sunulacaktır.

Tevfik Tazkoparan

Norveç

Mimar: LPO Mimarlık + Dizayn, OSLO
Arsa alanı: 3381 m²
Yapı alanı: 1426 m²
Kat adedi: 2
Yüksekliği: 19.5 m

"Karşıtların ülkesi / Şişitlilerin arkasında sessizlik vardır"

Norveç Pavyonu birbirinden bağımsız iki yapıdan oluşur. Küp şeklindeki metal cepheli sergi binası ve ince uzun ahşaptan yapılmış servis binası: Burada konferans merkezi ve lokanta yer alır.

15 metre yüksekliğindeki şelale ve 15 m x 15 m ölçülerindeki küpün içindeki "sessizlik mekanı" Norveç Pavyonu'nun en çekici iki özelliğidir.

İskandinavya kıyılarının girintili çıkıntılı körfez ülkesi kartını karşıtıla kor. "Şelale gürültüsü ve sessizlik". Bina cephesindeki şelaleden saatte 1.6 milyon litre su akar. Gürültülü su aslında sessizlik mekanının kapisıdır.

İçeriye girildiğinde somuttan soyuta varılmış olur.

Norveç'in Expo'daki konuları çevre, enerji ve teknolojidir. Norveç'in hiç el değmemiş doğasının etrafında modern endüstri yerleşimleri vardır. Çağlayanlardan, petrol ve doğal gazdan üretilen enerji ile Norveç en çok enerji satan ülkeler konumundadır. Bu nedenle Norveç'in kamu gündemini, çevreyi korumak ve doğal kaynakların akıllıca kullanımı oluşturur.

Her iki yapının planlamasında "sürdürülebilirlik" önemli rol oynar. Yapıların elemanları kolayca sökülebilecekler ve tekrar monte edilip kullanılabilirlerdir.

Mitüfer Çınarlı

Hassan Topal

Danimarka

Mimar: Bysted A/S, Helle-
rup
Arsa alanı: 3015 m²
Yapı alanı: 1224 m²
Küre yüksekliği: 7.5 m.
Kübün yüksekliği: 8.5 m.
Piramit yüksekliği: 18 m.

Pavyonlar kompleksi iki katlı bir ana binadan ve bir katlı üç temalı üç pavyondan oluşur. Yarım küre piramid ve küp. Tüm yapılar birbirine bağlıdır ve bir su havuzunun içindedirler. Ana bina taşıyıcısı çelik konstrüksiyondan oluşur. Teması olan diğer pavilyonlar da çelik konstrüksiyonludur. Dış cepheleri cam panellerle kaplıdır.

Küçük bir ahşap köprü ile Danimarka Pavyonu'na ulaşılır. Ana bina ahşap ve cam ile kaplıdır. Rüzgar enerjisi, suyun gücü ve modern beslenme Danimarka'nın sunuşunun içeriğini oluşturur. Danimarka çevre için en yüksek teknolojiye sahiptir. Pavyonlarda bunun tanıtımını yapar. Turizmi ve tarımı ile tanınan Danimarka dünya fuarında gelişmiş bir ülke olarak "sürdürülebilirlik"i tanıtmak ister.

H + Z Bildiyentür

Yunanistan

Mimar: Doxiadis Mimarlar
Grubu / Atina
Arsa alanı: 2008 m²
Yapı alanı: 1267 m²
Kat sayısı: 1 katlı
Bina yüksekliği: 8.7 m

"İnsan herşeyin ölçüsü"

Yunan Pavyonu dikdörtgen bir plana oturur. Konstrüksiyonu sökülüp takılabilir çelik ve beton taşıyıcılardan oluşur.

Çelik konstrüksiyon üzerine oturan ahşap rampa sizi girişe götürür. Yapının ortasındaki bölüm küp mermer ile kaplıdır. Burada 2004 yılında Atina'da yapılacak olimpiyat oyunları için bilgi sunulur.

Yunanistan geçmişe bakarak düşünür. Yunanlılar, pavyonlarını filozofları Protagoras'ın 2500 yıl önceki "insan herşeyin ölçüsü" sözleri üzerine kurar.

Protagoras'a göre insan doğadan sorumludur. İnsan doğa ve çevre ile ölçülü davranmak zorundadır. Eğer doğa tehlike içinde ise, insan da tehlike içindedir.

Bayan Çınarlı

Venezüella

Mimar: Fruto Vivas;
Karakas
Arsa alanı: 2725 m²
Yapı alanı: 1554 m²
Kat adedi: 5
Yapı yüksekliği: 18-25 m.

"Masa Dağı Üzerinde
Bir Çiçek, Dünya İçin Bir Çiçek"

Venezüella pavyonu çiçek biçimindedir ve planda çapı 39 m. olan bir dairedir. Ana binanın içinde 18 m. yüksekliğinde ve iç kesiti 1 m. olan bir direk vardır. Bu ana direk 36 m. genişliğinde ve çiçek biçimindeki çelik konstrüksiyonu taşır. Direk 4 çelik halatla aşağıya bağlanır.

Venezüella için tipik olan masal dağlarında 10 m. yüksekliğindeki çiçek yaprakları gerilir. Pavyonda yüzlerce tropik bitki sergilenir.

Venezüella OPEC'in kurucularındandır ve petrolü en çok olan ülkelerdendir. Ayrıca doğalgaz ve su enerjisi satar. 90 milyon nüfuslu Venezüella halkının yaşam standardı yüksektir. Venezüella doğal kaynaklarını koruyan bir ülkedir.

Kore

Mimar: Chul Kong, KyongSoo Park; Seul

Arsa alanı: 3700 m²

Yapı alanı: 1866 m²

Kat adedi: 3

Yapı yüksekliği: 22 m.

Kore pavyonu giriş katından sonra ayaklanır ve esas büyüklüğü birinci kattan sonra anlaşılır. Burada büyük bir tiyatro ve sergi salonu vardır.

Taşıyıcı strüktürü çelik konstrüksiyondur. Cephe ise farklı yansıyan fayanslarla kaplıdır. Renkleri ve açılar farklı olan fayanslar güneş ışığında parıldarlar.

Kore'nin 2000 yıllık tarihi mücadele ve savaşlardan oluşur. Ülkenin şimdiki savaşı ise doğaya ve çevreye karşıdır

Eski bir Kore atasözüne göre "İyi niyetli insanlar dağları, bilge insanlar ise ırmakları severler."

Su Kore için bilgeliğin ve yaşam kaynağının sembolüdür.

Kore pavyonu bu felsefe üzerine kurulur.

Kore'li mimar Kyong-Soo Park Kore pavyonunu içine rampalarla girilen bir ada gibi görür.

Kore'nin sloganı şöyledir: "Teknoloji ellerimizdedir, Doğaya kalpten sevgi gösterelim."

Koreliler doğanın bozulma yaratmadan nasıl kullanıldığını gösterirler.

Bayar Çimen

H + Z Büldöğentür

Fransa

Mimarı: CAD Prodüksiyon/Paris

Arsa alanı: 11305 m²

Yapı alanı: 7500 m²

Kat adedi: 2 katlı

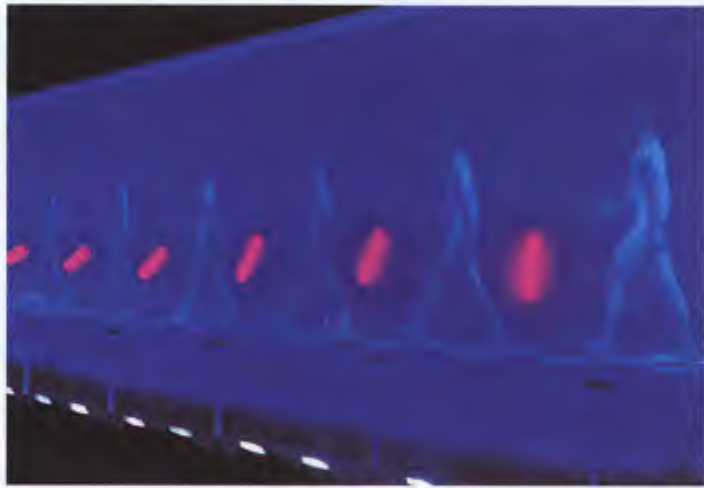
Yükseklik: 10 metre

"İlk önce Expo, sonra spor"

Fransa Pavyonu minimalist bir yapıdır. Dikdörtgen planlı yapının taşıyıcısı çelik, cephelerin bir kısmı camdır. Cam cephe öyle boyanır ki bir orman havası çıkar ortaya.

Fransızların sloganı "hareketlilik, mobil olmaktır." Bu sloganlar çok uzaktan okunabilirler cephede. Hareketliliği vurgulamak için cephenin büyük bir bölümü 1888'den kalmış bir sporcu resmi ile boyanır. "Koşan adam" "hareketlilik" sloganını yansıtır. Fransız Pavyonu doğal malzeme kullanımıyla ve doğal havalandırma ile ekolojik ve ekonomik istekleri yerine getirir.

Fransız Pavyonu spor eşyaları üreten bir firma tarafından yaptırılır. Expo'dan sonra spor eşyaları satan ve boş zaman merkezi bir yapı olarak kullanımına devam edecektir.

Tevfik Tozkoparan

Ürdün

Mimar: Akram Abu Hamdan, Amman

Arsa alanı: 2040 m²

Yapı alanı: 1500 m²

Bayar Çimen

Ürdün'ün sergiye katkısı kazı kentlerinden oluşur. Arazi seviyesinden 2.70 metre aşağıda olan üstü açık 2000 m²'lik alana kuzey ve güney merdivenleriyle inilir.

Ürdün Pavyonu'nu ziyaret etmek eski zamanlara gitmektir. Burada geçmiş halklardan kalan tanınmış arkeolojik kalıntılar vardır: Ürdün topraklarıyla ilgili kalıntılar Yunan Roma etkisinde kalan kalıntılar İncil'le ilgili kalıntılar.

Ürdün'ün gelişme programında çevre projeleri ağırlıklı yer alır: Ürdün bu bölgede enerji elde edilmesini sahara oluşmasına karşı mücadeleyi ve suyun korunması konusunda başarılar elde eder. Ürdün Pavyonu başkent Amman'ın merkezinde turistik etkinlik olarak tekrar inşa edilecektir.

Polonya

Mimar: Architektoniczne Stüdyosu, Krakow

Arsa alanı: 2280 m²

Yapı alanı: 1316 m²

Kat adedi: 12

Yapı yüksekliği: 9/11.5 m.

"Fantezi ve gerçek arasında"

Pavyon tamamıyla şeffaftır. Çatıda görülen 5 çelik konstrüksiyon 28 metre açıklığı olan pavyonu taşırlar. Hem çatı hem cepheler fiber camla kaplıdır. Şeffaf ve hareketli duvarlar ihtiyaç duyulduğunda kenara itilebilirler.

Binanın sembolü şeffaflıktır: Çünkü Polonya bağımsızlığından 81 yıl sonra bir Doğu Avrupa ülkesi olarak diğer zengin Avrupa ülkeleri ile ilişkiler aramaktadır ve şeffaflık Batı Avrupa ülkeleri için en güncel kavramların başındadır.

Bayar Çimen

Tayland

Mimar: Design 103, C. Pringpuankao, C.A. Willamse; Bangkok

Arsa alanı: 2950 m²

Yapı alanı: 1325 m²

Kat adedi: 1

Yapı yüksekliği: 10 m.

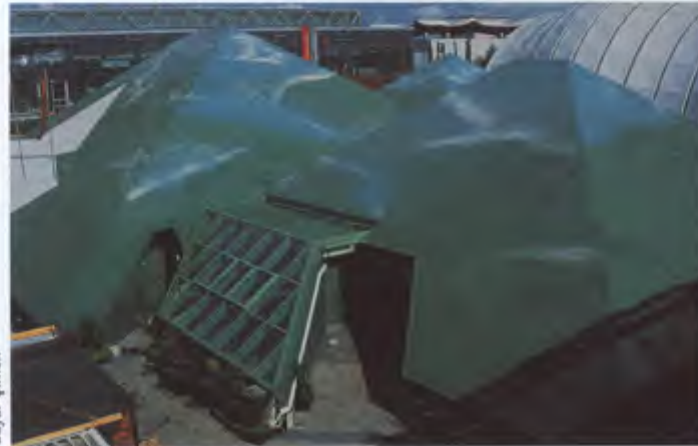
"Asya'nın pirinç deposu."

Pavyonun büyük kısmı hafif çelik konstrüksiyon tarafından taşınan prefabrik elemanlardan oluşur.

Çatı metal bir örtü ile kaplıdır.

Tayvan pavyonunun dış mekanları ülkeye uygun çevre bitkileriyle ve su alanlarıyla çevrilidir.

Tayland, mutfağıyla; baharatlarıyla, hiç bilmediğimiz sebze ve meyveleriyle tanınır.

Bayar Çimen

Çek Cumhuriyeti

Mimar: D.U.M Mimarları, Prag

Arsa alanı: 2500 m²

Yapı alanı: 1040 m²

Kat adedi: 12

Yapı yüksekliği: 11,9712,97 m.

Bambaşka, şaşırtıcı görünen bina, masif ahşap konstrüksiyondan yapılır. Praglı mimarlar grubu pavyonu optimal kullanabilmek için konstrüksiyonu basitleştirirler. Sergi ve servis mekanları yerden 3 metre yüksekliğinde ince çelik taşıyıcılar tarafından taşınan ahşap bölümdedir.

Expo 2000'de Çek Cumhuriyeti'nin sloganı şöyledir: "İnsan sadece kalbi ile görür. Esas önemli olan göz ile değil". İçeride "bilgin ağacı"na ulaşılır. Ağaç köklerinden tepesine kadar geçmişi, şimdiki ve geleceği sembolize eder. Kilise Çek Cumhuriyeti'nin zengin bir kültürünün bir mirasıdır ve pavyonun ana konusudur.

Hasan Topal

İsviçre

Mimar: Peter Zumthor / Haldenstein

Arsa alanı: 3977 m²

Yapı alanı: 3019 m²

Kat adedi: 1

Yapı yüksekliği: 9 m

Pavyon ilk görünüşte bir ahşap deposuna benzer. 3000 m³ yatay olarak üst üste yığılmış masif ahşap kirişler uzun duvarları oluştururlar. 50 m uzunluğunda 50 m genişliğinde ve 9 m yüksekliğinde duvarlar asimetric bir düzen oluştururlar. Pavyon kanşık, her tarafa gidebilen, içinde avlu ve mekanları olan aynı zamanda her tarafı açık bir heykel yapısıdır.

Expo idarecilerine verilen söze göre Expo'dan sonra uzun kirişler sökülecekler ve yapı malzemesi olarak başka bir yerde tekrar kullanıma sunulacaktır.

Hasan Topal

Expo Parkları ve Yeşil Alanları

Yeşil ve açık alanlar Dünya Fuarının mekansal kalitesine katkıda bulunan ve ziyaretçilerin bu geniş alanda rahat etmelerini sağlayacak tampon bölgelerdir. Parkların planlanması iki farklı tasarımcının çalışmalarıyla gerçekleşmiştir. Eski expo alanı içinde kalan parkların tasarımı Zürih'li peyzaj mimarı Dieter Kienast'a aittir.

Tasarımcı 1998'de ölüncü tasarımı son haline Hiemert Herbstreit planlama ofisi tarafından getirilmiştir.

Yeni Expo alanındaki parkların ise tasarımı Cezayir'li peyzaj mimarı Kamel Lonafi tarafından yapılmıştır.

Tasarımcıların planlamada kullandıkları ortak ana karar Expo pavyon sıraları arasına ince bantlar halinde giren yeşil alanlar düzenlemek olmuştur.

H + Z Büldagetur

Yer Bahçeleri

Kuzey bölgesinin içinde kalan yer bahçeleri iki hektarlık bir alanı kapsar. Konumu dolayısıyla yoğun kullanılan geniş çim alanlardan oluşmaktadır. Özellikle yükseklikleri 5-13 m. arasında değişen koni biçimli yapay çim tepeleri en çok dikkati çeken elemanlardır.

Değişim Parkları

Fuar alanına yeni katılan doğu bölgesini bir ucundan diğerine geçen değişim parkları kuzeyde "Expo Plaza ile güneyde Expo Parkını birleştiren bir yaya aksı karakterindedir. Kuzeyden güneye doğru "Değişim Parkları" içinden yapılacak bir yürüyüş sırasında parkın peyzajının yavaş yavaş değiştiği görülür. Bu değişim yol üzerinde ziyaret edilen pavyonların karakteriyle de uyumludur.

Expo Parkı

Değişim parkları güneyde Expo'nun en geniş açık alan düzenlemesi olan Expo Parkına ulaşır. Expo Parkı'nın ana ögesi çevrelediği gölet ve su dur. Su hayatın kaynağıdır, sürdürülebilirlik kavramının merkezine oturur dolayısıyla Expo için de çok önemlidir. Balina formunda bir gençlik merkezi ve Expo alanına hakim bir seyir kulesi Expo Parkının ana mimari öğeleridir.

Birleşmiş Ağaçlar Caddesi

İsminin de çağrıştırdığı gibi dünyanın dört bir yanından 273 farklı türde 460 ağaç bu cadde boyunca dikilmişlerdir. Bu cadde Expo'nun Batı kapısıyla Expo meydanını birleştirmekte ve 900 m. uzunluğunda bir ana bağlantı görevi üstlenmektedir. Ağaçlar yeni ortamlarına uyum gösterebilmeleri amacıyla 1998 yılında dikilmişler ve uygun sulama ve beslenme koşullarının yaratılması için herbirine ayrı yer alfi kanalları çekilmiştir.

H + Z Büldagetur

Bayar Çimen

Dalga Parkı

Expo alanının batı sınırını tanımlayan yeni pavyonlarla eski Expo alanını ayıran bu park yumuşak eğimler ve küçük tepelerden oluşan dalgalı coğrafyasından dolayı "dalga parkı" olarak adlandırılmıştır.

Topografyasından kaynaklanan doğal görünümü yerel bitkilerin seçimiyle de pekiştirilmiştir.

H + Z Büldagetur

Expo Çatısı

16,000 m² alanı hava koşullarına karşı koruyan Expo çatısı gelişmiş teknolojik yapısı ve estetik değerleriyle Expo'ya önemli bir katkı koymaktadır. Yapı 40x40 alanı geçen 20 m. yüksekliğinde 10 ahşap şemsiyeden oluşur. Konstrüksiyonun tasarımı Münihli mimar Thomas Herzog için kendi deyimiyile "Tam bir deneyim" olmuştur.

ortüye taşıyan ahşap+çelik kompozit ayak strüktüründen oluşur. Strüktürün üzeri Expo ilkelerine uygun olarak geri dönüşümlü plastik membranla kaplanmıştır.

Yapının Expo'ya kattığı bir diğer önemli değer de altında oluşan korunaklı alanın kamusal kullanımlara olanak sağlamasıdır.

Uğur Belger ile Söyleşi

Sevgi Molva
Mimar

Sn. Uğur Belger'le yağlıboya resimlerini sergilediği galeride tanıştık. Sohbet ettik. Kendisi inşaat mühendisi aslında. Yağlıboya resim çalışmaları dışında, grafik çalışmaları da var. Çok esprili bir insan. Size birkaç soru sormak istiyorum dediğimde "Her türlü soruya açığım, korkmuyorum" dedi... Ben de aşağıdaki soruları sordum:

Bu serginizde, tablolarınızın konusu deniz, kayık, kır hayatı genellikle. Sadece bir tane kadın resmi var. Cemal Süreyya "şairin hayatı şiire dahil" demiş. "Ressamın hayatı da resme mi dahil"?

Ressamın hayatı büyük ölçüde resme dahil. Bunu yadsımak mümkün değil. Ancak imgelemin de büyük payı var her türlü yapıtta ve üründe. Bence ressam gördüğünün değil görmek istediğinin resmi yapmalı.

Sergide bir tek portre var o da eşimin. Halbuki figüratif anlamda, toplam beş portre çalışması yapmışım diye hatırlıyorum: üçü erkek, ikisi kadın. Sergide de asılmış 24 yapıt içinde sadece altısında insan figürü var. Bu insanları sevmemişim, onları küçümsediğimden değil, insan o kadar güçlü bir konu ki, onu bir çalışmaya kaptırırsanız kendinizi, bu sefer tekne ve deniz çizemezsiniz. Halbuki ben denizi ve tekneleri çok seviyorum.

Inşaat mühendisi olarak, teknik ve sanat arasındaki geçişiniz nasıl oldu? Bu

çalışmalar hayatınızdaki mantık ve duygu dengesini mi sağlıyor acaba?

Ben resimle başladım. Kendimi bildim bileli ya çizerim ya boyarım. Bu bir içgüdü ya da kalıtsal bir düşkünlük. Bu güdünün önüne, hem de uzun süreler el sürmeme engel olacak biçimde, geçim kaygısı ve evlad-ü ayal endişesi geçmiş yaşamımda. Bu nedenle verebildiğim ürün sayısı çok

düşük. Bunu kendimde bir ayıp olarak görmüyor değilim. Kendime karşı yapılmış bir haksızlık diyebilirim.

Inşaat mühendisliği, hayatıma resimden çok sonra girdi. İnşaat mühendisliğinin matematiksel disiplini, belki de, hem şahsiyetimi hem de resimlerimi daha köşeli yapmış olabilir.

Çok iyi hatırlıyorum. Robert Kolej'deki Sanat Tarihi Hocam (Mr. Godfrey GOODWIN, Osmanlı Mimarisi ve Mimar Sinan üzerinde 4 adet çok önemli eseri vardır) bana, "Sen mühendisliği boş ver, sanatı ön plana al" demişti. Ancak ben kararlı ve mühendislikte de başarılıydım. Tercihimi o yönde yaptım. Çok da pişman değilim.

Resme başlarken mi, yaparken mi, yoksa sonuçlanınca mı daha heyecanlı olursunuz? Çalışmalarınız uzun sürer mi?

Resmi yaparken daha çok heyecanlanıyorum. Kalp atışım bile hızlanıyor. Bu, daha çok yağlı boya çalışmalarımda oluyor. Çünkü spatül ile kalın tekstürlü çalıştığım-dan aynı noktaya iki defa dokunmak mümkün olmadığı gibi eski boyayı yeni bir katmanla örtmek de mümkün değil. Biraz da sulu boya tekniğini çağırıştırıyor. Bir noktaya bir kere dokunma hakkınız var. İkincisi önceki çalışmayı bozuyor.

Spatül ile çalışmayı yeğlememin nedeni, zamanımın kısıtlı olması. Benim bir tuvali en çok iki (hafta sonu) veya üç günde (bayram) bitirmem lazım. Hafta aşarsa tekrar o tuvale dönemiyorum çünkü kalın tekstürlü boya üzerine (sertleşince) tekrar işlem yapmak kabil olmuyor. Ben ise ancak hafta sonlarını veya bayramları (yağlı boya) resim çalışmalarına ayırabiliyorum.

Geçmişte sohbet sırasında bir ressam "hiçbir resim tam olarak bitmez aslında" demişti. Ne dersiniz? Yıllar sonra sunu da ekleyesdim denir mi?

Ben kendi çalışmalarım için böyle düşünmüyorum. Belki de düşünmüyorum çünkü çalışma tekniğinin eski bir çalışmayı tekrar ele almama uygun değil. Ama resim bitince şöyle bir yargılama yapıyorum kendim için:

"Yahu bu resmin iyi olmadığı, bunu mahzene indir!" ve o resmi gözden ırak, Gümmüldür'deki dağ evinin mahzenine hapsediyorum. Yıllar sonra şöyle bir özlem duyuyorum aslında; bir resmime bakıyorum ve kendi kendime "bu resim çok iyi olmuş, bir benzerini çalışayım" diyorum. Ama yeni yapılan o çalışma hiçbir zaman ilk yapılan kadar iyi olmuyor, olamıyor. Bir şeyi noksan oluyor. Herhalde duygusu...

Adeta hareketli tablolarında, sizin resim yaptığınız anı hissediyorum sanki. Resim yaparken eliniz, iradenize göre mi davranır?

Tam değil. İtiraf etmeliyim ki, ben başlar başlamaya hedeflediğim resmi hiçbir zaman aynen üretmedim. Belki teknik noksanlığından, belki de çok renkli bir imgelemim var; bunu resmetmeye boyalar ve elim yeterli olmuyor demek ki.

Tablolardaki hareketlilik, eğer seyredene gerçekten o intibai veriyor ise, en çok istediğim etki. Bundan dolayı kendimi başarılı sayarım. Çünkü ben çalışırken biraz da tuvalimle kavga eder gibi davranırım. Hızlı ve hareketli çalışırım.

Biraz da grafik çalışmalarınızdan bahsetsek. Sizde hangisi daha zor veya keyifli? Yağlı boya mı, grafik mi?

Grafik çalışmalarım benim köşeli tarafımı daha çok yansıtıyor diye düşünüyorum. İki boyuta, pek az renge sığdırılmış bir anlatım benim grafiklerim. İşte onlarda en hakim öge insan figürü, çıplak ve bolca kadın var; yani erkek figürü kadar.

Grafiklerim, stilize insan figürünü kullanarak bazı düşünceler ve eylemleri sembolize ediyor.

Grafik çalışmalarım sayı olarak da çok daha fazla çünkü çok fazla mekana gerek göstermiyor, ev şartlarında ortalığı dağıtmadan, etrafa boyaları saçmadan çalışmak mümkün. A4 normu bir kağıt, bir kurşun kalem, iki rapido, iki renk mürekkep ile tezgah tamam oluyor. Yarım kalan bir çalışmayı, masada unutup altı ay sonra da devam etmek kabil. Grafik çalışma, fiziksel olarak daha durağan ve daha az heyecanlı. Ama ev şartlarına daha uygun ve uysal.

Resim yapmanın size bedeli ne olur? Daha ödeyeceğiniz bedeller var mı?

Resmin bana bedeli, bana mutluluk vermek şeklinde oldu. Yani benden almadı, hep bana verdi. Yaparken ayrı zevk verdi, bitince gören birinin takdir ile mutlu oldum. Hatta takdir edilmese de, ilgi çekmesi bile beni mutlu etti.

Resim benim bir parçam. Spor yapana, balık avlayana, müzik dinleyene yaptıkları nasıl tatmin edici geliyorsa bu da benim bencilliğim. Bir iddiam yok, sadece çok zevk alıyorum.

Diğer sanat akımları veya dalları ile de ilgilenir misiniz ve başka ilgi alanlarınız var mı?

Müziğe hiç kabiliyetim yok. Zorlama da olsa seneler içinde bir müzik terbiyesi edindim. Klasik Türk Müziği, Türk Halk Müziği, Klasik Batı Müziği'ni zevkle dinliyorum. Kaliteli bir hafif müzik dinlerken dinliyorum. Ama icraya yönelik bir çabam yok, olamaz da, çünkü yaratılışında müzik kulağı denen yeteneğim hiç yok.

Edebiyat ve düz yazı ile ilgilendim. Bir ara bazı mahalli gazetelerde günlük (haftalık) yazılar yazdım. Dilim herhalde biraz sivri ki, ikisinden kovuldum, biri de beni kadrosuna almaya cesaret gösteremedi.

Aile olarak, çok zengin bir deniz kabukları koleksiyonumuz var. Bunda Mimar Cengiz Onaran ve ailesi öncülük ettiler. Beraber dört defa sergi açtık. Çok da başarılı olduk. Bu yıl beşinci sergimizi açacağız kısmet olursa.

Sn. Uğur Belger'le sohbet ederken onun bütün vasıflarının yanısıra, bir de ozan olduğunu öğrendim. (Umarım bana kızmazsınız Uğur Bey. İzinizle evrensel mesajlı bir şiirinizi meslektaşlarımızla paylaşmak istiyorum.) •

Sevgi eksilmez
Oğul okşanmak ister
Okşanmaksa sevgidir sınırsız
Sevgi
Yüreğin bitmez tükenmez zenginliğidir.
Verebileceğini ver sen korkma
Eğer
Sevgiyse bu her şeye, her şeye değer
Ve çoğalış sevginin
Verdikçe sürer.

Söke, Kemalpaşa Mahallesi

Ali Vardar

Mimar

Mazinin Geleceği Karanlık

Söke şehircilik literatüründe özgün kentsel dokusuyla anılan bir kent olmasa da, yapısı itibarıyla kimlikli bir kenttir. Kişiliğini belirleyen birçok mekân, tüm özensiz yapılaşmalara karşın hâlâ varlığını sürdürebilmiştir. Belediye meydanı, park ve yanındaki palmiyeli kısa bulvar, camiler, tek tük kalmış konaklar, kent içinden geçen çay, sonbaharda pamuk yüklü romörklerin doldurduğu yollar ve de rengarenk çarşamba pazarı gibi, Kemalpaşa Mahallesi de Söke kimliğinin bir çehresidir.

Ama, şimdiki planlamalar ne yazık ki Kemalpaşa Mahallesi'ni, mevcut potansiyelleri geliştirebilecek olumlu bir kentsel öge olarak değil, aksine tüm yapıları yok edilmesi gereken bir sorun mahalle olarak değerlendirmektedir. Böylece semt sanki boş bir alanmış gibi planlanarak, orada Tüm Anadolu kentlerinde karşılaştığımız kişiliksiz, toplu konut yapılanması hedeflenmektedir. Sanki mahalleyi şu an içinde bulunduğu çöküşten kurtarmanın tek yolu, cad-

delerini genişletip, tüm yapılarını yıkıp yükseltmekten geçiyormuş gibi, tamamen yeni bir yapı düzeni getirilmek istenmektedir. Bu yaklaşım, dünyada birçok kentte yapılan büyük tahribatlardan sonra çoktan vazgeçilmez olan "alan sıhhileştirilmesi" yaklaşımıdır. Sorunlu olduğu düşünülen bir semtteki tüm yapılar yıkılarak yeni bir yapılaşma ve dolayısıyla yeni bir sosyal yapıya gidilmek istenmektedir. Böyle planlamalarda trafik sıkışıklıkları bahanesiyle yapılar yıkılır, planlamada öncelik yayalara değil arabalara verilir; yılların süzgecinde oluşan dengeler bir anda alt üst edilerek, bahçeli dokudan apartmanlara geçilir; soyut bir "düzen" yaratma talebiyle, kente kişiliksiz yeni mekânlar kazandırılır.

Önce Bilinç

Kemalpaşa Mahallesi Cumhuriyet öncesi Söke'sinin Rum mahallesiymiş. Hali vakti yerinde olan insanların ustalıklı yapılmış konutları, daha sonraki yıllarda gene üst ve orta tabaka Sökeliler'ce kullanılmış. Za-

manla zengin ev sahibi kesim semtten çekildikçe, yapılar viranlaşmaya başlamış.

Türk toplumundaki genel muhafazakar eğilimin, oturduğumuz konutlar ve semtlerle ilgili kararlarımız için geçerli olmadığını hep biliriz. Ailenin büyüklerinin yaşamış olduğu evlere itibar etmek, onların anılarını canlı tutmak, bizde yaygın değerlerden değildir. Nitekim söylenenlere göre, bir çok Sökeli, mali gücü yerinde olsa da ailelerinin yaşamış olduğu konutlarının viran hale gelmesini önleyici girişimlerde bulunmamaktadır. Görülebildiği kadarıyla Kemalpaşa Mahallesi'nde sadece iki yapı onarım görmüştür. Zamanla miras yoluyla mülkiyetlerin bölünmesi sonunda gayrimenkullere sahip çıkılmamakta, sorumluluk dağılarak, karar süreçleri güçleşmektedir.

Ancak, durumun bu derece vahim olmasının belirleyici faktörü o çevreyi bir değer olarak görmemek ve o çevrenin kaybıyla, kişisel kazanç yollarının açılacağı beklentisidir. Oysa Kemalpaşa Mahallesi'nin çarşıya yakınlığı, sakinliği, bahçeli ve avlu-

Altaylıl Caddesi'nde bir yapı

Gündoğdu Caddesi'nde yıkılacak bir yapı

lu yapı dokusuyla iklim uygunluğu, mimari ve mekân kalitesinin yüksekliği ve de tarih belgesi olarak Cumhuriyet öncesi Söke'sinin büyük ölçüde kalmış bir kesimi olarak mutlaka korunarak geliştirilmesi gerekir.

Cengiz Bektaş'ın Kuşadası evleriyle ilgili yaptığı çalışmaya benzer bir çalışmanın Söke evleri için de yapılarak, mevcut değerlerin daha yaygın bir kitleye tanıtılarak sevdirmesine, konuya duyarlılığın özendirilmesine çok ihtiyaç vardır. Tarihe önem verilmemesi sonucu kent ekonomik tarihinde ayrıcalıklı yeri olan Forbes meydan kökü fabrikasından bugün Söke'ye kalan sadece bahçesindeki ağaçlarıdır. Oysa 19. yy. Anadolu sanayiinin ilk örneklerinden olan fabrikanın hiç olmazsa bir kesimi bugün başka bir işleyle kullanılmış olsaydı, Söke için bir zenginlik olmaz mıydı? Yanıtı o çevreyi bilen eski Sökeliler'den almak lazım.

Yıkarak İsterken Koruyan Plan

1985-86'larda yapılan imar planıyla getirilen 3-5 katlık kat düzeni ve bazı yol genişletme önerileri çok şükür Kemalpaşa Mahallesi'nde büyük bir "imar" hamlesine geçilmemiş. 1995-96 yıllarında yapılan çalışmalar sonucu semtin büyük bir kesimi toplu konut özel proje alanı olarak belirlenmiş ve toplu konut projelerinin uygulanmasını güçleştirmemek için bireysel yapılaşmalar yasaklanmış. Özel proje alanında 2.40 emsalle bugünkü ölçülü yapılaşmadan tamamen farklı, 12 katlı yapılaşma öngörülmüş. Mevcut tarihi çevrenin omurgası durumundaki Gündoğdu Caddesi -sanki ihtiyaç varmış gibi- 17 m. genişliğe çıkartılarak yolun iki tarafındaki, Çınarlı Kahve dahil, yapıların yıkımı öngörülmüş. Yolun genişletilmesi halinde semtin özgün son yapı örnekleri de yıkılacak. Zaten yol kenarında vuran yapılar teker teker yok olmaktadır. Semtte oturan az sayıdaki mülk sahibi bu karardan mağdur olduklarını ve kendilerine belirli bir imar izni verilmesini istiyorlar. Mahallede oturmayan zengin mirasçılar, semtle ilişkileri kesildiği için, durumla fazla ilgili görünmüyorlar. Yapılara hiçbir yatırım yapılmıyor; kendi hallerine terk edilmişler. Giderek daha da vuran evlerde ödeme gücü kısıtlı kiracılar oturuyor.

Peki Ne Yapmalı?

Bir plan değişikliğiyle semtin toplu konut proje alanından çıkartılarak, sadece bir sit alanı olarak onanmasının, istenen "koruyucu gelişmeyi" sağlayabileceğine, başka kentlerdeki mevcut sit alanlarının durumuna bakarak, inanılardan değilim. Onun yerine Söke Belediyesi'nin semtin bir "özel proje alanı" ilan ederek bir taraftan mevcut dokuyu ve tarihi çevreyi koruyucu projeler geliştirirken, diğer taraftan mülk sahipleriyle yoğun bir diyalog içinde, onları mağdur etmeyecek semtin karakteriyle tutarlı imar ve onanım hakları vererek dengeli bir kentsel gelişme sağlaması tek çözüm gibi görünüyor. Koruyucu-geliştirici planlama sürecinde imar planı yapmak için sadece bir boyutu olacaktır.

Önemli yapıların ve kamuya açık dış mekânların iyileştirilmesine yönelik projelendirme çalışmaları, imar planlama sürecini

desteklemelidir. Diğer taraftan o semtin tarihi değerini, hem mülk sahiplerine, hem de yerel siyasetçilere her fırsatta açıklamak, Söke'de meslektaşlarımızın ve yerel medyanın görevidir. Evet, yeterli eleman ve finans kaynaklarının olmadığı bir kurumsal yapıda, koruma bilincini geliştirdiği ortamda meslektaşlar mucize yaratabilir mi?

Galiba, mucizenin gerçekleşebilmesi belediye özel inisiyatiflerin harekete geçirilmesine bağlı. Bu konuda bir çok hall vakti yerinde ailenin mahallede yapı sahibi olması iyi bir başlangıç imkânı... Tasarlanan projeler çevresinde belediye ile mülk sahibi aileler arasında kurulacak yapıcı bir diyalog sonucu, semt içinde anahtar rol oynayan bazı gayrimenkullerin onanabilmesi çevreye yepyeni bir ışık saçabilir. Burada bir özdeyişi hatırlatmakta fayda var: "Bir kiremit bir evi kurtarır; bir ev bir mahalle kurtarır". Semtte korunmaya değer yaklaşık 25 yapının onanımının bir kaç yıla dağıtılacak finansman portresi, Sökeli zengin hemşehrilere aşılması çok güç bir mali yük getirmese gerek...

Planlama ve uygulama sürecinde özellikle semtin gelişme potansiyellerini değerlendiren yaklaşımlar önemlidir. Yeni açılacak mevzi -koruyucu- imar planı yönetmeliğiyle birlikte semt mimarisine yabancı yapılaşmalara yol açmamalı, sokak genişlikleri korunmalı, yıkılmış yapıların arsaları genellikle o arsalarda bulunan eski yapıların hacimlerine uygun yeni yapılaşmalara açılmalı ve uygun arsalar verilecek yeni imar haklarıyla gayrimenkul sahiplerinin mağduriyetine yol açılmamalıdır.

Yeni planlamada Alay Sokak ile Alteyül Caddesi'nin birleştiği meydanı çevreleyen birleşik kahvehaneler Söke turizmi için yeni bir potansiyel olarak değerlendirilebilir. Bilindiği gibi çarşamba günleri pazar için Söke'ye gelen turistler çayın bir tarafına yığılmakta, kentte daha uzun kalmalarını sağlayacak sakin buluşma, dinlenme olanakları bulamamaktadırlar. Pazara çok yakın olmamakla birlikte Kemalpaşa kahvehanelerinden bir buluşma ve toplanma mekânı olarak yararlanılabilir; gölgelik sakin kahvehaneler çevredeki özgün kentsel dokuyla birlikte turizm açısından değerlendirilebilir.

Başkan Örnek Olmalı

Kentsel korumaya vatandaş katkısı beklenirken, sorumluluk almış kent siyasetçileri kendi gayrimenkulleriyle ilgili tasarruflarında diğer mülk sahibi hemşehrilere örnek olurlar. Bu çerçevede Söke Belediye Başkanı'na da görev düşmektedir. Kuşadası'ndan Söke'ye girerken sağ tarafta, kömür ocaklarının ardında görülen güzel metruk kule evin bir an önce onanılarak yaşam kazandırılması gerekmektedir. Söylenildiğine göre, başkanın ya da ailesinin mülkünde olan bu yapının onanması, Söke'de tarihi sivil mimariye gösterecek yerel önemin ilk adımı olacaktır.

A. H. Tanpınar'ın deyişiyle "Uzun tarihin şaşırtıcı terkipleri" nin silinerek yok edilmesi şehri sadece sıradanlaştırır ve yoksullaştırır.

Söke. Kemalpaşa Mahallesi mevcut yapı dokusu

Gündoğdu Caddesi'nde yıkılacak yapılar

Gündoğdu Caddesi'nde yıkılacak yapılar

Akka'da Tarih İçinde Yaşam

Etî Akyüz Levi

Doç. Dr., DEÜ Mim. Fak., Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

"Akdeniz" ve "Mimar" kelimeleri çevresinde çalışmalarını odaklayan Akdeniz Mimarlar Birliği, UMAR (Union Mediterranee des Architectes), Akdeniz mimarları arasında işbirliği, dayanışma, bilgi ve deneyim alışverişi ile, mimari mirasın korunmasına katılma, mimarlık öğrencilerine ortak çalışma platformu yaratma ve eğitimlerine destek sağlamayı amaçlamaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmek üzere, Akdeniz ve uluslararası mimarlıkla ilgili kongre ve seminerler düzenlenmesi, mimarlık eğitimi metotlarının yaygınlaştırılıp geliştirilmesi ve Akdeniz araştırmalarının teşvik edilmesine yönelik etkinlikler yapılmaktadır. Arnavutluk, Cezayir, Kıbrıs, Mısır, İspanya, Yunanistan, Fas, Filistin, Tunus ve Türkiye'nin kurucu üyeleri olduğu birliğin sekreteri, Salih Zeki Pekin'dir. Her yıl çeşitli Akdeniz ülkelerinde etkinliklerde bulunan UMAR, iki yıl önce de Türkiye'de, İzmir'de Fuar alanının yeniden düzenlenmesine yönelik başarılı bir yaz okulu yapmıştı.

UMAR'ın, 1999 yılı yaz okulu etkinlikleri ise, Mısır ve İsrail'de gerçekleşmiştir. Mısır'da "Çağdaş Kent Yenilemesi", İsrail'de ise "Tarihi Kent Yenilemesi" konusunda çalışma yapılmıştır.

Bu yazıda, İsrail'in Akka yerleşmesinde yapılan çalışmadan söz edilmektedir.

Çalışmanın Tanıtımı

İsrail'in Akka yerleşimindeki yaz okulu, 1531 Ağustos tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Beşli Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, biri Çukurova Üniversitesi'nden olmak üzere altı Türk, üç Fransız, iki Yunanlı, üç İsraili, dört ülkeden toplam 14 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Bu çalışmalar, İsrail Vizo Koleji'nden üç öğretim üyesi Bölüm Başkanı Prof. Baruch Baruch, yardımcıları Dr. Liora Baram Shahal, Mim. Yoram Poper ve bir Türk öğretim üyesi Doç. Dr. Etî Akyüz Levi'den oluşan dört kişi tarafından yönlendirilmiştir. Üç veya dört kişilik dört uluslararası grup, kültürel etkileşimle çalışmalarını biçimlendirmiştir. Gruplar, farklı ülkelerden sentez sunmaktadır.

Yoğun bir çalışma programı içeren seminerde Akka yerleşimi, konferans ve gezilerle tanıtılmış, yerel inceleme ve gözlemlerin de katkısıyla uluslararası gruplarca tarihi kent için öneriler geliştirilmiştir. Farklı ülke, kültür ve okullardan (eğitim anlayışlarından) gelen kişilerin fikirlerini tartışıp geliştirmeleri, ortak yaratı ortaya koymaları

Akka'dan hava fotoğrafı

çalışmanın en güzel yönlerinden biri olarak nitelendirilebilir.

Eski Akka'da çalışma mekanı olarak kullanılan yapı, yerleşimin batı bölümünde, ana caddeye açılan sokakta, Bahai Evi'nin karşı köşesinde konumlanmış, günümüzde ilkokul öğrencilerinin okul sonrası etüt merkezi olarak kullandığı eski bir evdir. Cep hede trifor, iç mekanda orta sofa, tavan bordürleri ve yağlı boya resimler yapının sık sık turistlerce de ziyaret edilmesine neden olan çarpıcı özelliklerdir.

Konaklama mekanı ise, Galilee Koleji yurtlarıdır. Yurt yapıları, büyük bir yeşil alan içerisinde bulunan tek katlı evlerdir.

"Tarih İçinde Yaşam" Konulu Yaz Okulunda Uygulanan Program

İki haftalık yoğun bir çalışma düzeni içeren program kapsamında Akka'da geziler, yerel inceleme, gözlemlerin yanısıra, konuya yönelik uğraşlar yürüten uzmanların bilgi ve deneyimlerini aktardıkları çeşitli konferanslar ışığında gruplar önerilerini hazırlamışlardır.

İki hafta çalışmaları (1. Aşama), Eski Akka bütününe yönelik, mevcut durum analizleri ışığında, çarpıcı ve genel öneriler getir-

meye yöneliktir. İkinci hafta çalışmalarında (2. Aşama) ise, ara jüride en ilginç bulunan ve geliştirilmesi önerilen bölüme ilişkin, daha ayrıntılı projeler hazırlanmıştır.

Seminerde her proje çarpıcı bir mimari fikir çerçevesinde geliştirilmiştir. Farklı dönem katlarını belirli bir alanda yansıtmaya; yeraltı şehri ortaya çıkarmaya, tünel bağlantılarını arttırmaya; kıyıdaki tarihi kalıntıların konservasyonu ve burada gösteri alanı oluşturulmasına yönelik düzenleme ele alınan mimari odaklardandır.

Yaz Okulu Programında yer alan Konferanslar:

- Eski Akka Geliştirme Şirketi'nde yetkililerce, yaklaşık 2m x 2m boyutlarındaki, sökülebilir, kent maketi üzerinde yoğunlaşan kentin tanıtıldığı sunum,
- Kudüs ve Akka Kaleleri'nin restorasyonunu yapan Mim. A. Avrahami'nin renkli şeffaflar aracılığıyla sözkonusu çalışma ve uygulamaları tanıttığı "Akka Kalesi" konulu sunumu,
- Eski Akka Geliştirme Şirketi'nde çalışan ve çok uzun yıllardır tarihi kente ilişkin çalışmalar yapan Prof. Mim. A. Rahami-moff'un "Akka Kenti ve Mimari Konservasyonu" konulu sunumu,

• OsmanlıTürk evinin tanıtılıp, geniş bir yelpazede Anadolu evlerinden çeşitli örneklerin sunulduğu, Doç. Dr. Eti Akyüz Levi'nin "Anadolu Evleri" konulu konferansı,

• Eski Akka Geliştirme Şirketi'nden bir yetkili tarafından sunulan "Akka'daki Kiliseler" konulu sunumdur.

Akka'yı tanımaya yönelik olarak yapılan geziler ise, Kale, Kiliseler, Evler, Hanlar, İç Şehir, PazarÇarşı alanlarını içermektedir.

Program kapsamında cumartesi günleri, ülkenin çeşitli bölümlerini tanıma amacını güden iki tur düzenlenmiştir.

Bunlardan ilki, üç büyük din açısından kutsal sayılan Kudüs'e yapılmıştır. UMAR İsrail temsilcisi Mimar David Guggenheim rehberliğindeki tur kapsamında Hastane, Üniversite, Toplu Konut örnekleri, ElAksa Camii, Holy Sepulchre Kilisesi, Kapalı Çarşı gibi yapılar görülmüş; kent panoraması veren çeşitli noktalardan yerleşim fotoğraflanmıştır.

İkinci tur ise, Hıristiyan ve Müslümanlarda kutsal sayılan Nazareth ile Galile Bölgesine yapılmıştır. Nazareth'te bir çok ev ve kilise gezilmiştir. Öğle sonrasında da, İsrail'in tüm su gereksiniminin sağlandığı Kinereth Gölü, Golan Tepeleri, Beit Gabriel Kültür Merkezi görülen alanlardandır.

Akşam gezileri kapsamında da, Hayfa, Nahariye görülmüştür.

Yaz okulu sonrasındaki birkaç boş güne ise, Türk ve Yunan gruplarının ortak organizasyonu olan kent turlarıyla, Kudüs ve TelAviv'in ilginç mimari yapıları algılanmaya çalışılmıştır.

Geçmişten Günümüze Akka

Çalışmanın yapıldığı ülke İsrail, Akdeniz'in doğusunda, 27800 km² yüzölçümü¹, 6.5 milyon nüfuslu, 1948 yılında kurulmuş yeni bir ülkedir. Dünyanın her köşesinden gelen kişilerin oluşturduğu, çok çeşitli kültürlerin sentezi niteliğindeki, milli gelir dağılımı bağlamında dünya gelişmiş ülkeleri içinde 21. sırada, yüksek gelirli ülkelerdendir.

UNESCO tarafından Akdeniz mirasının 100 kültürel odayından biri olarak ilan edilmiş, çalışmanın yapıldığı ve aynı zamanda konusu olan Akka yerleşmesi, İsrail'in kuzeybatısında, Akdeniz kıyısında yer alan, günümüzde nüfusunun çoğunluğunu Arapların oluşturduğu bir kasabadır. (Levha1)

Akka'nın coğrafi konumu

Yerleşim, Eski ve Yeni Akka olmak üzere iki kısımdır. Bölümler, geniş bir yeşil bantla birbirinden ayrılmıştır. Eski kent, güneyde küçük parsellerin bulunduğu, organik dolambaçlı sokaklar, meydancıklar içeren bazı değişiklikler ve ekler bulunsa da, tümüyle korunmuş bir alandır. Yeni kent ise, kuzeyde çok büyük, dikdörtgen parsellerdeki çok katlı apartmanlar ve çeşitli yapıları kapsamaktadır. (Levha2)

Akka, çok çeşitli dönem izlerini bünyesinden barındıran bir alan olmasıyla da çarpıcıdır. Eski Akka'nın zengin tarihi 4000 yılı aşkın bir geçmişe uzanır.

Yerleşim, Bronz Çağı, Tunç Çağı, Babil ve Pers Dönemi, Hellenistik Çağ, Roma Çağı, Bizans Yönetimi, MüslümanAraplar Yönetimi, Haçlı Dönemi, Memluk Dönemi, Türk Dönemi, İngiliz Egemenliği, İsrail süreçlerini geçirmiştir. Osmanlı Dönemi, 15161917 yıllar arasında 400 yıllık en uzun süreç olup, kalıntıların büyük bölümü bu periyottadır.

Akka'dan söz eden en eski belge, M.Ö.19.yüzyıldan kalan bir Mısır metnidir. Kent uzun süre, Sami halkların, Fenikeliler ve Kenanlılar elinde kalmış; M.Ö.336'da Büyük İskender tarafından ele geçirilmiştir.

Akka şehri planı ve önemli yapıları

Daha sonra Mısır Kralı II.Ptolemaios Philadelphos (M.Ö.285246) kenti alıp, adını "Ptolemais" olarak değiştirmiştir. Akka, 614'te Perslerin, 638'de Arapların, 1104'te Haçlıların eline geçmiştir. Haçlılar, "St. Jean d'Acre" adıyla şehri son başkentleri yapmışlardır. 1291'de Memluk Sultanı El-Eşref Halil, Haçlı Egemenliğini sona erdirmiştir. 15161918 yılları arasında kısa aralıklar dışında Osmanlı yönetiminde kalan kent 1918'de İngilizlerce işgal edilmiş; 1922'de İngiliz mandası altında Filistin'e geçmiştir².

Günümüzde, yerleşimin batı ve güney bölümü surlarla çevrili olup, yalnızca doğudan denizle doğrudan bağlantılandırılmıştır (Levha3). Eski gravürlerden geçmişte batıda sur olmadığı ve dokunun denizle görsel bağlantısı olduğu algılanmaktaysa da (Levha4), günümüzde surlar güçlü dalgalar nedeniyle son derece gerekli, işlevsel olması yanısıra, kent kimliğini belirleyen, belki de Akka'yı Akka yapan en önemli mimari öğelerdendir.

Eski Akka'da kent kimliğini belirleyen en önemli öğe, yerleşimin silüetidir. Önemli yapılar ise, Kale ve surla, ElCezar Camii, Türk Hamamı, Türk Kapalı Çarşısı, sebil,

Eski Akka'da sahildeki konutlar ve0 Kordon boyu.

Akka Umman Hanı'ndan bir görünüm.

Akko Umdan Hanı'ndan bir görünüm.

Kiliseler, Umdan Hanı, Fener, Bahai Evi olarak belirtilebilir (Levha 5,6,7). Birçok cami ve han yanısıra, özgün konut dokusu, organik sokak düzeni, özellikli açık mekanlar çarpıcı unsurlardır. Eski surlar ve kale, Osmanlı Valisi Cezzar Ahmet Paşa (1775-1804) tarafından güçlendirilmiş, böylece Napoléon'un 1799 kuşatmasında Akka'yı korumuştur⁴. Kale, geçmişte Türk Sarayı, hapisane, İngilizlerce Psikiyatri Hastanesi, ardından müze ve konut olarak kullanılmıştır⁵.

Tarihi kentin açık mekanları başlıca iki grupta ele alınabilir: ana cadde ve iç şehirdeki organik sokaklar, meydancıklar, köprü yapı altlarındaki geçişler.

Bu iki açık mekan grubu nitelik olarak birbirinden tümüyle farklıdır. Ana cadde, daha çok turistlerin kullandığı, bazı bölümleriyle sınırlı da olsa denizle ilişkilendirilmiş, geniş, tümünün bir anda algılanabildiği bir niteliğe sahiptir (Levha 8). İç şehir ise, daha çok yerli halkın, orada yaşayanların kullandığı, organik, kişinin yürürken sürekli sürprizli mekanlarla karşılaştığı, yer yer merdivenli, her aşamada ancak belirli bölümünün algılandığı bir özelliğe sahiptir.

Akko Kalesi'nden bir görünüm.

6 KORUMA SORUNLARI ve ÖNERİLER

Akka'nın tarihi dokusunu yaşatarak koruma düşüncesiyle, 1966'da Devlet Turizm Bürosu olarak "Eski Akko Geliştirme Şirketi" kurulmuştur. Asıl amacı, eski şehrin yoğun ve dengeli gelişimini sağlamak, popüler ve nitelikli turizm, rekreasyon, festivaler, deniz aktivitesi ve aktif gece hayatı içeren zengin ve çeşitli bir turizm merkezi oluşturmaktır. Bunun yanısıra, şirket kültürel alan ve antikitelelerin konservasyon, restorasyon ve rehabilitasyon çalışmalarını da yapmaktadır⁶.

Yerleşimde algılanan en çarpıcı sorunlar, otopark ve sosyal yapılarıdır:

- **Otopark:** Kentin batı kesiminde, ana cadde üzerinde yolun iki yanı boyunca arabaların yer alması tarihi kentin, dokunun algılanması yanısıra, yaya kullanımını açısından da olumsuz etki yapmaktadır.

- **Sosyal Yapı:** Eski Akko kentinde yaşayanlar, alt gelir gurubundan kişilerdir. Evlerin balkon ve pencerelerine çamaşırların serilip kurutulduğu, gün boyu Arap müziğinin dinlendiği, kısmen slam bölge niteliğine bürünmüş bu alan, zengin tarihi niteliği ve son derece özellikli açık mekanlarının gerçek potansiyelini kullanamamaktadır. Bu durum da, turistlerin iç şehre girmekten kaçınmalarına neden olmaktadır. Kentin daha iyi bir duruma getirilebilmesi açısından, burada yaşayan halkın ekonomik düzeyinin yükseltilmesi gereklidir.

- **Alt Yapı Hizmetleri:** İç şehirde yolların çok dar ve dolambaçlı olması alt yapı hizmetlerinin çözümünde güçlüklerle karşılaşılmasına neden olmaktadır. Bunun da etkisiyle küçük meydancıklar, yer yer çöp yığınlarının oluşturduğu bölümler durumundadır.

Eşeklerle ya da küçük traktörlerle pek çok geleneksel yerleşimde olduğu gibi, çöp toplama işleminin gerçekleştirilmesi uygun olur.

- **Kütle ve Cephelerdeki Ek ve Değişiklikler:** Eski Akko yerleşiminin en çarpıcı ve önemli özelliği, silüetidir. Ancak zaman içerisinde bazı yapılara kat eklendiği, cephenin özgün durumunun değiştirildiği algılanmaktadır. Bu açıdan alanda yeniden düzenleme yapılması, yapıların özgün şekline getirilmesi gereklidir.

- **Cephelerdeki Malzeme Bozulmaları, Sıva Dökülmeleri:** Kumtaşı ile oluşturulmuş yapı cephelerinde çimento içeren harç kullanılması, cephenin adeta kemirilmişçesine yıpranmasına neden olmaktadır. İç mekanlarda da sıva sorunları gözlenmektedir.

Belirtilen bu temel sorunların çözümü dışında, yerleşimin iyileştirilerek geleceğe aktarımı bağlamında neler yapılabileceği sorusu gündeme geldiğinde;

- Ana caddede deniz kıyısındaki restoranın kaldırılması,

- Fenerin yanındaki jeneratörün, kent silüeti açısından, yeraltına alınması,

- Ana caddedeki bazı yapıların turistik işlevle değerlendirilmesi,

- Caddenin bir bölümünün yaya aksı olarak düzenlenmesi; bu düşünceyle zemin

kaplaması, yeşil örtü, kent plastiği bağlamında planlamanın yapılması,

- İç şehirde bazı yapıların pansiyon olarak düzenlenmesi, meydancıkların oturma köşeleri olarak değerlendirilmesi,

- Han yapılarının konaklama veya çarşı işleviyle kullanılması (hanların ikisi konaklama, ikisi çarşı amacıyla kullanılabilir),

- Kalede, tarihi yapının iç mekanının algılanmasını olumsuz etkileyen danışma, postane gibi binaların yeniden düzenlenmesi, aydınlatma sisteminin uygun bir niteliğe büründürülmesi,

- Kıyıda tarihi kalıntıların konservasyonu,

- Umdan Hanı'nın orta mekanının ve kalenin gösteri mekanı olarak değerlendirilmesi, belirtilebilir.

Sonuç

Akka'da Umar'ın düzenlediği Yaz Okulu, Akdeniz'in farklı kıyılarından gelen öğrencileri kaynaştırma, dostluk ortamı yaratma, mimarıkültürel etkileşimle ortak ürünler ortaya koyma bağlamında oldukça yararlı olmuştur.

Ayrıca zengin bir tarihsel geçmişe sahip ve bu sürecin önemli bölümü Osmanlı olan yerleşimin yaşatılarak daha iyi şekilde geleceğe aktarımına katkı sağlamak tüm katılımcılar için memnuniyet verici olarak görülmüştür.

Çok çeşitli dönemlerden izler yansıtan, dünya kültür mirası bağlamında önem taşıyan bir kenti tanımak yanısıra, Güneydoğu Anadolu konut mimarisine benzerlikleri görme ve Osmanlı kültürel sürekliliğini algılayabilme bağlamında da, çalışma önemli ve verimli bir süreç olmuştur. Bunun yanısıra, üç büyük din tarafından kutsal topraklar olarak nitelenen, Akdeniz kültürü içinde önemli bir yer tutan İsrail'de, tarihi yapıların yanısıra, çarpıcı modern yapıların görme olanağı sağlanmıştır •

DİPNOTLAR

1. İsrail'in Gerçekleri, 1997, s.79

2. Rubin, tarihsiz, s.123125

3. Anabritannica, 1986, s.273

4. a.g.e., s.273

5. "Akko Kalesi" konusunda Avi Avrahami tarafından verilen brifing, 17.8.1999

6. "The Wonders of Akko", Old Acre Development Company Raporu

KAYNAKLAR

- "Akko" maddesi, Anabritannica, C. I, İstanbul, 1986, s.273

- "Akko" maddesi, Meydan Larousse, C. I, Chicago, 1970, s.102103

- AVRAHAMI, Avi, "Akko Kalesi" başlıklı brifing, 17.8.1999

- İsrail'in Gerçekleri, İsrail Enformasyon Merkezi Yayını, Kudüs, Hamakor Press, 1997

- * "Old Acre Development Company" de verilen brifing, 16.8.1999

- * RÜBİN, Morton, The Walls of Acre, Intergroup Relations and Urban Development in Israel, New York, Holt, Rinehart & Winston, Inc., USA, tarihsiz.

- * "The Wonders of Akko", Old Acre Development Company raporu.

- * Akko Hava Fotoğrafi poster

Doğu Akdeniz Üniversitesi'nden Tasarım Örnekleri

Ayla Çevik

Doç. Dr., D A Ü Mim. Fak., Mimarlık Bölümü

Kısa bir geçmişi olan Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ), Mimarlık Fakültesi Türkiye'nin yanı sıra İran, Ürdün gibi Orta Doğu ülkelerinden ve Maldiv adaları, Sudan gibi dünyanın uzak köşelerinden gelen Türk ve yabancı uyruklu öğrencilere İngilizce mimarlık eğitimi vermektedir. Özellikle Orta Doğulu öğrencilerin belirttiğine göre bu ülkelerde DAÜ nitelikli bir üniversite olarak tanınmaktadır. Oysa Türkiye'de, Kıbrıs üniversitelerinin hiç bir yere giremeyen düşük puanlı öğrencilerin gittiği eğitim kurumları olduğu şeklinde bir kanının egemen olduğu çelişkili bir durum söz konusudur.

Çok yüksek puanla mimarlık öğrencisi olan bir okulun öğretim üyesi olarak Kıbrıs'a çeşitli endişelerle gelip, oldukça iyi olanakları olan bir üniversite ile karşılaşmanın şaşkıncı izlenimi tarafsız bir tutumla değerlendirme yapmanın ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Ege Üniversitesi kampüsünde olduğu gibi zihinsel bir şema oluşturma olanağı taşımayan çok düzensiz yerleşim düzenine rağmen DAÜ, kütüphanesi, spor salonu, bilgisayar olanakları ile kendisini iyi bir şekilde yetiştirmek isteyen öğrenciler için Türkiye'deki bir çok üniversiteden daha olumlu koşullara sahip bir eğitim kurumu olarak tanımlanabilir. Her şeyden daha da önemlisi bu üniversitenin dünyanın

Tariq Z. Khayyat,
Magosa'da bir ev, birinci kat planı

Tariq Z. Khayyat,
Magosa'da bir ev, birinci kat planı

Tariq Z. Khayyat,
Magosa'da bir ev, ikinci kat planı

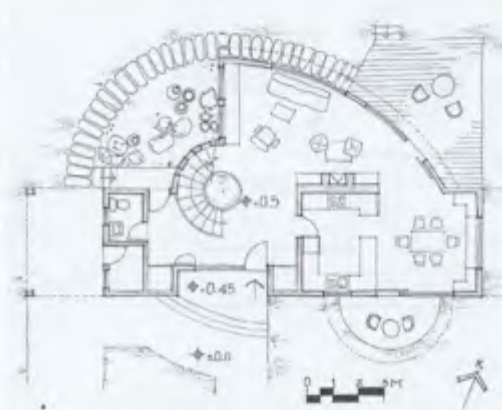
Tariq Z. Khayyat,
Magosa'da bir ev, birinci kat planı

çeşitli ülkelerinden gelmiş, gerçekten nitelikli bir eğitim kadrosunu barındırmakta olmalıdır. Mimarlık okulu olarak en önemli sorun ise bu hocaların kendilerini geçici birer insan olarak görüp sadece dersleriyle ilgilenmeleri ve okulun uzun vadede gelişmesi için katılımda bulunmaya ilgi duymamalarıdır. Bugün için hala bu sorun çözümlenebilmiş gibi görünmemektedir.

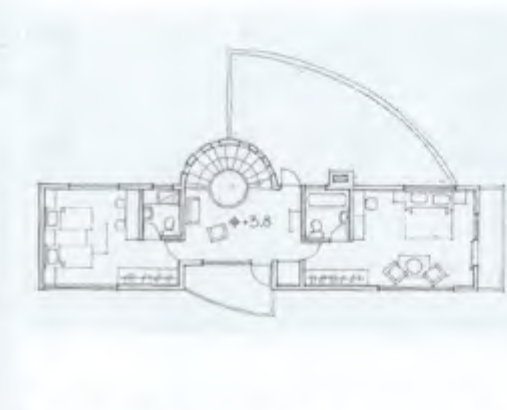
Doğu Akdeniz Üniversitesine mimarlık eğitimi amacıyla gelenlerin bu mesleği ilk tercihleri olduğu için seçmeleri daha düşük puanla okula girmelerine rağmen tasarım eğitimi açısından yararlı sonuçlar doğurmaktadır. Mimarlık okullarına girecek öğrencileri belirleyen üniversite giriş sınavının zaten mimarlık için doğru bir ölçüt oluşturamadığı bilinen bir gerçektir. Mimarlık bir yaratıcılık uğraşı olduğu için

Aminath Shaheeda, Magosa'da bir ev, görünüşler

Aminath Shaheeda, Magosa'da bir ev, zemin kat planı

Aminath Shaheeda, Magosa'da bir ev, birinci kat planı

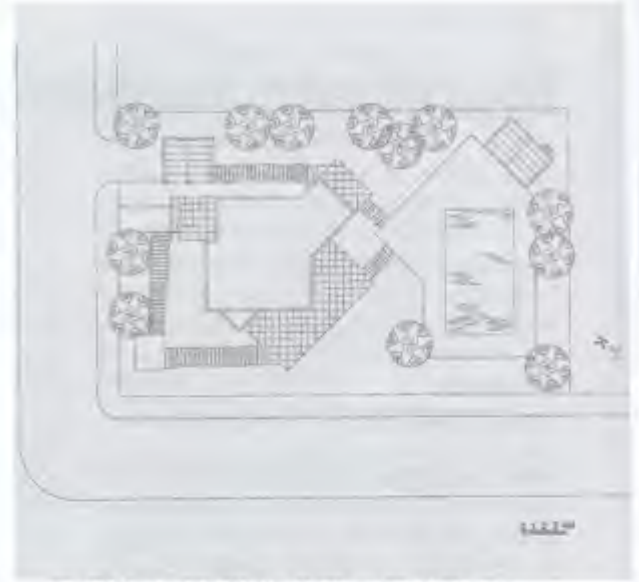

Emin Ö. Kasapoğlu, Magosa'da bir ev, zemin kat planı

Emin Ö. Kasapoğlu, Magosa'da bir ev, birinci kat planı

Emin Ö. Kasapoğlu, Magosa'da bir ev, birinci kat planı

ne tür bir sınavla öğrenci alınmasının daha olumlu sonuçlar vereceğini saptamak mimarlık okullarını yıllardan beri tartışıp sonuca ulaştıramadığı konulardan biri olmuştur.

Matematiksel zeka çok önemli olmakla beraber yeterli değildir ve üniversite giriş sınavında çok yüksek puan aldığı halde tasarım eğitiminde başarısız duruma düşen öğrenciler de olmuştur. Çizim yeteneğinin mimari yaratıcılığın bir ölçüsü olamayacağı mimarlıkta tasarım öğretene herkes tarafından bilinmektedir. Yirmi-beş yıla yaklaşan tasarım eğitimi deneyimim bir öğrencinin başarısının arkasında yatan en etkili unsurun onun mimar olma yönündeki güçlü isteği ve çalışma azmi olduğunu açıkça göstermiştir. Hiç yeteneği olmayanlara zaten bir şey yapılamamakta, çok sıra dışı yetenekleri olan yaratıcı öğrencilerin ise yardıma gereksinimleri bulunmamaktadır. Oldukça seyrek rastlanabilen böyle üstün yetenekli gençler aslında hangi koşullarda olursa olsun kendi kendilerini mimar olarak yetiştirecek yönelimlere sahiptirler ve ken-

dilerinin yetişmesine katkıda bulunabilecek her kaynağa ulaşabilmeyi başarabilmektedirler.

geliştirmesine yol açacak bir eğitim modeli izlemek istekle çalışan öğrencileri başarıya ulaştırmaktadır.

Aşağıda görülen tasarım örnekleri, birinci sınıfta ilk dönemde öğretilen Temel Tasarım ve ikinci dönemde verilen Mimari Tasarıma Giriş derslerinden sonra, ikinci sınıfın ilk döneminde Mimari Tasarım dersinde yaptırılan çalışmalardır. İlk yılın çok sayıda çalışmalardan sonra bir geçiş teşkil etmesi için bir dönem boyunca iki tasarım ödevi verilmiş ve ilk çalışma daha soyut tutulmuştur.

Birinci konu mimarlık fakültesinin binası yanında bir sergi alanı düzenlemesidir. Boyutları belirlenmiş bir alanda, panolar ve çubuklar kullanarak yıl içi çalışmalarının asılacağı ve öğrencilerin toplanıp sohbet edebileceği bir tasarım yapılması istenmiştir. Bu tasarım ödevinde, bir sergi alanının kesin belirlenmiş dolaşım şemasının yerine daha farklı mekansal düzenleme hedeflenmiştir. Bu yaklaşımın

işlevsel gerekçesi sadece mimarlık öğrencileri değil, başka fakültelerden gelebilecek öğrencilerin de bu ortama düzensiz bir şekilde aradan katılabilmelerini sağlamak ve orada toplanan tüm öğrencilerin sohbet ederlerken bilinçli bir şekilde ilgilenecek veya farkında olmadan algılamalarını sağlayarak görsel birikimlerini arttırmaktır.

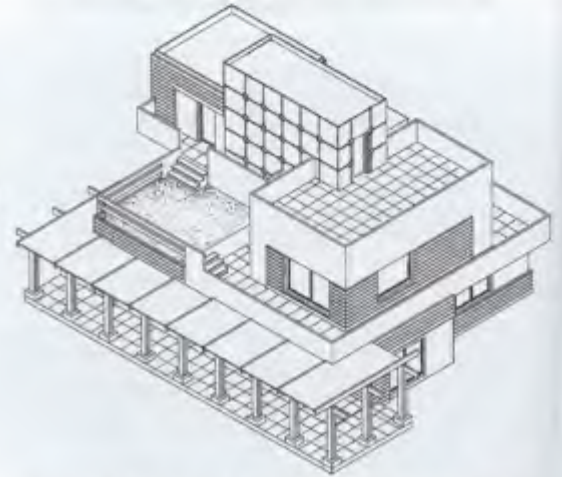
Bu amacın önemi öğrencilere özellikle vurgulanmıştır çünkü piyasada çalışan bir çok mimarın deneyimlediği gibi ülkemizde, mimarlık alanındaki sorunlardan önemli bir kısmını müşterilerin mimarlık kültüründeki birikim eksiliği oluşturmaktadır. Kendi geleneksel mimarlık kültürüne dayalı değerler sistemini tamamen unutmuş, yerine geçen modern mimarlığı ortaya çıkaran Batı uygarlığının oluşturduğu birikime tamamen yabancı bir ülkenin, bir başka deyişle "iki cami arasında bir namaz kılan" bir toplumun en okumuş insanları bile mimarlardan kabul edilemeyecek kadar garip isteklerde (Örneğin, çok kar yağışı alan Almanya'daki dik ve yüksek çatılı evlerin bir benzerini Ege'nin herhangi bir şehrinde yaptırmak

Noyan U. Vural, Magosa'da bir ev, zemin kat planı

Noyan U. Vural, Magosa'da bir ev, birinci kat planı

Noyan U. Vural, Magosa'da bir ev, aksonometrik perspektif

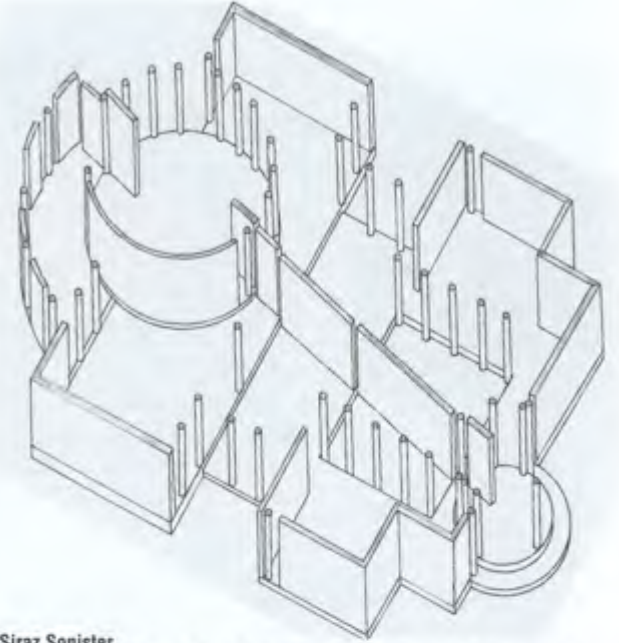
gibi bir istekde.) bulunabilmektedir. Kentlerimizin çok çirkin binalarla dolmasına bir neden olarak toplumsal düzeydeki mimarlık kültürü eksikliği göstermek yanlış olmayacaktır.

Birinci tasarımın bu şekilde tanımlanması bir yandan böyle sorunları ele almaya fırsat tanırken, diğer yandan daha esnek bir düzenleme nedeniyle farklı farklı tasarımlara olanak sağlamıştır. Tasarım probleminde bir sınırlama olarak dik açılı düzenleme ile birlikte eğik açılı veya eğri çizgili düzenlemenin aynı alanda birlikte kullanılması istenmiştir. Bu şekilde, öğrencilerin temel tasarım ödevlerinde olduğu gibi iki farklı geometrik düzeni aynı işlevi karşılamak üzere bir arada kullanmanın deneyimini pekiştirmeleri amaçlanmıştır. Projelerin asılacağı panolarla birlikte çubuk elemanların kullanılması, mekanı tanımlayan düzlemlerin değişik biçimlerde tasarlanabilmesine ve iki mekan arasında değişik düzeylerde görsel ilişki kurulabilmesine olanak tanıması için özellikle istenmiştir. Sergi alanını yağmur ve güneş ışığı gibi doğa koşullarında koruyabilecek bir üst örtünün daha sonra yapılacağı öngörülerek tasarım konusu sadeleştirilmiştir.

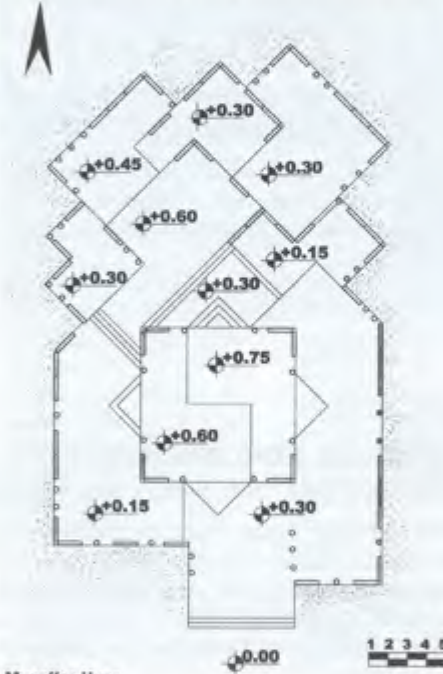
Tasarım dersinin ikinci konusu olarak Mağusa'da bir konut tasarımı verilmiştir. Bu konutları öğrencinin kendi ailesi için tasarlaması istenmiş ve özellikle çevre verilerine, iklimsel koşullara duyarlı olmaları beklenmiştir. Konutların tasarlandığı alan yeni gelişen bir bölge olduğu için Mağusa kentinin tarihsel dokusunun yaratacağı kısıtlamalar veya etkiler söz konusu olmamıştır. Ancak öğrencilerden bazıları, Kıbrıs'taki geleneksel yapılarda oldukça sık kullanılmış olan sarı renkli Gönyeli taşını yapılarının cephelerinde daha çağdaş bir şekilde kullanarak yerel mimariye atıf yapmışlardır. Her iki tasarım ödevinde de üçboyutlu imgeleme kapasitelerinin gelişmesi için öğrenciler devamlı maketle çalışmaya yönlendirilmişlerdir •

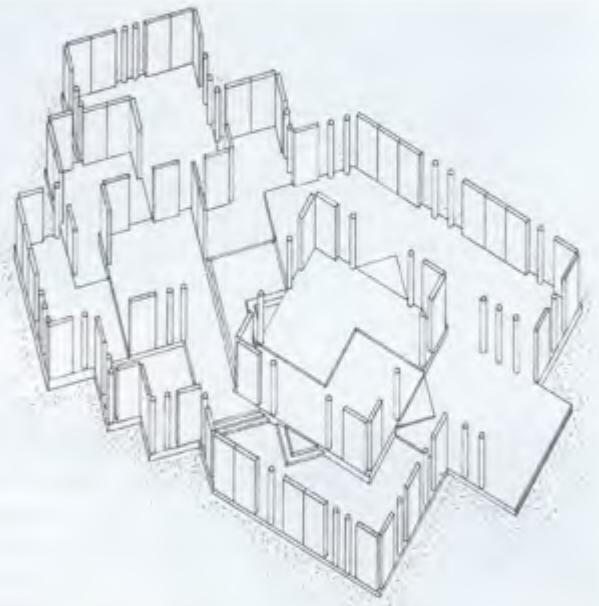
Şiraz Sonister,
Mimarlık Fakültesi açık sergi alanı tasarımı, plan

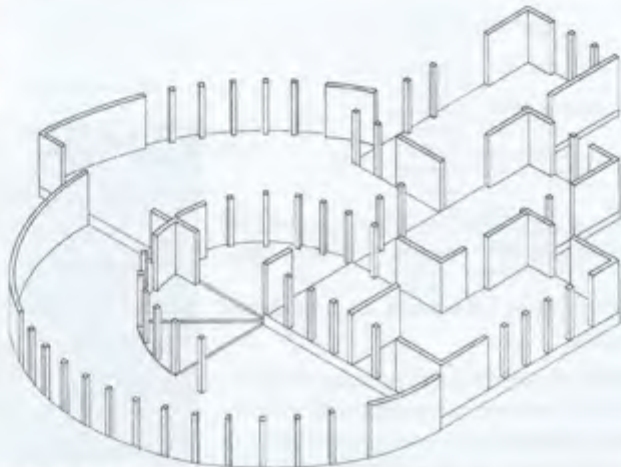
Şiraz Sonister,
Mimarlık Fakültesi açık sergi alanı tasarımı, aksonometrik perspektif

Muzaffer Uyar,
Mimarlık Fakültesi açık sergi alanı tasarımı, plan

Muzaffer Uyar, Mimarlık Fakültesi açık sergi alanı tasarımı,
aksonometrik perspektif

Muzaffer Uyar, Mimarlık Fakültesi açık sergi alanı tasarımı,
aksonometrik perspektif

Muzaffer Uyar,
Mimarlık Fakültesi açık sergi alanı tasarımı, plan

BİR USTA BİR DÜNYA: MİMAR VEDAT TEK

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, Eylül 1999, 77 sayfa, 23 x 29 cm.

1.Ulusal Mimarlık Akımı'nın önemli temsilcisi Vedat Tek'in bir aydın ve mimar olarak yaşamını anlatan bu sergi kitabı, Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sine geçişin Vedat Tek'in özel yaşamı ve mesleki etkinliği özelinde siyasi, sosyo-ekonomik ve kültürel panoramasını da beraberinde sunuyor.

Prof. Dr. Afifa Batur'un bilimsel koordinasyonunda hazırlanan bu çalışma, siyasi - ideolojik yapı ile mimari söylem ve uygulaması arasındaki etkileşimin özellikle Türkiye'nin bu sancılı değişim sürecinde nasıl geliştiğini de gözler önüne seriyor. Mimar Vedat Tek'in bir her iki dönemde de hem eğitimci hem de uygulama yapan bir "devlet mimarı" olarak etkinlik göstermesi de bu ilişkiyi daha rahat algılayabilmemizi sağlıyor.

Özellikle mimar Vedat Tek'in bir kamu görevlisi olarak gerçekleştirdiği mimari etkinliği ile mesleki yaşamına serbest mimar olarak devam etme kararını aldıktan sonra yaşadıklarının günümüz koşulları ile benzeşmesi çalışmanın ilgi çeken yönlerinden birini oluşturuyor.

Mimarlarının monografilerinin çağının çok boyutlu arka planı da işlenerek yayınlanması günümüz mimarlık ortamının algılanmasına ve mimarlık araştırmalarına da kuşkusuz önemli katkılar sağlayacaktır.

CITY of ARCHITECTURE of THE CITY [Berlin 1900 – 2000]

Thorsten Scheer - Josef Paul Kleihues - Paul Kahlfeldt (ed.), Nicolai Yayınevi, Almanya, 2000, 430 sayfa, 24 x 31 cm.

Berlin - Neues Museum'da 23 Ağustos – 3 Eylül 2000 arasında, açılan aynı adlı oldukça geniş kapsamlı serginin kataloğu olarak hazırlanan bu yayında Berlin kentinin mimari ve kentsel tasarım açısından önemli dönüşümler ile tarihen 9 döneminde incelenen 100 yıllık değişimi 31 yazarın makaleleri ile anlatılıyor.

Sergi ve kitap, Berlin'in son yüzyıla damgasını vuran önemli eğilimlerin, hemen hemen tüm mimari ve kentsel teorilerin tartışıldığı, gerçekleştirildiği ve sorgulandığı bir kent olarak önemini bir kez daha vurguluyor.

Bu kadar detaylı bir kentsel arşivin varlığı ve nitelikli bir sergiye - yayına dönüşmesinde kamu kurumlarının SDKB (Alman Piyango Vakfı) ve özel sektörün USM Möbelbausysteme (Hareketli Yapı Sistemleri), Türkiye'de eksikliği sıklıkla vurgulanan "kent belleği" oluşumuna kurumsal katkının önemini kavramaları konusunda önemli bir örnek oluşturuyor. Benzeri çalışmaların kentlerimiz için de gerçekleştirilmesini diliyoruz.

ARCHITECTUR ARCHITECTURE EXPO 2000 Hannover

Hatje Cantz Verlag, EXPO 2000 Hannover GmbH Yayını, Almanya, Nisan 2000, 284 sayfa, 28,5 x 28,5 cm.

"İnsan - Doğa - Teknoloji: Yeni Bir Dünya Doğuyor" temasıyla Hannover'de düzenlenen 2000 yılı Expo fuarının tanıtım kitabı olarak hazırlanan yayın, fuarın planlama ilkelerini, nitelikli peyzaj düzenlemesini (meydanlar, tema parkları, trafik planlaması, vb.), tüm yapılarını (ülke pavilyonları, tema pavilyonları, sergi salonları, vb.) kapsamlı olarak bir arada sunuyor.

Kitap, dünyada gittikçe yaygınlaşan "Sürdürülebilir Gelişme" eğilimi kapsamında özellikle doğal - kültürel çevrenin korunması, enerji korumalı binalar, doğal malzeme kullanımı ilkelerinin ve bunların mimari ve kentsel mekana yansımaları konusunda çeşitli kültürlerin yorumlarını içeriyor.

İzmir Kent Kültürü Dergisi

Sayı 1, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, Nisan 2000, 204 sayfa, 21 x 29,5 cm.

İzmir'in entelektüel birikiminin, çeşitli disiplinlerden uzmanların, edebiyatçıların kentin bugününe ve geçmişine ilişkin oldukça geniş bir perspektifteki yazılarının İzmir'le ilgilenenler için bir başvuru kaynağı olacak şekilde nitelikli bir süreli yayınlara okuyucuya sunulması, "Kent Belleği"nin oluşumuna önemli katkılar yapacaktır.

İlk sayısı yayınlanan dergi ülkemiz bütününde eksikliği hissedilen kentsel araştırmaların yaygınlaşması ve ilgilenenlere ulaştırılmasında, çağdaş bir kent kültürü ve kentlilik bilinci yaratılmasında İzmir özelinde önemli bir çabayı yansıtıyor.

"İzmir yerel yönetimi, büyük kentlerin yaşadığı değişim sürecinin toplumsal örgütlenme ve kültürden daha hızlı bir süreç olduğunu idrak ederek, fakat bu olağanüstü değişimde insanın kaybolmasına olanak vermeyecek bir kontrolü yaratmak zorunluluğunu da hissedererek, İzmirli aydınların, İzmir üniversiteleri öğretim elemanlarının, sanatçıların ve elbet bütün Türkiye'den katkıda bulunmak isteyen yazar ve araştırmacıların ilgisi ve katkısıyla; bu dergi aracılığı ile yükselen yeni bir kent, yükselen yeni bir İzmir söylemi oluşumunu teşvik edeceğini ummaktadır."

İZMİR